

Arbetsmarknadspolitik

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens proposition 2002/03:44 Arbetsmarknadspolitiken förstärks och tre motioner som avlämnats med anledning av denna, Riksdagens revisorers förslag 2002/03:RR10 och fyra motioner som väckts med anledning av detta samt 36 motionsyrkanden från allmänna motionstiden hösten 2002.

I propositionen föreslås att en försöksverksamhet med *arbetsplatsintroduktion för vissa invandrare* skall bedrivas vid arbetsförmedlingen från den 1 september 2003. Specialutbildade arbetsförmedlare skall med hjälp av särskild arbetsmetodik förmedla kontakt med lämplig arbetsgivare och ansvara för bl.a. introduktion och uppföljning på arbetsplatsen.

Vidare föreslås ändringar i *reglerna för det särskilda anställningsstödet* för att underlätta för dem som har varit inskrivna länge i aktivitetsgarantin. Anvisning till en anställning med särskilt anställningsstöd föreslås under vissa villkor få göras även för personer som inte fyllt 57 år. Stödnivån föreslås bli höjd. För personer som fyllt 61 år föreslås i vissa fall att anvisning till anställning med anställningsstöd hos samma arbetsgivare skall kunna göras tidigare än efter sex månader. Ändringarna genomförs från den 1 juli 2003.

I propositionen föreslås också en *försöksverksamhet med bristyrkesutbildning* för redan anställda. Den skall bedrivas under perioden den 1 juli 2003 till den 31 december 2005 och syftar till att motverka flaskhalsar på arbetsmarknaden.

Ett antal regeländringar föreslås i propositionen i syfte att förbättra och effektivisera *samverkan mellan arbetslöshetsförsäkringen och aktivitetsgarantin*. Vid inträde i aktivitetsgarantin upphör rätten att återgå till en påbörjad ersättningsperiod i arbetslöshetsförsäkringen som föregått deltagande i aktivitetsgarantin. Ramtiden för uppfyllande av ett arbetsvillkor för den som deltar i aktivitetsgarantin får inte omfatta tid före deltagandet. Även jobsökaraktiviteter inom ramen för aktivitetsgarantin skall räknas in i ramtiden. Dagpenningen från arbetslöshetsförsäkringen till den som deltagit i aktivitetsgarantin får, om det är till fördel för den sökande, lämnas med ett belopp som motsvarar den ersättning som senast lämnades i form av aktivitetsstöd under tiden i

aktivitetsgarantin. Ett särskilt studerandevillkor införs för den som i enlighet med den individuella handlingsplanen som upprättats i samråd med den sökande lämnat aktivitetsgarantin för heltidsstudier. I detta studerandevillkor skall det inte finnas någon kvalifikationstid, och arbetslöshetsersättning skall lämnas antingen enligt grundförsäkringen eller enligt inkomstbortfallsförsäkringen.

Förslagen i fråga om arbetslöshetsförsäkringen föranleder ändringar i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 september 2003.

Utskottet tillstyrker förslagen i propositionen. Beträffande lagförslagen förordar dock utskottet en mindre justering och ett tillägg till de föreslagna övergångsbestämmelserna. Detta innebär att också motionsförslag som ligger i linje med regeringens förslag om bl.a. arbetslöshetsförsäkringen tillstyrks av utskottet. Övriga motionsförslag med anledning av propositionen avstyrks av utskottet.

Utskottet föreslår att riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen om behovet av vissa förtydliganden i samband med aktivitetsgarantin.

Riksdagens revisorers förslag RR10 om styrningen av Arbetsmarknadsverket (AMV) omfattar sju delförslag. Målstrukturen för arbetsmarknadspolitiken är för komplicerad, och en generell *översyn av målen* för arbetsmarknadspolitiken bör göras. Regeringen bör få i uppdrag att *förbättra resultatredovisningen. Verksamhetsplaneringen inom AMV* har stora brister och den nya verksamhetsplanering som för närvarande genomförs bör utvärderas. Enligt revisorerna är tidsschemat för AMV:s verksamhetsplanering för snävt, och regeringen bör överväga införande av *preliminära verksamhetsmål* för verket. Insikten om de arbetsmarknadspolitiska målen är begränsad inom AMV, och regeringen bör uppdras att öka *kunskaperna om målen* inom verket. AMS *uppföljning och utvärdering* av den egna verksamheten, och då främst resultatstyrningen, är förenad med betydande brister och bör förbättras. Behovet av att förbättra uppföljnings- och utvärderingsverksamheten innefattar även *länsarbetsnämnderna*.

Utskottet för ett resonemang om vart och ett av revisorernas förslag. Dessa avstyrks av utskottet främst med hänvisning till pågående arbete inom Regeringskansliet och AMV som ligger i linje med Revisorernas förslag. Utskottet avstyrker även de därmed sammanhängande motionsförslagen.

I betänkandet behandlas även motionsförslag om bl.a. åtgärder för att främja invandrare, äldre och andra särskilda grupper på arbetsmarknaden samt förslag om arbetsmarknadspolitiska program. Samtliga dessa motionsyrkanden avstyrks.

Totalt har företrädarna för Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet avgivit 21 reservationer i ärendet. Sex av dessa är gemensamma reservationer från företrädarna för Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet om bl.a. bristyrkesutbildning, system för individuell kompetensutveckling och arbetskraftsinvandring.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	8
Utskottets överväganden	9
1 Utvecklingen på arbetsmarknaden	9
2 Mål och inriktning, styrning av AMV	11
Mål och inriktning enligt propositionen	11
Förslaget från Riksdagens revisorer om styrningen av AMS och länsarbetsnämnderna.....	13
3 Aktivitetsgaranti	30
3.1 Aktivitetsgaranti – särskilt anställningsstöd	30
3.2 Aktivitetsgaranti – arbetslöshetsförsäkring	36
3.3 Övriga frågor om aktivitetsgaranti	42
4 Åtgärder för särskilda grupper på arbetsmarknaden, m.m.....	46
4.1 Åtgärder för vissa invandrare	46
4.2 Åtgärder för äldre	53
4.3 Åtgärder för övriga särskilda grupper, m.m.	57
5 Vissa frågor rörande arbetsmarknadspolitiska program, m.m.	59
6 Arbetskraftsutbud och kompetensutveckling	66
6.1 Bristyrkesutbildning	66
6.2 Individuellt kompetenssparande	69
6.3 Arbetskraftsinvandring	71
Reservationer	73
1. Mål och inriktning, styrning av AMV (punkt 1) (m).....	73
2. Mål och inriktning, styrning av AMV (punkt 1) (fp)	75
3. Mål och inriktning, styrning av AMV (punkt 1) (kd).....	77
4. Mål och inriktning, styrning av AMV (punkt 1) (c).....	79
5. Aktivitetsgaranti – särskilt anställningsstöd (punkt 2) (m).....	81
6. Aktivitetsgaranti – särskilt anställningsstöd (punkt 2) (fp).....	81
7. Aktivitetsgaranti – särskilt anställningsstöd (punkt 2) (kd).....	82
8. Lagförslaget om studerandevillkor efter deltagande i aktivitetsgarantin (punkt 3) (m).....	82
9. Översyn av arbetslöshetsförsäkringen (punkt 5) (m, fp, kd, c).....	83
10. Övriga frågor om aktivitetsgaranti (punkt 6) (m)	84
11. Övriga frågor om aktivitetsgaranti (punkt 6) (kd)	85
12. Övriga frågor om aktivitetsgaranti (punkt 6) (c)	86
13. Åtgärder för vissa invandrare (punkt 7) (fp)	86
14. Åtgärder för vissa invandrare (punkt 7) (kd).....	88
15. Åtgärder för äldre (punkt 8) (m, fp, kd, c).....	89
16. Åtgärder för övriga särskilda grupper m.m. (punkt 9) (m, fp, kd, c).....	89

17. Åtgärder för övriga särskilda grupper m.m. (punkt 9) (mp)	90
18. Vissa frågor rörande arbetsmarknadspolitiska program, m.m. (punkt 10) (fp, kd, c).....	91
19. Bristyrkesutbildning (punkt 11) (m, fp, kd, c).....	92
20. System för individuell kompetensutveckling (punkt 12) (m, fp, kd, c).....	93
21. Arbetskraftsinvandring (punkt 13, motiveringen) (m, fp, kd, c).....	94
Förteckning över behandlade förslag.....	96
Proposition 2002/03:44	96
Följdmotioner med anledning av proposition 2002/03:44	96
Förslag från Riksdagens revisorer 2002/03:RR10	98
Följdmotioner med anledning av förslag från Riksdagens revisorer 2002/03:RR10.....	99
Motioner från allmänna motionstiden.....	100
Regeringens lagförslag	104
Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring	104
Utskottets lagförslag.....	109
Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring	109

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Mål och inriktning, styrning av AMV

Riksdagen avslår dels Riksdagens revisorers förslag 2002/03:RR10 yrkandena 1–7, dels motionerna 2002/03:A3 yrkandena 9 och 10 (m), 2002/03:A4 yrkandena 1, 2, 4 och 5 (fp), 2002/03:A5 yrkandena 1, 4 och 5 (kd), 2002/03:A6 yrkandena 1 och 2 (m), 2002/03:A7 yrkandena 1–7 (kd), 2002/03:A8 yrkandena 1–3 (c), 2002/03:A9 yrkandena 1–4 (fp) samt 2002/03:Sf226 yrkande 7 (fp).

Reservation 1 (m)

Reservation 2 (fp)

Reservation 3 (kd)

Reservation 4 (c)

2. Aktivitetsgaranti – särskilt anställningsstöd

Riksdagen godkänner regeringens förslag om ändrade villkor i samband med det särskilda anställningsstödet. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:44 punkt 3 och avslår motionerna 2002/03:A3 yrkande 1 (m), 2002/03:A4 yrkande 8 (fp) och 2002/03:A5 yrkande 2 (kd).

Reservation 5 (m)

Reservation 6 (fp)

Reservation 7 (kd)

3. Lagförslaget om studerandevillkor efter deltagande i aktivitetsgarantin

Riksdagen antar 18, 19 och 30 a §§ i det av regeringen enligt bilaga 2 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. Därmed bifaller riksdagen dels proposition 2002/03:44 punkt 1 i denna del, dels motion 2002/03:A4 yrkande 9 i denna del (fp) och avslår motion 2002/03:A3 yrkande 3 (m).

Reservation 8 (m)

4. Lagförslaget i övrigt

Riksdagen dels antar

a) 17 § i det av utskottet enligt bilaga 3 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring,

b) 7, 14 a, 23 och 30 §§ jämte ingressen i det av regeringen enligt bilaga 2 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring i den mån det inte omfattas av vad utskottet föreslagit ovan,

dels beslutar att övergångsbestämmelserna skall ha den lydelse som framgår av bilaga 3.

Därmed bifaller riksdagen dels delvis proposition 2002/03:44 punkt 1 i denna del, dels motionerna 2002/03:A3 yrkandena 5 i denna del och 6 (m) samt 2002/03:A4 yrkande 9 i denna del (fp).

5. Översyn av arbetslöshetsförsäkringen

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:A3 yrkande 4 (m) och 2002/03:A5 yrkande 12 (kd).

Reservation 9 (m, fp, kd, c)

6. Övriga frågor om aktivitetsgaranti

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:A3 yrkande 5 i denna del (m), 2002/03:A5 yrkande 6 (kd), 2002/03:A239 yrkande 32 (c), 2002/03:A305 (s), 2002/03:A308 (mp) och 2002/03:A320 yrkande 5 (kd).

Reservation 10 (m)

Reservation 11 (kd)

Reservation 12 (c)

7. Åtgärder för vissa invandrare

Riksdagen godkänner regeringens förslag om finansiering av arbetsplats-introduktion för vissa invandrare. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:44 punkt 2 och motion 2002/03:A3 yrkandena 7 och 8 (m) samt avslår motionerna 2002/03:A4 yrkandena 3, 6 och 7 (fp), 2002/03:A5 yrkande 9 (kd), 2002/03:A207 yrkandena 1–3 och 5 (fp), 2002/03:A271 yrkandena 1 och 3 (s), 2002/03:A320 yrkande 12 (kd), 2002/03:Sf334 yrkandena 38, 39 och 41 (kd) och 2002/03:Sf336 yrkandena 7, 9 och 11 (v).

Reservation 13 (fp)

Reservation 14 (kd)

8. Åtgärder för äldre

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:A5 yrkande 7 (kd), 2002/03:A224 yrkandena 2 och 3 (kd), 2002/03:A320 yrkande 8 (kd), 2002/03:A321 yrkande 8 (m), 2002/03:A327 (s) samt 2002/03:A332 yrkande 15 (fp).

Reservation 15 (m, fp, kd, c)

9. Åtgärder för övriga särskilda grupper m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:A5 yrkande 8 (kd), 2002/03:A249 (s), 2002/03:A264 yrkandena 1 och 2 (mp), 2002/03:A287 (s) samt 2002/03:A320 yrkande 10 (kd).

Reservation 16 (m, fp, kd, c)

Reservation 17 (mp)

10. Vissa frågor rörande arbetsmarknadspolitiska program, m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:A212 (kd), 2002/03:A256 (s), 2002/03:A293 (s) samt 2002/03:A320 yrkandena 7, 11 och 27 (kd).

Reservation 18 (fp, kd, c)

11. Bristyrkesutbildning

Riksdagen godkänner regeringens förslag om bristyrkesutbildning för anställda. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:44 punkt 4 samt avslår motionerna 2002/03:A3 yrkande 2 (m), 2002/03:A4 yrkandena 10 i denna del och 11 (fp), 2002/03:A5 yrkande 3 (kd) och 2002/03:Sf336 yrkande 8 (v).

Reservation 19 (m, fp, kd, c)

12. System för individuell kompetensutveckling

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:A4 yrkande 10 i denna del (fp) och 2002/03:A5 yrkande 11 (kd).

Reservation 20 (m, fp, kd, c)

13. Arbetskraftsinvandring

Riksdagen avslår motion 2002/03:A5 yrkande 10 (kd).

Reservation 21 (m, fp, kd, c)- motiv.

14. Förtydliganden i samband med aktivitetsgarantin

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anfört om behovet av förtydliganden i samband med aktivitetsgarantin.

Stockholm den 13 maj 2003

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Anders Karlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Karlsson (s), Margareta Andersson (c), Laila Bjurling (s), Anders G Högmark (m), Christer Skoog (s), Sonja Fransson (s), Stefan Attefall (kd), Camilla Sköld Jansson (v), Patrik Norinder (m), Lars Lilja (s), Tina Acketoft (fp), Berit Högman (s), Henrik Westman (m), Britta Lejon (s), Ulf Holm (mp), Mauricio Rojas (fp) och Mariam Osman Sherifay (s).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlas regeringens förslag i proposition 2002/03:44 *Arbetsmarknadspolitiken förstärks* och tre motioner som väckts med anledning av propositionen samt Riksdagens revisorers förslag 2002/03:RR10 *Styrningen av AMS och länsarbetsnämnderna* och fyra motioner som avlämnats med anledning av förslaget. I betänkandet tas också upp ett antal motioner som väckts under allmänna motionstiden hösten 2002.

I propositionen lägger regeringen fram förslag om finansiering av en försöksverksamhet med arbetsplatsintroduktion för vissa invandrare som skall bedrivas vid arbetsförmedlingen. Specialutbildade arbetsförmedlare skall med hjälp av särskild arbetsmetodik förmedla kontakt med lämplig arbetsgivare och ansvara för bl.a. introduktion och uppföljning på arbetsplatsen.

Förslag läggs också fram om ändringar av reglerna för det särskilda anställningsstödet i syfte att underlätta för dem som har varit inskrivna länge i aktivitetsgarantin. Anvisning till en anställning med särskilt anställningsstöd får i dag ske för en person som är minst 57 år och deltagit i aktivitetsgaranti i minst 3 månader och som uppfyller vissa andra villkor. I propositionen föreslås att även personer som inte fyllt 57 år skall kunna få anvisning till särskilt anställningsstöd om de varit inskrivna i aktivitetsgarantin i 18 månader eller mer.

För personer som fyllt 61 år föreslås att det i vissa fall skall vara möjligt att göra en ny anvisning till anställning med särskilt anställningsstöd hos samma arbetsgivare tidigare än efter sex månader, vilket är den gräns som gäller i dag. Förslaget om ändrade regler för det särskilda anställningsstödet innefattar också merkostnadsersättning och justering av stödnivåer.

Möjlighet föreslås i propositionen att, inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen, bevilja redan anställda bristyrkesutbildning. Syftet är att motverka flaskhalsar på arbetsmarknaden.

I Riksdagens revisorers förslag RR10 föreslås åtgärder för att förbättra främst resultatstyrningen av Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och länsarbetsnämnderna. Förslaget omfattar bl.a. översyn av mål och målstruktur för Arbetsmarknadsverket (AMV), regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen, verksamhetsplaneringen inom AMV samt uppföljning och utvärdering inom verket.

Samtliga motioner i ärendet anges nedan utan årtal, 2002/03.

Utskottets överväganden

1 Utvecklingen på arbetsmarknaden

Propositionen

Situationen på arbetsmarknaden har under det senaste decenniet påverkats av både strukturella och konjunkturella faktorer. Mellan 1990 och 1993 minskade antalet sysselsatta med drygt en halv miljon enligt Statistiska centralbyråns (SCB) arbetskraftsundersökningar (AKU). Under samma period steg antalet arbetslösa från en nivå på 75 000 till drygt 350 000 personer. Därefter låg sysselsättningen och den öppna arbetslösheten kvar på ungefär samma nivå under flera år. Denna period karaktäriserades av en förbättrad konjunktur med snabb ekonomisk tillväxt under framför allt 1995. Trots detta fortsatte den öppna arbetslösheten att vara hög.

Under 1996 minskade tillväxten som en följd av en svagare internationell konjunkturutveckling. Därefter följde mellan 1997 och 2001 en positiv utveckling med en märkbar uppgång av antalet sysselsatta och en kraftig nedgång av arbetslösheten. Hösten 2001 upphörde sysselsättningsökningen och minskningen av den öppna arbetslösheten.

Antalet *anmälda platser* till arbetsförmedlingen har varierat över tiden. I slutet av 1980-talet anmäldes i snitt varje månad drygt 60 000 arbeten med mer än 10 dagars varaktighet. Trots att utvecklingen var gynnsam efter konjunkturförstärkningen 1997 har antalet anmälda platser legat på en klart lägre nivå än i början av 1980-talet. Hösten 2002 var antalet anmälda platser lägre än under 1999 och 2000.

I propositionen konstateras att antalet *varsel* sedan 2001 legat på en högre nivå än under andra halvan av 1990-talet. Alla inkomna varsel om uppsägning verkställs inte.

Den relativa arbetslösheten för *kvinnor* var lägre än för *män* under 1990-talet. Efter det att kvinnornas situation på arbetsmarknaden försämrades i mitten av 1990-talet har gapet i arbetslöshetsnivå mellan kvinnor och män varit relativt litet. Hösten 2001 var den öppna arbetslösheten bland män strax över 4 %, medan den låg strax under 4 % för kvinnor. Under hösten 2002 syntes vissa tendenser till att arbetslösheten ökade bland män, medan kvinnors arbetslöshet minskade. Förklaringen är främst att konjunkturavmattningen under 2001 och 2002 i första hand påverkade den privata sektorn, medan den offentliga sektorn, där kvinnor är överrepresenterade, fortsatte att expandera.

Sysselsättningsgraden varierar starkt mellan *olika åldersgrupper*. Den öppna arbetslösheten bland ungdomar varierar i regel snabbt med konjunktur-

förändringar. Den äldre arbetskraften påverkas däremot inte lika starkt av konjunkturutvecklingen.

De *regionala skillnaderna* har förstärkts under den senaste högkonjunkturen. Storstadsregionerna och vissa andra tillväxtregioner har präglats av svår arbetskraftsbrist och låg arbetslöshet, medan andra regioner haft hög öppen arbetslöshet och många personer i konjunkturberoende program. Den konjunkturavmattning som inträdde under hösten 2001 drabbade dock vissa tidigare gynnade områden, bl.a. Stockholm.

I avsnitt 4.1 redovisas vissa uppgifter om utvecklingen av arbetsmarknaden för invandrare.

Utskottet

Utskottet gör här inte någon mer övergripande bedömning av utvecklingen på arbetsmarknaden utan begränsar sig till att redovisa vissa frågor rörande konjunkturutvecklingen på senare tid och mer omedelbara effekter på arbetsmarknaden.

Utskottet delar regeringens uppfattning i 2003 års ekonomiska vårproposition om att den internationella ekonomin präglas av osäkerhet. Utvecklingen är och har varit svagare än förväntat. Den internationella lågkonjunkturen påverkar Sverige.

Arbetsmarknaden påverkas negativt av den jämförelsevis svaga tillväxten i fjol och i år. Regeringen räknar med en öppen arbetslöshet på 4,5 % i år, vilket stämmer ungefär överens med flera andra konjunkturprognoser. Konjunkturinstitutet (KI) bedömer i sin senaste prognos från mars 2003 att arbetslösheten i år skall uppgå till 4,6 %.

För 2004 räknar såväl regeringen som KI i sina senaste bedömningar med att den öppna arbetslösheten skall sjunka något och uppgå till 4,3 %.

I fråga om reguljär sysselsättningsgrad för personer i åldern 20–64 år överensstämmer regeringens och KI:s prognoser såväl för 2003 (77,3 %) som för 2004 (77,6 %).

Den senaste statistiken från AMS publicerades den 7 april och avser mars månad. Enligt AMS har effekterna på arbetsmarknaden ännu inte varit så stora av lågkonjunkturen och de varsel som lämnats. Bara en mindre del av de personer som varslats om uppsägning hade också blivit arbetslösa.

Enligt AMS är efterfrågan på arbetskraft stor i vissa sektorer på arbetsmarknaden, men generellt sett har arbetsgivarna för närvarande lättare än på länge att få tag i arbetskraft.

Jämfört med mars förra året var antalet arbetslösa 23 000 större i mars 2003. Männen stod för två tredjedelar av ökningen.

Antalet personer som var anmälda som arbetssökande var 193 000 vid slutet av månaden. Det motsvarar 4,4 % av arbetskraften, jämfört med 3,9 % i mars förra året. Men 15 000 färre deltar i arbetsmarknadspolitiska program, och med hänsyn till det är försämringen på arbetsmarknaden liten, enligt AMS. Av arbetskraften var 6,9 % arbetslösa eller inskrivna i program i mars, jämfört med 6,7 % förra året.

SCB redovisar i AKU för mars att 202 000 personer var arbetslösa jämfört med 167 000 för ett år sedan. Antalet arbetslösa har ökat bland både män och kvinnor. Andelen arbetslösa uppgick i mars till 4,5 % av arbetskraften, jämfört med 3,8 % året innan. Även mellan februari och mars ökade antalet arbetslösa. Därmed har antalet ökat ända sedan hösten 2002.

Andelen sysselsatta i åldersgruppen 20–64 år uppgick i mars 2003 till 77,5 %, vilket är en minskning med 0,6 procentenheter sedan mars föregående år.

När det gäller latent arbetssökande, dvs. personer som velat och kunnat arbeta men inte sökt arbete (inklusive heltidsstuderande), redovisar SCB en minskning med 22 000 personer till 128 000 i mars 2003. I gruppen återfinns 19 000 heltidsstuderande som sökt arbete.

2 Mål och inriktning, styrning av AMV

Utskottets förslag i korthet

Utskottet ställer sig bakom mål och allmän inriktning av arbetsmarknadspolitiken som redovisas i proposition 2002/03:44. Utskottet redovisar också sina ställningstaganden till Riksdagens revisorers förslag 2002/03:RR10 Styrningen av AMS och länsarbetsnämnderna. Revisorernas förslag (yrk. 1–7) avstyrks liksom samtliga motionsförslag. Jämför reservationerna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

I detta avsnitt behandlas frågor av mer allmän eller övergripande karaktär om mål för och inriktning m.m. av arbetsmarknadspolitiken. I avsnittet behandlas också Riksdagens revisorers förslag 2002/03:RR10 och de motionsförslag som avlämnats med anledning därav.

Som framgår nedan har motionsförslag med lika eller likartad lydelse avlämnats såväl med anledning av propositionen som med anledning av revisorernas förslag. I något fall gäller det också förslag som väckts under allmänna motionstiden hösten 2002.

I argumenteringen sammanlänkar motionärerna i flera fall mer allmänna eller övergripande synpunkter på mål och inriktning med ställningstaganden till revisorernas förslag om styrningen av AMV. Det är främst av denna anledning som utskottet väljer att i detta avsnitt behandla såväl frågor om mål och inriktning som revisorernas förslag.

Mål och inriktning enligt propositionen

Sverige står inför två stora utmaningar, att bryta den ökande ohälsan och att förbättra integrationen av invandrare på arbetsmarknaden. En effektiv arbetsmarknadspolitik som bidrar till ökad sysselsättning är en förutsättning för

att dessa utmaningar skall klaras. Det är också ett villkor för att nå regeringens övergripande mål, det s.k. sysselsättningsmålet, som innebär att andelen reguljärt sysselsatta i befolkningen i åldern 20–64 år skall öka till 80 % 2004. Målet därefter är full sysselsättning. Att nå dessa båda mål samtidigt som arbetslösheten hålls på en låg nivå ställer nya krav på arbetsmarknadspolitiken.

Möjligheterna att nå sysselsättningsmålet skulle förbättras av en kraftig konjunkturuppgång under 2003 och 2004. En förutsättning för att nå målet är att sysselsättningsgraden stiger, särskilt i grupper där den i dag är betydligt lägre än genomsnittet.

Arbetsmarknadspolitiken har mot denna bakgrund lagts om i en tydligare tillväxtfrämjande riktning, från stabilisering till allokering. En förskjutning av insatserna har också ägt rum från praktikåtgärder till matchning och utbildning. Arbetslöshetsförsäkringens effektivitet har samtidigt förbättrats och rättstryggheten har ökat för dem som är beroende av försäkring. Till detta kommer att insatserna för dem som har svårast att få ett arbete har stärkts, främst genom införandet av aktivitetsgarantin. Omläggningen av arbetsmarknadspolitiken måste fortsätta.

Regeringen anser att dagens huvudinriktning för arbetsmarknadspolitiken bör ligga fast. Målet för arbetsmarknadspolitiken är en väl fungerande arbetsmarknad med full sysselsättning och god ekonomisk tillväxt. För att uppnå målet är politikens huvuduppgifter att:

- Medverka till att arbetssökande snabbt sammanförs med vakanta platser.
- Öka de arbetslösas kompetens.
- Stödja dem som har svårast att få ett arbete.
- Ge inkomsttrygghet under en övergångsperiod vid ofrivillig arbetslöshet.

Den fortsatta omläggningen av arbetsmarknadspolitiken måste utformas så att matchningsprocessen effektiviseras ytterligare. Det kan bl.a. ske genom att aktivitetsgarantin förbättras och genom fortsatta insatser för att kvalitetssäkra de individuella handlingsplanerna. Regeringen pekar ut sju områden där arbetsmarknadspolitikens tillväxtorienterade inriktning skall förstärkas:

1. Effektivisering och förbättrad styrning av arbetsmarknadspolitiken.
2. Åtgärder för att hålla uppe och öka arbetskraftsutbudet.
3. Förbättrad integration av invandrare på arbetsmarknaden.
4. Insatser för att få långtidssjukskrivna i arbete.
5. Anpassning av arbetsmarknadsutbildningen till nya krav på arbetsmarknaden.
6. Åtgärder för att främja arbetskraftens geografiska rörlighet.
7. Säkerställande av arbetslöshetsförsäkringens legitimitet.

När det gäller effektivisering och förbättrad styrning av arbetsmarknadspolitiken framhålls i propositionen att flera av de åtgärder som regeringen vidtagit under de senaste åren ligger väl i linje med förslagen från Riksdagens revisorer. Bland annat har regeringen vidtagit åtgärder för att förbättra styrningen och ledningen av AMV. Regeringen framhåller samtidigt att det fortfarande finns utrymme för avsevärda förbättringar av styrningen och genomförandet av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och ger exempel på sådana. Ytterligare åtgärder kommer att vidtas under 2003.

För regeringen är det en viktig utgångspunkt att arbetsmarknadspolitiken, liksom politiken inom andra relevanta politikområden, skall stå i samklang med riktlinjerna i EU:s sysselsättningsstrategi och de fyra pelarna under dessa.

Den svenska arbetsmarknadspolitiken har främst betydelse för genomförandet av riktlinjerna under den första pelaren. Olika insatser för att leva upp till dessa görs kontinuerligt. Också förslagen i propositionen kan ses i ljuset av dessa riktlinjer.

I den första av sysselsättningsstrategins riktlinjer anges att medlemsstaterna skall bekämpa ungdomsarbetslöshet och förebygga långtidsarbetslöshet. Propositionens förslag rörande arbetslöshetsförsäkringen och aktivitetsgarantin har bäring på denna riktlinje. Dessa förslag står också i samklang med riktlinje 2, i vilken anges att länderna skall göra bidrags-, skatte- och utbildningssystemen mer sysselsättningsbefrämjande.

I riktlinje 4 uppmanas medlemsstaterna att utveckla kompetens för den nya arbetsmarknaden genom livslångt lärande, medan riktlinje 6 tar sikte på behovet av att vidta åtgärder för att förbättra jobbmatchningen och förebygga flaskhalsar. Förslaget om bristyrkesutbildning syftar till att komma till rätta med brister på dessa områden.

Den översyn av de rörlighetsstimulerande medlen inom arbetsmarknadspolitiken, med särskild tyngdpunkt på flyttningsbidragen, som regeringen initierat, överensstämmer väl med riktlinje 6.

Flera förslag har i större eller mindre utsträckning bäring på riktlinje 7, i vilken anges att medlemsländerna skall motverka diskriminering och främja social integrering genom tillgång till anställning. Förslag om arbetsplatsintroduktion för vissa invandrare har anknytning till denna riktlinje.

Förslaget från Riksdagens revisorer om styrningen av AMS och länsarbetsnämnderna

Riksdagens revisorer har granskat styrningen av AMS och länsarbetsnämnderna. Granskningen har sitt ursprung i ett förslag från arbetsmarknadsutskottet. Resultaten av granskningen har redovisats i rapporten 2002/03:2 Styrningen av AMS och länsarbetsnämnderna. Rapporten har remissbehandlats.

Enligt revisorernas förslag till riksdagen 2002/03:RR10 om styrningen av AMS och länsarbetsnämnderna har resultatstyrningen av arbetsmarknadspolitiken stora brister. Det finns en uppenbar risk för att resurser inom arbets-

marknadspolitiken används och fördelas fel. Revisorerna anser därför att det behövs en grundlig översyn av resultatstyrningen inom arbetsmarknadspolitiken. Detta gäller både regeringens och AMV:s insatser.

Målstrukturen för arbetsmarknadspolitiken är för komplicerad. Målen är också orealistiska och kan leda till en övertro på vad arbetsmarknadspolitiken kan åstadkomma. Riksdagens revisorer anser att det inte går att styra arbetsmarknadspolitiken effektivt utifrån dagens målstruktur och föreslår att regeringen gör en generell *översyn av målen* för arbetsmarknadspolitiken (revisorernas yrk. 1).

Regeringens resultatinformation i budgetpropositionen ger ingen bra bild av hur arbetsmarknadspolitiken bidrar till måluppfyllelsen. Regeringen bör därför få i uppdrag att förbättra resultatredovisningen (revisorernas yrk. 2).

Granskningen visar också att *verksamhetsplaneringen inom AMV* har stora brister. Detta gör att intentionerna med resultatstyrningen riskerar att undermineras. Målen får inte något ordentligt genomslag bland de anställda, målens styrande funktion reduceras väsentligt och resurserna fördelas inte effektivt. Ett arbete för att förnya och förbättra verksamhetsplaneringen har emellertid kommit i gång inom verket. Revisorerna anser därför att det i nuläget inte finns anledning att ställa krav på ytterligare omarbetning av verksamhetsplaneringen inom AMV. Däremot är det av vikt att fempunktsprogrammet (se nedan i detta avsnitt under rubriken Bakgrund) och den nya verksamhetsplaneringen utvärderas. Regeringen bör därför få i uppdrag att utvärdera effekterna av dessa och återkomma till riksdagen med en redovisning. Utvärderingen bör göras av ett externt utvärderingsorgan (revisorernas yrk. 3).

Tidsschemat för AMV:s verksamhetsplanering är snävt. Exempelvis fattas regeringens definitiva beslut om verksamhetsmål för kommande budgetår kring den 20 december. Revisorerna anser att regeringen bör överväga att i god tid ange *preliminära verksamhetsmål* för AMV. Därmed skulle verksamhetsplaneringen inom verket underlättas (revisorernas yrk. 4).

Resultatet av en enkätundersökning bland de anställda vid arbetsförmedlingarna visar enligt revisorerna att insikten om de arbetsmarknadspolitiska målen är begränsad. Regeringen bör få i uppdrag att öka *kunskaperna om målen* och förståelsen för dessa genom någon form av skriftligt dokument, exempelvis regleringsbrevet (revisorernas yrk. 5).

AMS uppföljning och utvärdering av den egna verksamheten, och då främst resultatstyrningen, är förenad med betydande brister. Analysen av resultatstyrningsprocessen är mycket förenklad och outvecklad. Det måste vara otillfredsställande för de anställda att inte kunna bedöma och jämföra resultat. Revisorerna anser att AMV bör få i uppdrag att förbättra sin uppföljnings- och utvärderingsverksamhet (revisorernas yrk. 6). Behovet av att förbättra uppföljnings- och utvärderingsverksamheten innefattar även *länsarbetsnämnderna* (revisorernas yrk. 7).

Motioner

Som framgått behandlas i avsnittet motioner som väckts vid tre olika tillfällen. Motionerna A6 (m), A7 (kd), A9 (fp) och A8 (c) har avlämnats med anledning av revisorernas förslag medan motionerna A3 (m), A4 (fp) och A5 (kd) har avlämnats med anledning av propositionen. I avsnittet behandlas också en motion som väckts under allmänna motionstiden.

Enligt motion A6 (yrk. 1 och 2) instämmer *Moderaterna* i huvudsak i revisorernas kritik. Partiet menar att det är uppenbart att den svenska arbetsmarknadspolitiken har misslyckats. Den snarare bromsar tillkomsten av nya arbeten än stimulerar den. Moderaterna ställer sig i allt väsentligt bakom revisorernas analys och kritik och poängterar att revisorernas förslag skyndsamt bör genomföras av regeringen.

Partiet anser att regeringen snarast måste formulera om det övergripande sysselsättningsmålet så att detta blir relevant och mäter andelen sysselsatta minus sjukfrånvarande, dvs. den andel av befolkningen i arbetsför ålder som är i arbete. Det finns alltför många mål inom arbetsmarknadspolitiken, konstaterar Moderaterna. Målen är dessutom motsägelsefulla och vissa av dem är direkt felaktiga.

I motion A3 (yrk. 9 och 10), som avlämnats med anledning av propositionen, förespråkar Moderaterna ett reformprogram för en arbetsmarknad för alla där det alltid skall löna sig att arbeta. Skatterna skall sänkas främst för dem med låga och medelhöga inkomster. Rörligheten skall ökas genom att bl.a. den arbetsrättsliga lagstiftningen och arbetslöshetsförsäkringen reformeras. En allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring som omfattar alla och har en tydlig bortre tidsgräns införs.

Reformprogrammet skall också inriktas på att stimulera utbildning och förkovran, vilket alltid skall löna sig. Individuella kompetenskonton är ett redskap i sammanhanget liksom kvalificerad yrkesutbildning och ökade möjligheter till tjänstledighet. När det gäller personer med utländsk bakgrund pekar Moderaterna på behovet av skärpta krav gällande det svenska samhället och språket, vilket kan tillgodoses genom bättre möjligheter att varva språkträning och praktik.

Arbetskraftsutbudet skall öka genom att den skenande sjukfrånvaron stoppas, och förtidspensioneringarna begränsas till ett minimum. Sjukskrivning skall huvudsakligen avse deltid.

Ytterligare en åtgärd i det reformprogram som Moderaterna förespråkar är att det tillskapas en ny och modern arbetsmarknadspolitik som tar ökad hänsyn till de arbetslösas varierande bakgrund, förutsättningar och behov. Arbetsförmedlingen bör vara mer individuellt inriktad, och den bör konkurrensutsättas. Alla skall ha rätt att välja arbetsförmedling samtidigt som alla arbetslösa skall ha skyldighet att anmäla sig som arbetslösa och stå till arbetsmarknadens förfogande.

AMV bör ersättas av en modern organisation, och i stället för AMS bör en ny myndighet tillskapas med ansvar för att förmedlingstjänster erbjuds över hela landet och för att erforderlig myndighetsutövning bedrivs.

I motion A4 (yrk. 1, 2, 4 och 5), vilken som framgått väckts med anledning av propositionen, efterfrågar **Folkpartiet** en mer tillväxt- och näringslivsinriktad syn på arbetsmarknaden. Den absolut viktigaste arbetsmarknadspolitiska åtgärden är att skapa ett företagsklimat och skattesystem som gör att nya arbeten tillkommer, något som betonas också i motion A9 (yrk. 1–4) som avlämnats med anledning av revisorernas förslag. Partiet instämmer i revisorernas uppfattning att det är viktigt att göra en klar skillnad mellan vilka uppgifter som gäller för sysselsättningspolitiken i stort och vilka som gäller för den aktiva arbetsmarknadspolitiken.

Målet för arbetsmarknadspolitiken, vilket betonas i båda motionerna, skall vara att förstärka de arbetslösas ställning på arbetsmarknaden så att de kan få nytt arbete så snart som möjligt. Ett underifrånperspektiv skall enligt Folkpartiet vara utgångspunkt för arbetsmarknadspolitiken där den enskilde skall stå i centrum. Arbetsförmedlingen bör konkurrensutsättas och ett system med omställningspeng införs. Det innebär att arbetslösa personer ansöker hos arbetsförmedlingen om en omställningspeng. Storleken på denna bestäms utifrån vilka åtgärder som krävs.

Enligt Folkpartiet i motion A9 kommer, efter att inriktningen på AMS verksamhet förändrats, omställningspengen att utgöra ett centralt styrinstrument för arbetsmarknadspolitiken. En utredning bör behandla frågan om att tillskapa en sådan omställningspeng. I motionen välkomnar partiet också revisorernas förslag om översyn av mål och målstruktur för arbetsmarknadspolitiken.

Folkpartiet förespråkar i motionerna A4 och A9 att AMS i nuvarande form läggs ned och ersätts av en liten organisation för rena myndighetsuppgifter och tillsyn. I stor utsträckning skall andra aktörer än AMV sköta exempelvis arbetsförmedling. En jobb- och utvecklingsgaranti skall upphandlas av främst bemannings- och uthyrningsföretag som startar bemanningspooler.

Det finns enligt Folkpartiet tunga skäl för regeringen att göra en särskild översyn av regleringsbrevets innehåll i fråga om ansvar för återrapportering och uppföljning.

Jobb- och utvecklingsgarantin utgör enligt motion A4 en viktig komponent i den arbetsmarknadspolitik som partiet förespråkar. Garantin behandlas även i motion Sf226 (yrk. 7). Garantin sägs enligt motion A4 vara en slags övergångssysselsättning som skall förbättra den arbetslösas möjligheter att få ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Garantin består av två delar som kombineras på olika sätt beroende på individens behov. Den ena delen utgörs av samhällsnyttigt arbete, den andra av utvecklingsinsatser, exempelvis språkinläring, informationsförmedling och yrkesorienterade kurser.

Arbetsgivare som anställer nyanlända asylsökande och invandrare skall enligt Folkpartiet kunna få särskilda bidrag genom den föreslagna jobb- och utvecklingsgarantin. Utrikes födda personer som efter utbildning i svenska och arbetslivsintroduktion har fått ett arbete under sin egentliga kompetensnivå skall kunna få tilläggsutbildning med hjälp av jobb- och utvecklingsgarantin.

Genom jobb- och utvecklingsgarantin får den arbetsökande större valfrihet genom att hon eller han kan vända sig till olika aktörer. Förslaget innebär enligt Folkpartiet att dagens AMS-byråkrati och omhändertagandementalitet ersätts av effektivitet, handling och krav.

Till följd av allvarliga systemfel och strukturella hinder har utrikesfödda sämre möjligheter på arbetsmarknaden än svenskfödda, och en ny sysselsättningskatastrof kan väntas. Problemen kan avlägsnas med hjälp av reformer av skattesystem, arbetsmarknadslagstiftning och bidragssystem samt genom regelförenklingar för nyföretagande. Utöver detta krävs en ny och bättre antidiskrimineringslagstiftning.

Kristdemokraterna riktar i motion A7 (yrk. 1–7) kritik mot regeringens mål för bl.a. arbetsmarknadspolitiken. Motionen har som framgång väckts med anledning av revisorernas förslag. Att inrikta ett mål på den öppna arbetslösheten på det sätt som regeringen gjort i fråga om 4-procentsmålet om öppen arbetslöshet, anser partiet vara förkastligt. Målet om att 80 % av arbetskraften skall vara sysselsatt år 2004, det s.k. sysselsättningsmålet, finner man däremot träffsäkert men konstaterar samtidigt att i och med att sjukskrivningarna blir alltför fler, så ökar också sysselsättningen. Det beror på att såväl sjukskrivna som arbetslösa personer räknas in i statistiken över sysselsatta.

Vidare riktar man kritik mot att målet för arbetsmarknadspolitiken inte beaktar förtidspensioneringarna som i likhet med de långa sjukskrivningarna blivit fler på senare år. När det gäller regeringens mål om att halvera sjukskrivningarna ifrågasätter Kristdemokraterna om detta kan uppnås.

Partiet efterlyser ett nytt övergripande sysselsättningsmål, vilket, som man uttrycker det, skall visa verkligheten som den är. Det nya målet skall inte heller innebära att man för att uppfylla vallöften och uppnå politiska mål laborerar med missvisande statistiska redovisningar av öppet arbetslösa, deltagare i Kunskapslyftet eller arbetsmarknadspolitiska åtgärder, sjukskrivna och förtidspensionerade.

Partiet tillstyrker revisorernas förslag om att en översyn bör göras av mål och målstruktur för arbetsmarknadspolitiken liksom deras förslag om att regeringens resultatredovisning till riksdagen måste förbättras väsentligt.

I nyssnämnda motion liksom i motion A5 (yrk. 1, 4 och 5), som väckts med anledning av propositionen, betonar Kristdemokraterna att det politiska mål som sätts upp för arbetsmarknaden måste förhålla sig till både arbetskraft, sysselsatta och personer som faktiskt är i arbete.

Kristdemokraterna instämmer i revisorernas slutsats att ett externt utvärderingsorgan bör få i uppdrag att utvärdera verksamhetsplaneringen inom AMV. Likaså delar partiet revisorernas uppfattning att kunskapen om och förståelsen inom AMV för målen för arbetsmarknadspolitiken bör förbättras. I fråga om kritiken mot brister i länsarbetsnämndernas verksamhetsredovisning anser Kristdemokraterna i likhet med revisorerna att regeringen bör besluta om att länsarbetsnämnderna skall följa upp sin verksamhet. Partiet delar dock inte revisorernas uppfattning om att AMS skall utfärda närmare bestämmelser om detta utan anser att detta bör ankomma på regeringen.

När det gäller revisorernas förslag om att regeringen bör underlätta AMV:s verksamhetsplanering genom att slå fast preliminära verksamhetsmål har Kristdemokraterna invändningar. Partiet förutsätter att en översyn av AMV:s mål och verksamhet kommer till stånd till följd av revisorernas rapport. Översynen skall leda till att verksamheten trimmas och att man slår fast tydligare mål och mellanliggande mål. Därmed är det enligt Kristdemokraterna inte nödvändigt med preliminära verksamhetsmål, och således avstyrks revisorernas förslag i den delen.

I motion A7 (yrk. 7) begär partiet att en utredning tillsätts med uppgift att se över hela arbetsmarknadspolitiken. Samma krav återfinns i motion A5, då med tillägget att det bör vara fråga om en parlamentarisk utredning.

Partiet anser att arbetsmarknadspolitiken kännetecknas av handlingsförlamning och uttrycker i den sistnämnda motionen sin besvikelse över regeringens arbetsmarknadspolitik. Man pekar på problem, bl.a. de höga kostnaderna för arbetsmarknadspolitiken i förhållande till de relativt små effekter som uppnås, att den faktiska sysselsättningen minskar och att sjukfrånvaron fortsätter att öka samt att man i alltför liten utsträckning utgår från den enskilda människans behov och önskemål.

Den arbetsmarknadspolitik som Kristdemokraterna förespråkar syftar till ökad trygghet och valfrihet för individen. Detta skall uppnås genom att man inrättar servicekontor som skall erbjuda arbetslösa service i form av databaser och information om lediga arbeten. På servicekontoren skall också beslut fattas om omställningspeng för arbetslösa som inte får ett nytt arbete inom kort. Omställningspengen skall finansiera arbetsmarknadsåtgärder för den enskilda och dessa skall utföras av olika aktörer på arbetsmarknaden. Arbetslösa skall fritt kunna välja aktör. Genom förslaget ökar enligt motionärerna mångfalden, valfriheten, konkurrensen och kvaliteten på arbetsmarknadsområdet.

Centerpartiet ser i motion A8 (yrk. 1–3) positivt på revisorernas granskning av AMS och länsarbetsnämnderna och hävdar att den kritik som partiet riktat mot den centraliserade arbetsmarknadspolitiken till stora delar bekräftats i revisorernas rapport. Partiet välkomnar förslagen från revisorerna men menar att det finns skäl att sträcka sig längre än vad revisorerna gjort.

Centerpartiet vill skära ned AMV och i stället decentralisera beslut och resurser genom att beslut flyttas från statlig och regional nivå till lokal nivå liksom ytterst också till varje arbetslös person. En omställningspeng bör tillskapas med vilken arbetslösa kan finansiera åtgärder som de själva beslutar om. Fler alternativa aktörer bör kunna erbjuda arbetsmarknadsåtgärder. I stället för dagens AMS behövs en central myndighet för att samla in statistik, göra kvalitetsbedömningar, utöva tillsyn, förmedla omställningspengar och auktorisera aktörer. Övriga uppgifter bör i så stor utsträckning som möjligt utföras på en lägre nivå.

Genom tillskapandet av arbetsförmedlingsnämnderna skulle fler personer engageras i den lokala arbetsmarknadspolitiken. Nämnderna har dock ingen makt över de arbetsmarknadspolitiska resurserna, vilket begränsar deras bety-

delse. En utvärdering av arbetsförmedlingsnämndernas regelverk och organisation bör göras, anser Centerpartiet.

Bakgrund

Mål m.m.

Målet för arbetsmarknadspolitiken är som framgått *en väl fungerande arbetsmarknad med full sysselsättning och god ekonomisk tillväxt.*

Enligt regleringsbrevet för 2003 är AMV:s verksamhet indelad i följande verksamhetsgrenar till vilka hör mål respektive återrapporteringskrav. De sistnämnda återges dock inte här.

1. Matchning på arbetsmarknaden

Verksamhetsmål 1: Målet är en effektiv matchning mellan vakanser och arbetssökande på arbetsförmedlingen. Arbetsgivare som anmäler lediga platser till arbetsförmedlingen skall få tillräckligt med sökande för att kunna anställa personal enligt sina önskemål.

Verksamhetsmål 2: Målet är att korta arbetslöshetstiderna för kvinnor och män genom en effektiv sökprocess. En väl fungerande sök- och matchningsprocess i kombination med programverksamheten skall medverka till att minska arbetslösheten och deltidsarbetslösheten samt öka sysselsättningen.

2. Kompetenshöjande insatser

Verksamhetsmål: Målet är att andelen kvinnor och män som fått arbete 90 dagar efter avslutad arbetsmarknadsutbildning i genomsnitt skall uppgå till minst 70 %.

3. Stöd till dem som har det svårast på arbetsmarknaden

Verksamhetsmål 1: Målet är att antalet långtidsinskrivna kvinnor och män skall uppgå till högst 37 000 personer i genomsnitt per månad.

Verksamhetsmål 2: Målet är att i genomsnitt minst 60 000 kvinnor och män med arbetshandikapp per månad skall ha lämplig sysselsättning under år 2003 för beloppet som tilldelas under anslaget 22:4 Särskilda insatser för arbetshandikappade.

Verksamhetsmål 3: Målet är att andelen övergångar från lönebidrag till osubventionerat arbete skall öka jämfört med föregående år samt att omprövningsbeslut i genomsnitt skall ha en lägre bidragsnivå än föregående beslut.

4. Tillsyn och kontroll av arbetslöshetsförsäkringen

Verksamhetsmål: Tillsynen och kontrollen skall förbättras. Resultaten skall spridas och åtgärderna inom arbetslöshetskassorna skall följas upp.

5. Avgiftsfinansierad verksamhet Arbetslivstjänster, Aske kursgård och tjänsteexport

Verksamhetsmål: Arbetslivstjänster skall medverka till att personer som står utanför arbetslivet skall kunna gå tillbaka till sitt tidigare arbete eller få ett annat arbete.

Fempunktsprogrammet inom AMV

AMS ledning har tagit fram ett program för att utveckla verksamheten, benämnt fempunktsprogrammet. Programmet presenterades hösten 2001 vid AMS årligen återkommande arbetsmarknadsdagar där verkets chefer deltar. Det har följande huvudkomponenter.

- 1. Ett gemensamt uppdrag – ett Arbetsmarknadsverk – Af Sverige:** AMV skall tydliggöra sitt uppdrag och sin verksamhetsidé. Af Sverige är den rikstäckande arbetsförmedlingen där alla arbetsgivare och arbetssökande får likvärdiga möjligheter och möter likadana krav.
- 2. Arbetsmarknadsverket i omvärlden:** Omvärldens syn på AMV. Organisationen avser att tydliggöra det uppdrag man har och vad man utträttar.
- 3. Ledning och styrning:** Utveckla ledarskap och arbetsformer.
- 4. En kompetensbaserad lärande organisation:** Uppgradering av de verksamhetsgemensamma utbildningsinsatserna för nyanställda, fortbildning och chefsutbildning.
- 5. Utvärdering och förnyelse:** Förbättring av målstyrningen, resultatdialogen och uppföljningen.

Vissa begrepp inom resultatstyrningen

Under rubriken Utskottets ställningstagande i detta avsnitt används vissa begrepp rörande resultatstyrning. En närmare förklaring till begreppen lämnas i revisorernas rapport 2002/03:RR10 avsnitt 3.2. Här kan dock nämnas att där framgår att resultatstyrningen skall genomföras i en verksamhetsstruktur som omfattar tre nivåer.

1. Politikområden
2. Verksamhetsområden
3. Verksamhetsgrenar

Utskottets ställningstagande

Som framgått behandlas i detta betänkande både proposition 2002/03:44 Arbetsmarknadspolitiken förstärks och Riksdagens revisorers förslag 2002/03:RR10 Styrningen av AMS och länsarbetsnämnderna. Vidare har framgått att revisorernas granskning av styrningen av AMV har sitt ursprung i ett förslag från arbetsmarknadsutskottet.

Mål för arbetsmarknadspolitiken, m.m.

Såväl i propositionen som i revisorernas förslag återfinns ställningstaganden om mål och inriktning av arbetsmarknadspolitiken.

Som framgått betonar regeringen i propositionen att arbetsmarknadspolitiken måste bli mer tillväxtorienterad. Insatser behöver göras på sju områden, däribland effektivisering och förbättrad styrning av arbetsmarknadspolitiken.

Enligt regeringen bör det mål för arbetsmarknadspolitiken som gäller sedan budgetåret 2001, *en väl fungerande arbetsmarknad med full sysselsättning och god ekonomisk tillväxt*, ligga fast.

Revisorerna, däremot, anser i RR10 att dagens mål inte är lämpligt för att styra ett område som arbetsmarknadspolitik. Enligt revisorerna anser många bedömare att den aktiva arbetsmarknadspolitiken inte kan tillskrivas några direkta effekter på den reguljära sysselsättningen. Effekterna av arbetsmarknadspolitik är snarare indirekta genom att arbetsmarknadens funktionssätt förbättras. Sysselsättningen påverkas därmed endast marginellt.

Revisorernas ställningstagande i fråga om målet för arbetsmarknadspolitiken görs i anslutning till deras förslag som omfattar mer än enbart det övergripande målet för arbetsmarknadspolitiken. De anser som framgått att en översyn bör göras av *mål och målstruktur* (revisorernas yrk. 1) på det arbetsmarknadspolitiska området. Översynen bör utöver det övergripande målet även innefatta verksamhetsmål och andra slag av mål som beslutas av regering och riksdag.

Revisorernas förslag RR10 föregicks av granskningsrapporten 2002/03:2, vilket redovisats ovan. Rapporten har remissbehandlats.

Enligt RR10 ser flertalet av remissinstanserna problem med de nuvarande målen och målstrukturen.

En av remissinstanserna har varit Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU). När det gäller målet för arbetsmarknadspolitiken för institutet i sitt remissyttrande (2003-01-20, dnr 111/2002) ett resonemang som utskottet finner anledning att återge här. IFAU anför:

Målen [för arbetsmarknadspolitiken] är flera (de brukar ofta delas in i stabiliserings-, allokerings- och fördelningspolitiska mål), målen kan komma i konflikt med varandra och kan ofta prioriteras olika av regeringar med olika parlamentariskt stöd. Slutligen finns det mycket mindre av konsensus [än i fråga om målen för penningpolitiken] om hur olika medel kan bidra till att målen faktiskt uppfylls.

Mot denna bakgrund är det inte en enkel uppgift att utforma målen för AMV:s verksamhet. Klart är emellertid att arbetsmarknadspolitiken inte ensam kan förväntas leda till att samtliga typer av mål uppnås. Det handlar istället om vilka *bidrag* (*utskottets kursivering*), utöver dem som andra typer av politik åstadkommer, som arbetsmarknadspolitiken kan ge.

IFAU håller mot denna bakgrund inte med revisorerna om att målet för politikområdet – *en väl fungerande arbetsmarknad med full sysselsättning och ekonomisk tillväxt* – skulle vara olämpligt som övergripande mål för arbetsmarknadspolitiken.

Enligt Näringsdepartementet, som i likhet med IFAU avgivit ett remissvar på revisorernas granskningsrapport, har regeringen under 2001 påbörjat ett ar-

bete med att se över strukturen för en effektivare styrning och uppföljning av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. I remissyttrandet anger Näringsdepartementet att revisorernas rapport kommer att utgöra en utgångspunkt i det fortsatta utvecklingsarbetet.

I detta sammanhang finns det anledning att erinra om att såväl regeringen som utskottet i budgetbehandlingen hösten 2001 uttryckte kritik mot att AMV:s analys av måluppfyllelsen var bristfällig och svårtolkad (prop. 2001/02:1, bet. 2001/02:AU1). Större ansträngningar borde också, enligt vad utskottet då anförde, göras för att få till stånd en mer relevant målstruktur och för att belysa varför flera mål inte hade uppnåtts samt vad som krävs för att målen skall uppnås.

Den översyn av strukturen för styrning och uppföljning som åsyftas i Näringsdepartementets nyssnämnda remissvar sker enligt vad utskottet erfarit från departementet inom ramen för det arbete som pågår inom statsförvaltningen när det gäller ekonomisk styrning och utveckling av det ekonomiadministrativa regelverket samt utveckling av budgetprocessen och statsförvaltningen, m.m. Detta har redovisats i budgetpropositionen för 2001 (s. 243 f.).

På det arbetsmarknadspolitiska området har översynsarbetet hittills bl.a. resulterat i att det inom ramen för den nya struktur med indelning i politikområden som gäller sedan 2001 fastställts ett mål för politikområdet Arbetsmarknadspolitik (prop. 2000/01:1 utg.omr. 13, AU1, rskr. 103). Likaså har verksamhetsgrenar slagits fast för AMV (se ovan under rubriken Bakgrund).

Enligt uppgift från Näringsdepartementet inriktas översynen nu närmast på att överväga om en indelning i verksamhetsområden skall göras. Politikområdet Arbetsmarknadspolitik är för närvarande inte indelat i verksamhetsområden, dvs. mellannivån i den trestegsstruktur för resultatstyrningen som beskrivits ovan. Översynsarbetet skall innefatta förslag om mål och indikatorer för verksamhetsgrenar och eventuella verksamhetsområden. Avsikten är enligt vad utskottet erfarit från Näringsdepartementet att arbetet skall redovisas i budgetpropositionen hösten 2003.

Utskottet, som i betänkande 2000/01:AU1 tillstyrkte regeringens förslag om det nu gällande målet för politikområdet Arbetsmarknadspolitik, anser att det är väsentligt att det förs en fortlöpande diskussion om mål och målstruktur på det arbetsmarknadspolitiska området. Att utskottet en gång anslutit sig till ett visst politiskt mål innebär givetvis inte att detta mål för all framtid skall kvarstå oförändrat. I stället är det önskvärt att politiska mål successivt omprövas och vid behov förtydligas.

Det finns enligt utskottet i detta sammanhang anledning att i likhet med IFAU (se citatet ovan) framhålla att det inte är någon lätt uppgift att utforma målen för arbetsmarknadspolitiken. Klart är emellertid att ambitionsnivån måste vara hög på såväl de stabiliserings-, som de allokering- och fördelningspolitiska områdena samtidigt som utskottet i likhet med regeringen i propositionen vill framhålla att ytterligare förskjutning bör ske i tillväxtfrämjande riktning, alltså från stabilisering mot allokering, dvs. fördelning av resurser.

Det kan i sammanhanget konstateras att arbetsmarknadspolitiken är ett område där det långt ifrån alltid råder politisk konsensus, vilket enligt utskottet dock kanske inte främst återspeglas i överväganden kring målformuleringar utan snarare i andra sammanhang.

En översyn av strukturen för en effektivare styrning och uppföljning av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten pågår, som framgått, inom Regeringskansliet. Utskottet anser det därför inte nödvändigt att riksdagen, som revisorerna föreslagit, uppdrar åt regeringen att göra en generell översyn av mål och målstruktur. I stället förutsätter utskottet att regeringen i det pågående arbetet beaktar de synpunkter i den aktuella frågan som framkommit såväl i revisorernas rapport som under remissbehandlingen och i revisorernas slutliga förslag. Därvid kan regeringen bl.a. ta ställning till om det kan finnas anledning att överväga en ändring av målet för arbetsmarknadspolitiken så att det tydligare framgår att detta skall bidra till målet för den ekonomiska politiken, vilket är full sysselsättning genom en god och uthållig ekonomisk tillväxt.

Med hänvisning till pågående översynsarbete anser utskottet att revisorernas yrkande 1 bör avslås av riksdagen.

Regeringens resultatredovisning

Som framgått anser revisorerna att regeringens resultatredovisning till riksdagen bör förbättras (revisorernas yrk. 2). Efter att utskottet från Näringsdepartementet inhämtat aktuella uppgifter om den ovan nämnda översynen av styrningen av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten kan det konstateras att denna omfattar även regeringens resultatredovisning till riksdagen. Utskottet ser positivt på detta.

Utskottet finner det mot ovanstående bakgrund intressant att regeringen i AMV:s regleringsbrev för 2003 begärt en ny form av strategisk avrapportering. Vid fyra olika tillfällen i februari, juni och oktober 2003 samt i februari 2004 skall AMS till regeringen redovisa:

1. De mest strategiska åtgärderna som planeras för att uppnå målen. Detta skall ske med utgångspunkt från förra årets verksamhetsresultat och sättas i relation till bl.a. årets mål och tilldelade medel.
2. Uppnådda resultat i förhållande till samtliga mål och de återrapporteringskrav som finns för verksamhetsgrenarna 1, 2 och 3 (verksamhetsgrenarna framgår under rubriken Bakgrund ovan).
3. Resultat och analys av måluppfyllelsen för verksamhetsgrenarna 1, 2 och 3. AMS skall också redovisa en bedömning av vilka konsekvenser nuvarande resultat bör få för inriktningen av verksamheten kommande budgetår.
4. Analys av uppnådda resultat i förhållande till samtliga mål och de återrapporteringskrav som är angivna under verksamhetsgrenarna 1, 2 och 3. AMS skall redovisa de mest strategiska åtgärderna som planeras för att uppnå målen 2004. Detta skall på motsvarande sätt som under punkt 1 ske utifrån 2003 års verksamhetsresultat i relation till 2004 års mål, instruktioner, återrapporteringar och tilldelade medel.

I fråga om punkterna 2–4 ovan skall AMS också kommentera i vilken omfattning resultaten beror på myndighetens insatser respektive andra faktorer påverkan. Resultat som avviker från målen och övriga riktlinjer skall analyseras ingående.

Utskottet förutsätter att riksdagen får ta del av relevanta delar av den strategiska avrapporteringen, exempelvis i form av en resultatskrivelse från regeringen.

I revisorernas granskningsrapport 2002/03:2, som ligger till grund för det nu behandlade förslaget, sägs att regeringen i budgetpropositionens resultatredovisning i mycket begränsad omfattning tar till vara utvärderingar från externa utvärderingsorgan. Ett organ som nämns i sammanhanget är IFAU. Utskottet konstaterar att regeringen i den senaste budgetpropositionen gjort fler hänvisningar till IFAU-studier än i tidigare budgetpropositioner. Utskottet avstår dock från att bedöma om detta är en följd av ökad tonvikt på resultatredovisning eller om det finns andra bakomliggande skäl, exempelvis att antalet publicerade studier från IFAU successivt har ökat och det därmed finns fler uppföljnings- och utvärderingsrapporter att referera till.

Tveklöst är regeringens resultatredovisning till riksdagen i främst budgetpropositionen en av utskottets viktigaste källor när det gäller att följa arbetsmarknadspolitikens effekter. Det beror inte minst på att resultatredovisningen skall innefatta väsentligt mer än en sammanställning av rena faktauppgifter, något som utskottet i regel självt kan införskaffa.

Det kan dock i detta sammanhang nämnas att utskottet även på andra sätt följer bl.a. externt uppföljnings- och utvärderingsarbete inom utskottets beredningsområde.

I ett nyhetsblad som utarbetas inom utskottskansliet och som distribueras till främst ledamöter och suppleanter i utskottet sammanställs fortlöpande information om aktuella uppföljnings- och utvärderingsrapporter, offentliga utredningar, förslag från arbetsgrupper i Regeringskansliet, nya utredningsdirektiv, pressmeddelanden, statistik m.m. I överläggningar mellan partigruppsföreträdarna i utskottet våren 2003 har man enats om att ägna vissa utskottssammanträden åt uppföljnings- och utvärderingsfrågor.

Ett annat sätt på vilket utskottet redan i dag följer uppföljnings- och utvärderingsverksamhet inom beredningsområdet är genom direktinformation från företrädare för myndigheter som har uppgifter av uppföljnings- eller utvärderingskaraktär. Så har utskottet vid sammanträden under innevarande riksmöte fått information från företrädare för bl.a. AMS, IFAU och Medlingsinstitutet.

Med det anförda anser utskottet att riksdagen bör avslå revisorernas yrkande 2.

Verksamhetsplaneringen inom AMV

Utskottet övergår nu till att behandla revisorernas förslag om verksamhetsplaneringen inom AMV (revisorernas yrk. 3). Som framgått anser revisorerna att denna har stora brister.

Utskottet konstaterar att utformningen av AMV:s verksamhetsplanering genom riktlinjer, fördelning av verksamhetsmål, resursfördelning samt utformningen av åtgärder och anslagstilldelning får direkta eller indirekta återverkningar på alltifrån enskilda arbetssökande, arbetsgivare som söker arbetskraft och lokala arbetsförmedlingar ända upp till en mer övergripande samhällsnivå, såsom målet för den ekonomiska politiken.

Revisorerna har gjort en omfattande genomgång av styrningsfrågorna inom AMV i den granskningsrapport (2002/03:2) som ligger till grund för förslagen. De fakta och synpunkter som framkommit under remissbehandlingen har bidragit till att det nu föreligger ett mångfasetterat underlag beträffande styrningsfrågorna.

I anslutning till arbetet med granskningsrapporten gjorde revisorerna en genomgång av verksamhetsplaneringen inom AMV och studerade riktlinjer, fördelning av verksamhetsmål, resursfördelning, planering av åtgärder och anslag samt uppföljning och utvärdering. Revisorerna ifrågasatte flera av inslagen i AMV:s verksamhetsplanering och menade att dessa med stor sannolikhet leder till att verksamhetsmålen styrande effekt reduceras. Detta medför enligt revisorerna risk för att regeringens resultatstyrning inte får avsedd effekt.

Enligt revisorernas förslag 2002/03:RR10 delar AMS och flertalet länsarbetsnämnder revisorernas bedömning. Företrädarna för AMV anför i sina remissvar att det av denna anledning sedan 2001 vidtas konkreta åtgärder inom verket för att införa en ny verksamhetsplanering. En helt ny planeringsmodell skall tillämpas budgetåret 2004. Till detta kommer en ny myndighetsinstruktion, en ny ledningsorganisation, i regel benämnd fempunktsprogrammet, och åtgärder för att tydliggöra AMS roll som chefsmyndighet.

Utskottet kan för sin del konstatera att regeringen i budgetpropositionen för 2003 (prop. 2002/03:1 utg.omr. 13 Arbetsmarknad) redovisat att AMV:s organisation har ändrats i syfte att stärka AMS roll som chefsmyndighet och öka effektiviteten i de arbetsmarknadspolitiska insatserna. AMV skall bli en mera sammanhållen organisation där varje arbetsförmedling erbjuder likvärdig service och tillämpar regelverket på ett enhetligt vis.

Vidare skall enligt regeringen planering, styrning och uppföljning inom AMV förbättras. I budgetpropositionen angavs att det inom verket pågår ett omfattande förändringsarbete med denna inriktning utifrån AMS fempunktsprogram. Regeringen följer enligt budgetpropositionen förändringsarbetet och anser att detta ligger väl i linje med politikens inriktning.

Regeringen har uppdragit åt Statskontoret att följa upp resultatet av den nya ledningsform för AMV som infördes den 1 januari 2002 samt att beskriva och analysera AMS styrning av länsarbetsnämnderna. Statskontorets uppdrag avser inte verksamhetsplaneringen inom AMV, men frågeställningar av sådan karaktär tangeras inom ramen för översynsarbetet, uppger Näringsdepartementet.

En första delrapport, *Styrning av länsarbetsnämndernas verksamhet – En första uppföljning av den förändrade ledningsformen*, lämnades till regering-

en i januari 2003 (delredovisning 2003:2). Statskontorets uppdrag skall slutrapporteras i januari 2004.

Enligt vad som framgår i anslutning till revisorernas förslag om verksamhetsplaneringen inom AMV är det, som revisorerna uttrycker det, inte helt uppenbart hur den nya ledningsformen och fempunktsprogrammet skall få några direkta effekter i form av en effektiv fördelning av verksamhetsmål och resurser. Revisorerna menar att detta erfordrar förstärkt kompetens och en vilja att utveckla AMV:s resursfördelningsmodeller i riktning mot en effektivare styrning.

Utskottet värdesätter att revisorerna på det sätt som skett i granskningsrapporten och i anslutning till deras förslag riktat uppmärksamhet på den viktiga och komplexa frågan om hur verksamhetsplaneringen i en så stor organisation som AMV skall kunna ske på ett så effektivt sätt som möjligt. Samtidigt noterar utskottet att revisorerna efter remissbehandlingen av granskningsrapporten drar slutsatsen att det skulle vara att gå för långt att i nuläget ställa krav på ytterligare omarbetning av verksamhetsplaneringen inom AMV.

Det är mot ovanstående bakgrund som utskottet med tillfredsställelse tagit del av AMS remissvar (2002-12-20, dnr 02-10052-00) med anledning av revisorernas granskningsrapport där man anför följande:

Det är av stor betydelse att vidtagna åtgärder och fempunktsprogrammet i sin helhet utvärderas, vilket bör ske så snart avsedda och mätbara effekter och resultat kan registreras. Vid AMS styrelsemöte den 20 december 2002 gjordes [...] bedömningen att 2003 och 2004 beräknas präglas av fortsatta åtgärdsinsatser i linje med fempunktsprogrammet, och att åtföljande oberoende utvärderingsinsatser successivt kommer att genomföras under den kommande treårsperioden. Därmed kommer riksdagsrevisorernas probleminventering att kompletteras med kartläggningar och analyser av de vidtagna åtgärderna och planerade resultatförbättringar.

Enligt vad utskottet erfarit från Näringsdepartementet följer man där kontinuerligt genomförandet av fempunktsprogrammet. Detta sker enligt uppgift fortlöpande inom ramen för de resultatgenomgångar som görs mellan AMS och departementet. Förändringsarbetet pågår med full kraft och av denna anledning har man enligt Näringsdepartementet ännu inte närmare diskuterat formerna för en utvärdering av fempunktsprogrammet och den nya verksamhetsplaneringen inom AMV. Med tanke på att verket befinner sig mitt uppe i en omfattande förändringsprocess anser utskottet det för sin del rimligt att ställningstaganden till utvärderingsfrågan får anstå ytterligare en tid. Utskottet förutsätter att AMS i enlighet med ovannämnda remissvar återkommer i frågan.

Utskottet anser med det anförda att revisorernas yrkande 3 bör avslås av riksdagen.

Preliminära verksamhetsmål för AMV

Årscykeln för den nuvarande budgetprocessen innebär att riksdagens beslut om medelstilldelning för det kommande budgetåret fattas först i mitten av december. Regeringens verksamhetsmål fastställs kring den 20 december och

skall sedan börja tillämpas från den 1 januari. Detta innebär, som revisorerna konstaterar, påfrestningar på planeringsprocessen. Revisorerna anser därför att preliminära verksamhetsmål bör övervägas i syfte att underlätta planeringsprocessen (revisorernas yrk. 4).

Utskottet kan konstatera att regeringen i vårpropositionen aviserar förändringar av verksamhetsmålen. Vidare konstaterar utskottet att det redan i dag står regeringen fritt att besluta om preliminära verksamhetsmål för myndigheter. Detta har också prövats.

Utskottet inser att tidscykeln i budgetprocessen kan medföra problem. Utskottet delar revisorernas uppfattning att det är viktigt att underlätta planeringsprocessen. Däremot är utskottet inte övertygat om att detta på bästa sätt kan ske genom införande av preliminära verksamhetsmål. I stället vill utskottet instämma i att en informell dialog bör föras mellan myndigheten och regeringen vid sidan av den formella dialogen. Detta är också, som revisorerna redovisat i sin granskningsrapport (rapport 2002/03:2), en viktig komponent i den modell för statens ekonomiska styrning som tillämpas i dag.

Utskottet är inte berett att förorda något tillkännagivande till regeringen i den aktuella frågan utan anser att revisorernas yrkande 4 bör avslås av riksdagen.

Kunskaperna om målen

Kunskaperna om målen för arbetsmarknadspolitiken måste förbättras, anser revisorerna. Deras förslag i denna del (yrk. 5) avser, vilket de också poängterar, hur det organ som beslutar om verksamhetsmålen, alltså regeringen, skall föra ut kunskaper om målen.

Enligt revisorerna visar den enkät som man låtit utföra bland chefer och anställda vid landets arbetsförmedlingar att insikten om de arbetsmarknadspolitiska målen är begränsad. Utskottet vill framhålla att en framgångsrik mål- och resultatstyrning förutsätter att målen för verksamheten är kända bland de anställda vid arbetsförmedlingarna och att de också har vetskap om vilka politiska ställningstaganden som ligger bakom målen.

Utskottet delar revisorernas uppfattning att det finns ett behov av förbättrade kunskaper om målen och instämmer i att det bör ankomma på regeringen att själv avgöra i vilken form dessa skall föras ut. Enligt uppgift från Näringsdepartementet övervägs denna fråga för närvarande inom ramen för det pågående översynsarbetet.

Det finns enligt utskottet inte anledning att föreslå något tillkännagivande i denna fråga. Utskottet förutsätter att regeringen redovisar för riksdagen vilka åtgärder som vidtas för att öka kunskaperna om målen. Revisorernas yrkande 5 bör enligt utskottet avslås av riksdagen.

Uppföljning och utvärdering inom AMS

Revisorerna anser i sitt förslag 2002/03:RR10 att AMS uppföljnings- och utvärderingssystem är förenat med så stora metodologiska brister att rege-

ringen bör ge myndigheten i uppdrag att förbättra processen. Även extern utvärderingsexpertis bör involveras i uppdraget (yrk. 6).

I revisorernas granskningsrapport 2002/03:2, vilken som nämnts låg till grund för revisorernas förslag, konstaterades att det inom AMV genomförs ett stort antal uppföljningar och analyser av arbetsmarknaden och arbetsmarknadspolitiken. Enligt revisorerna är dock de analyser som har ett direkt samband med målen tämligen utvecklade. Revisorerna anser att detta gäller också för årsredovisningen, vars utformning i sin tur styrs av de återrapporteringskrav som anges i regleringsbrevet.

Som framgått anser revisorerna att det föreligger betydande brister i AMS utvärderingar av den egna verksamheten, främst vad avser resultatstyrningen. Liknande uppfattningar framförs av ett flertal remissinstanser. AMS och flertalet länsarbetsnämnder framhåller å sin sida i sina remissyttranden att AMS 2003 får en ny organisation som bl.a. innefattar en ny avdelning för analys och utvärdering. Detta väntas enligt AMV-företrädarna leda till förbättringar i aktuella avseenden.

Utskottet har noterat att IFAU i sitt remissvar efterlyser en mer systematisk analys av i vilken utsträckning arbetsmarknadspolitiken faktiskt bidrar till en väl fungerande arbetsmarknad och en full sysselsättning. Institutet pekar på möjligheten att AMS i likhet med Riksbanken utvecklar modeller för att analysera effekterna av den förda politiken.

I och för sig kan utskottet instämma i att det är önskvärt med en förbättring av uppföljning och utvärdering inom AMS. Samtidigt vill dock utskottet i likhet med IFAU betona vikten av att det även görs utvärderingar av externa utvärderingsorgan.

Det finns i sammanhanget också anledning att peka på det uppdrag om strategisk avrapportering i fyra steg som regeringen lämnat i AMV:s regleringsbrev för 2003 och som utskottet redovisat ovan. Såvitt utskottet kan bedöma krävs kvalitativa insatser i form av uppföljning, utvärdering och analys för att det aktuella uppdraget om strategisk avrapportering skall kunna fullföljas. Tidigare har rapporteringen företrädesvis varit av beskrivande karaktär.

I anslutning till vad som anförts här kan det finnas anledning att nämna att uppdraget för IFAU enligt instruktionen (1996:1426) byggs ut från den 1 juni 2003 så att institutet också får till uppgift att sprida information till myndigheter och andra intressenter om resultaten av sina utvärderingar och studier.

Mot ovanstående bakgrund anser utskottet att något uppdrag till regeringen i fråga om uppföljning och utvärdering inom AMV inte kan anses påkallat. Utskottet avstyrker revisorernas yrkande 6.

Länsarbetsnämndernas verksamhetsredovisning

Revisorernas sjunde och sista yrkande angående styrningen av AMV innebär att en ändring bör göras av instruktionen för AMV så att det där ställs ett direkt krav på länsarbetsnämnderna att följa upp verksamheten genom någon form av verksamhetsbokslut. Här kan tilläggas att några länsarbetsnämnder i

remissbehandlingen av revisorernas granskningsrapport har lyft fram behovet av uppföljning av nämndernas verksamhet.

Länsarbetsnämnderna bedriver en omfattande verksamhet i såväl ekonomiska som andra termer. Som mått på den ekonomiska omfattningen anger revisorerna att en länsarbetsnämnd omsatte i genomsnitt 2,4 miljarder kronor år 2001.

Utskottet anser för sin del att det är positivt att revisorerna genom sitt förslag om verksamhetsredovisning från länsarbetsnämndernas sida ytterligare lyft fram den regionala aspekten på arbetsmarknadspolitiken. Det är enligt utskottets uppfattning viktigt att kunna avgöra om det föreligger stora skillnader i hur arbetsmarknadspolitiken fungerar i olika delar av landet. Detta är en förutsättning för att det skall vara möjligt att vidta åtgärder för att motverka sådana regionala obalanser. Det är därför med tillfredsställelse som utskottet noterat att regeringen i 2003 års ekonomiska vårproposition (prop. 2002/03:100) anger att skillnader i resultat mellan AMV:s olika regioner skall följas upp på ett bättre sätt.

Utskottet är med hänvisning till det som nyss anförts i dagsläget inte berett att förorda något tillkännagivande till regeringen i den aktuella frågan utan anser att revisorernas yrkande 7 bör avslås av riksdagen.

Vissa andra frågor om mål och inriktning, m.m.

Utskottet har ovan behandlat ett flertal aspekter på mål, inriktning och styrning av arbetsmarknadspolitiken. Detta har skett i anslutning till ställningstaganden till Riksdagens revisorers förslag. Också vid ett antal andra tillfällen under senare år har utskottet tagit ställning till förslag om mål, inriktning och styrning på det arbetsmarknadspolitiska området. Detta har framför allt skett i budgetbetänkanden. Även i andra betänkanden och i yttranden till främst finansutskottet, exempelvis med anledning av vårpropositioner, har utskottet behandlat mål-, inriktnings- och styrningsfrågor.

I ett flertal fall, senast i betänkande 2002/03:AU1, har utskottet tagit upp yrkanden av liknande karaktär som motionsförslag som behandlas i detta avsnitt. Det gäller exempelvis synpunkter från oppositionen på hur lönebildning, arbetsrätt, arbetslöshetsförsäkring och arbetsrättsliga regler bör utformas för att tillväxten skall främjas. Likaså gäller det förslag om decentralisering av arbetsmarknadspolitiken och om arbetsmarknadsnämnderna. Utskottet har inte ändrat uppfattning om berörda förslag sedan de behandlades i betänkande AU1.

I ett par motioner om mål och inriktning poängteras vikten av individinriktade förmedlingsinsatser. Utskottet instämmer i detta och erinrar om sitt uttalande i betänkande AU1 om att det redan i dag måste anses vara ett rättesnöre för förmedlingsinsatserna att de skall anpassas till den enskilde arbetssökandens behov av stöd och hjälp. Betydelsen av ett individperspektiv framhålls också i avsnitt 4.1 i detta betänkande där förslag om förmedlingsinsatser för vissa invandrare tas upp.

Utskottet har noterat att regeringen i propositionen (avsnitt 5.4) pekar ut på vilka områden förslagen där står i samklang med vissa av riktlinjerna i EU:s sysselsättningsamarbete. Utskottet, som behandlade vissa frågor om sysselsättningsriktlinjerna senast i betänkande 2002/03:AU1, värdesätter att regeringen i den nu aktuella propositionen identifierar samband mellan förslag till nationella arbetsmarknadsinsatser och EU:s sysselsättningsriktlinjer. Det bör dock framhållas att EU-kommissionen lagt fram förslag till sysselsättningsriktlinjer för 2003 (KOM (2003) 176) med en annan indelning än den tidigare gällande struktur som redovisas i propositionen. I stället för den tidigare strukturen med pelare och riktlinjer innebär kommissionens förslag till sysselsättningsriktlinjer att tio prioriterade områden identifieras med utgångspunkt från tre övergripande mål.

Sammanfattningsvis kommer utskottet fram till att Riksdagens revisorers förslag 2002/03:RR10 yrkandena 1–7 och samtliga motioner som behandlas i detta avsnitt bör avstyrkas.

3 Aktivitetsgaranti

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen bifaller regeringens förslag i proposition 2002/03:44 om ändrade villkor i samband med det särskilda anställningsstödet (prop. punkt 3) och avslår motionsförslag som har samband med detta. Jämför reservationerna 5 (m), 6 (fp) och 7 (kd).

Utskottet föreslår också, med en viss korrigerings och med ett tillägg till övergångsbestämmelserna, att riksdagen bifaller förslaget till ändring av lagen om arbetslöshetsförsäkring (prop. punkt 1), vilket innebär att även vissa motionsyrkanden blir tillgodosedda medan andra avstyrks. Jämför reservationerna 8 (m) och 9 (m, fp, kd, c).

I avsnittet föreslår utskottet att riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen om behovet av förtydliganden i samband med aktivitetsgarantin. Utskottet tar också ställning till ett antal motionsförslag av mer allmän karaktär som rör aktivitetsgarantin. Dessa avstyrks av utskottet. Jämför reservationerna 10 (m), 11 (kd) och 12 (c).

3.1 Aktivitetsgaranti – särskilt anställningsstöd

I avsnitten 3.1 och 3.2 behandlas regeringens förslag i propositionen om regeländringar med anknytning till aktivitetsgarantin. I avsnitt 3.3 tar utskottet upp frågor av mer allmän karaktär rörande aktivitetsgarantin.

Propositionen

Det arbetsmarknadspolitiska programmet aktivitetsgaranti infördes från den 1 augusti 2000. Samtidigt infördes det särskilda anställningsstödet som syftar till att underlätta för personer som har fyllt 57 år och varit utan arbete under lång tid att åter få fotfäste på arbetsmarknaden.

Antalet personer med anställning med särskilt anställningsstöd uppgick i februari 2003 till 1 200.

Den genomsnittliga arbetslöshetstiden före inskrivning i aktivitetsgarantin är omkring tre år. För att ytterligare stimulera arbetsgivare att anställa sådana deltagare som är inskrivna i aktivitetsgarantin och som trots omfattande insatser och lång tid i garantin inte fått arbete, behöver det särskilda anställningsstödet utvecklas ytterligare.

Regeringen föreslår i propositionen (prop. punkt 3) att det särskilda anställningsstödet ändras och får följande utformning.

Målgruppen för särskilt anställningsstöd vidgas till att omfatta även personer under 57 år om de deltagit i aktivitetsgarantin under en sammanhängande period av minst 18 månader och uppfyller övriga angivna förutsättningar för stöd. För deltagare som fyllt 57 år skall även fortsättningsvis tre månaders deltagande i aktivitetsgarantin vara tillräckligt innan en anvisning till anställning med särskilt anställningsstöd kan göras.

Anställningsstödet storlek ändras så att stöd lämnas med ett belopp som motsvarar 85 % av lönekostnaden, dock högst 750 kr per dag. Det förhöjda beloppet lämnas oavsett deltagarens ålder.

Bidrag för merkostnader som föranleds av en anställning med anställningsstöd får lämnas till arbetsgivaren med högst 150 kr per dag och person.

Särskilt anställningsstöd lämnas i dag under 24 månader. Stödperioden kan inte förlängas. Regeringen anser att det bör finnas möjligheter att göra en ny anvisning till anställning med särskilt anställningsstöd i huvudsak i enlighet med följande.

I det fall någon lämnat en anställning med särskilt anställningsstöd skall en sådan ny anvisning föregås av en prövning i tre steg:

1. Jobsökaktiviteter och prövning mot arbetsmarknaden för en reguljär anställning.
2. Andra insatser inom aktivitetsgarantin inklusive arbete med särskilt anställningsstöd hos annan arbetsgivare.
3. Särskilt anställningsstöd för arbete hos tidigare arbetsgivare får anvisas tidigast efter sex månader från det att tidigare anställning med särskilt anställningsstöd avslutats.

För personer som fyllt 61 år och som inte kan få ett reguljärt arbete inom dagpendlingsavstånd och för vilka det inte heller är möjligt att ordna annat subventionerat arbete eller anställningsstöd hos annan arbetsgivare skall dock anvisning till anställning med anställningsstöd hos samma arbetsgivare kunna göras tidigare än efter sex månader. Arbetsförmedlingen skall i dessa fall i

god tid före anvisningen ha gjort en noggrann prövning av personens möjligheter att erhålla annat arbete.

En person som omfattas av det särskilda anställningsstödet skall under pågående stödperiod kvarstå i aktivitetsgarantin och vid ett eventuellt upphörande av anställningen återgå till andra aktiviteter inom garantin.

Arbetsförmedlingen skall under den tid stödet lämnas regelbundet undersöka den anställdes möjligheter att få ett osubventionerat arbete. Det kan bl.a. ske genom deltagande i olika jobbsökaraktiviteter.

Regeringen kommer att ange de närmare förutsättningarna för det särskilda anställningsstödet i förordningen (1997:1275) om anställningsstöd. Regeringen avser också att låta följa upp arbetsförmedlingens arbete med de personer vars anställningar finansieras av stödet.

Förslaget innebär minskade inkomster på statsbudgetens inkomstsida. Detta är en följd av att målgruppen utvidgas och att subventionsgraden höjs i det särskilda anställningsstödet som utges som en kreditering av arbetsgivarernas skattekonto.

Utgifterna ökar under anslaget 22:3 Köp av arbetsmarknadsutbildning och övriga kostnader för merkostnadsersättning och bidrag till förhöjda dagsverkskostnader som kan lämnas tillsammans med anställningsstödet. Samtidigt minskar utgifterna under anslaget 22:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd genom att personer som tidigare fått aktivitetsstöd inom aktivitetsgarantin i stället får en anställning med hjälp av det särskilda anställningsstödet. Därutöver avser regeringen att föreslå att anslaget 22:3 Köp av arbetsmarknadsutbildning och övriga kostnader reduceras för att kompensera att den genomsnittliga subventionen i anställningsstödet beräknas vara högre än den genomsnittliga ersättningen för aktivitetsstöd.

De minskade inkomsterna beräknas uppgå till 143 miljoner kronor 2003, 444 miljoner kronor 2004 och 612 miljoner kronor från 2005. Finansieringen sker genom att anslagen under utgiftsområde 13 Arbetsmarknad minskas i motsvarande omfattning.

Ändringarna bör träda i kraft den 1 juli 2003.

Motioner

Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna avstyrker förslaget i propositionen om förändringar av det särskilda anställningsstödet.

Moderaterna konstaterar i motion A3 (yrk. 1) att utformningen av det särskilda anställningsstödet gör att såväl subventionsgrad som målgrupp för denna stödform kan utökas utan att utgifterna synes öka och hota statsbudgetens utgiftstak.

Enligt Moderaterna leder förslaget i propositionen självklart till ökade kostnader för arbetsmarknadspolitiken. Utöver dessa nackdelar kommer det särskilda anställningsstödet att leda till undanträngningseffekter och till sämre möjligheter för personer med en svag ställning på arbetsmarknaden att få osubventionerat arbete.

Folkpartiet avvisar i motion A4 (yrk. 8) förslaget om ändringar av det särskilda anställningsstödet med hänvisning till att partiet redan tidigare har kritiserat stödformen, att föreliggande förslag inte innebär några grundläggande förändringar av denna och att det leder till ytterligare byråkrati på arbetsmarknadsområdet.

I den *kristdemokratiska* kritiken av regeringsförslaget i motion A5 (yrk. 2) framhålls att ett stort antal ändringar av anställningsstöden gjorts under kort tid (se även motion A320 yrk. 7 som behandlas i avsnitt 5), att förslaget leder till orimligt höga subventionsnivåer och att det finns budgetmässiga skäl att resa invändningar. Beträffande den sistnämnda frågan menar Kristdemokraterna att det faktum att anställningsstöd utges i form av en skattereduktion utan budgetrestriktioner leder till att den lokala arbetsförmedlingen har anledning att i första hand använda denna stödform eftersom detta inte belastar förmedlingskontorets budget. Kristdemokraterna avstyrker förslaget om ändrade villkor för det särskilda anställningsstödet.

Utskottets ställningstagande

Efter förslag från arbetsmarknadsutskottet (bet. 2001/02:AU5) gjorde riksdagen våren 2002 ett tillkännagivande om behovet av ytterligare insatser inom ramen för det arbetsmarknadspolitiska programmet aktivitetsgaranti i syfte att stödja och hjälpa vissa grupper som står långt utanför den reguljära arbetsmarknaden. Tillkännagivandet gjordes mot bakgrund av bl.a. följande resonemang i betänkandet:

Även i en situation med arbetskraftsbrist kan det inte uteslutas att det fortfarande finns grupper som står mycket långt utanför den reguljära arbetsmarknaden, exempelvis vissa äldre arbetslösa och personer som aldrig har fått något fotfäste på arbetsmarknaden. Enligt utskottets mening bör det finnas ytterligare insatser, inom ramen för aktivitetsgarantin, som kan vidtas för att stödja och hjälpa dessa grupper.

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2003 att den avsåg att återkomma till riksdagen med förslag till hur det särskilda anställningsstödet skulle kunna vidareutvecklas för att fylla behovet av insatser för de aktuella grupperna. Förslaget presenteras nu i proposition 44.

I vårpropositionen (2002/03:100) lägger regeringen fram budgetförslag med anknytning till ändringarna av det särskilda anställningsstödet. I förslaget till tilläggsbudget för 2003 minskas anslaget 22:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning med 104 miljoner kronor och anslaget 22:3 Köp av arbetsmarknadsutbildning och övriga kostnader med 40 miljoner kronor till följd av att fler personer inom aktivitetsgarantin beräknas få anställning med det förstärkta särskilda anställningsstödet i stället för att delta i andra aktiviteter och uppbära aktivitetsstöd. Budgetåret 2004 beräknas ramen för utgiftsområde 13 av samma skäl minska med 444 miljoner kronor. Vårpropositionen har ännu inte färdigbehandlats av riksdagen.

Utskottet vidhåller sin uppfattning att det är angeläget att kunna erbjuda ett förstärkt stöd till dem som under lång tid deltagit i aktivitetsgarantin. Utskottet ser därför positivt på att regeringen lagt fram förslag i frågan.

Enligt utskottet är det önskvärt att möjliggöra anvisning till anställning med särskilt anställningsstöd även för personer under 57 år. Utskottet kan ansluta sig till att förutsättningen bör vara att de tagit del av aktivitetsgarantin under en sammanhängande period av minst 18 månader och uppfyller övriga angivna stöd villkor. För deltagare som fyllt 57 år skall, som framgått av propositionen, även fortsättningsvis tre månaders deltagande i aktivitetsgarantin vara tillräckligt innan särskilt anställningsstöd kan anvisas. Utskottet ser också positivt på vad som sägs i propositionen om att höja anställningsstödet storlek respektive bidrag för merkostnader som föranleds av en anställning med anställningsstöd.

Särskilt anställningsstöd lämnas i dag under 24 månader. Av 5 a § förordningen (1997:1275) om anställningsstöd framgår att särskilt anställningsstöd för närvarande får lämnas för den som fyllt 57 år och som sedan 24 månader antingen varit arbetslös eller deltagit i ett arbetsmarknadspolitiskt program och som omedelbart före anvisningen under samma tid varit anmäld som arbetssökande på arbetsförmedlingen samt tagit del av aktivitetsgarantin under minst 3 månader.

Av 12 § framgår att särskilt anställningsstöd kan lämnas såväl för tillsvidareanställningar som för provanställningar och andra tidsbegränsade anställningar. Stödperioden kan, som framgår av propositionen, inte förlängas. Det innebär enligt nuvarande regler att en person som haft en anställning med särskilt anställningsstöd kan erhålla en ny anvisning till samma stödform först efter det att de ovannämnda villkoren enligt 5 a § på nytt blivit uppfyllda.

Regeringen anser att möjligheterna att göra en ny anvisning till anställning med särskilt anställningsstöd bör vidgas, i huvudsak i enlighet med vissa i propositionen angivna villkor. Dessa skall enligt vad utskottet erfarit från Regeringskansliet förstås på följande sätt.

I det fall särskilt anställningsstöd lämnats för en provanställning eller en tidsbegränsad anställning och stödperioden löpt ut skall en ny anvisning till anställning med samma stödform hos samma arbetsgivare som tidigare kunna göras under förutsättning att vissa villkor är uppfyllda.

För det första skall personen dessförinnan ha deltagit i jobbsökaraktiviteter och prövats mot arbetsmarknaden för en reguljär anställning. För det andra skall en prövning ha skett av förutsättningarna för andra insatser inom aktivitetsgarantin inklusive arbete med särskilt anställningsstöd hos annan arbetsgivare. Ytterligare ett villkor för en anvisning till en ny stödperiod med särskilt anställningsstöd hos samma arbetsgivare som tidigare skall vara att minst sex månader har gått sedan föregående anställning med särskilt anställningsstöd.

Med den angivna preciseringen delar utskottet regeringens uppfattning att det är önskvärt att möjliggöra ytterligare anvisning till anställning med särskilt anställningsstöd hos samma arbetsgivare som tidigare.

Utskottet instämmer också i regeringens uppfattning att det för personer som fyllt 61 år och som inte kan få ett reguljärt arbete inom dagpendlingsavstånd och för vilka det inte heller är möjligt att ordna annat subventionerat arbete eller anställningsstöd hos annan arbetsgivare skall vara möjligt att göra en anvisning till anställning med anställningsstöd hos samma arbetsgivare tidigare än efter sex månader. Arbetsförmedlingen skall i dessa fall i god tid före anvisningen ha gjort en noggrann prövning av personens möjligheter att erhålla annat arbete.

Utskottet delar också regeringens åsikt att arbetsförmedlingen under den tid stödet lämnas regelbundet skall undersöka den anställdes möjligheter att få ett osubventionerat arbete, exempelvis genom deltagande i jobbsökaraktiviteter. Detta är nödvändigt för att minska risken för undanträngningseffekter.

IFAU har i rapporten (2002:8) *Vad vet vi om den svenska arbetsmarknadspolitikens sysselsättningseffekter?* sammanfattat forskningen om den svenska arbetsmarknadspolitikens effekter på arbetslöshet och sysselsättning.

IFAU konstaterar att ett flertal studier om olika programs undanträngningseffekter visar att dessa är störst för program som äger rum på den reguljära arbetsmarknaden. Ju mer programmen liknar vanliga anställningar desto mer positiva tycks individeffekterna vara men desto större är också undanträngningseffekterna. IFAU menar att detta är ett starkt argument för att subventionerad sysselsättning bör avgränsas mycket klart till dem som är eller riskerar att bli långtidsarbetslösa. På detta sätt kan positiva sysselsättningseffekter uppnås även om de direkta undanträngningseffekterna är stora.

Utöver att poängtera vaksamhet mot risken för undanträngning i anslutning till att särskilt anställningsstöd utges vill utskottet också understryka vikten av uppföljning av arbetsförmedlingens arbete med de personer vars anställningar finansieras av stödet. Utskottet förutsätter att regeringen följer upp dessa frågor och återrapporterar till riksdagen. Utskottet återkommer i avsnitt 5 till frågan om översyn av de olika formerna av anställningsstöd.

Som framgått avstyrker Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna det aktuella förslaget om ändring av det särskilda anställningsstödet. I anslutning till sitt avslagsyrkande ställer sig Kristdemokraterna frågan om finansieringsformen för anställningsstöd kan leda till ökad benägenhet från förmedlingskontorens sida att använda denna stödform, eftersom detta inte påverkar kontorets budget. Såvitt utskottet har kunnat finna existerar inga undersökningresultat rörande ett sådant samband.

Utskottet vill peka på att IFAU i den ovannämnda rapporten gått igenom olika studier av effekterna av subventionerad sysselsättning. IFAU konstaterar att antalet studier av subventionerad sysselsättning varit förhållandevis lågt, men tycker sig ändå kunna dra slutsatsen att arbetsgivarstöd hör till de program som hade störst positiva individeffekter i termer av framtida sysselsättnings- och inkomstmöjligheter. De studerade programmen motsvaras i dag av anställningsstöd.

Som framgått finns i motioner invändningar mot att anställningsstöd utges i form av en kreditering på arbetsgivarens skattekonto. Riksdagen har redan i en rad sammanhang ställt sig bakom stödformen, och utskottet ser ingen anledning att ändra detta ställningstagande. Sedan den 1 oktober 1999 har anställningsstöden lämnats på detta sätt och erfarenheterna är goda.

Som framgår av avsnitt 5 i betänkandet avser regeringen att under 2003 återkomma till riksdagen angående förenklingar av anställningsstöden.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad som i propositionen punkt 3 föreslagits om ändrade villkor i samband med det särskilda anställningsstödet. Utskottet avstyrker motionerna A3 yrkande 1 (m), A4 yrkande 8 (fp) och A5 yrkande 2 (kd).

Utskottet vill i detta sammanhang beröra en arbetsrättslig fråga, nämligen tillämpligheten av lagen (1982:80) om anställningsskydd (LAS) respektive lagen (1994:260) om offentlig anställning (LOA) på anställning med särskilt anställningsstöd. I sammanhanget bör framhållas vikten av att skilja på anställningsstödet och anställningen i sig. I fråga om den sistnämnda gäller arbetsrättsliga regler.

Enligt 1 § LAS undantas arbetstagare med särskilt anställningsstöd och arbetstagare med skyddat arbete från lagens tillämpningsområde. Något motsvarande undantag finns inte beträffande övriga arbetstagare för vilka stöd lämnas i form av arbetsmarknadspolitiska insatser, exempelvis arbetstagare med lönebidrag, allmänt anställningsstöd, förstärkt anställningsstöd etc.

I proposition 2002/03:47 Statens ansvarsnämnds funktion och kompetensområde m.m. som nyligen behandlats av arbetsmarknadsutskottet föreslås att arbetstagare som är anställda med särskilt anställningsstöd även undantas från LOA:s tillämpningsområde. Arbetstagare med skyddat arbete är sedan tidigare undantagna från LOA. På motsvarande sätt som i fråga om LAS finns i LOA inte något undantag beträffande övriga arbetstagare för vilka stöd lämnas från arbetsmarknadspolitiska program. Utskottet har i betänkande 2002/03:AU6 tillstyrkt regeringens förslag om ändring i LOA. Riksdagen har ännu inte fattat beslut i frågan.

Utskottet anser att det kan finnas anledning att överväga hur man lämpligen ordnar ett anställningsskydd för anställda med särskilt anställningsstöd. Såväl detta stöd som övriga former av anställningsstöd kan som framgått lämnas för såväl tillsvidareanställningar som provanställningar och tidsbegränsade anställningar.

3.2 Aktivitetsgaranti – arbetslöshetsförsäkring

Bakgrund

Aktivitetsgarantin brukar beskrivas som ett paraplyprogram. Inom ramen för aktivitetsgarantin kan det förekomma intensifierad handledning och platsförmedling, men i garantin kan också alla arbetsmarknadspolitiska insatser inom arbetsförmedlingen ingå. Aktivitetsgarantin skall vara en heltidsaktivitet. Till

skillnad från övriga arbetsmarknadspolitiska program är aktivitetsgarantin inte tidsbegränsad.

En person som anvisats till aktivitetsgarantin har möjlighet att delta så länge han eller hon behöver för att få en förankring på arbetsmarknaden. Under tiden i aktivitetsgarantin ges ett inkomstskydd i form av aktivitetsstöd som motsvarar arbetslöshetsförsäkringen. Om sökanden får en anställning inom ramen för aktivitetsgarantin utbetalas lön från arbetsgivaren.

Det finns tre olika sätt att lämna garantin: genom arbete mer än 6 månader, genom utbildning utanför arbetsmarknadspolitiken eller genom att den enskilde själv väljer att lämna garantin.

Arbetslöshetsförsäkringen innehåller för närvarande i princip inga särregler för aktivitetsgarantin jämfört med vad som gäller för andra arbetsmarknadspolitiska program. I vad mån en person som lämnar aktivitetsgarantin och blir arbetslös är berättigad till ersättning avgörs på vanligt sätt i första hand genom en prövning av om arbetsvillkoret är uppfyllt.

Arbetsvillkoret innebär att en viss mängd förvärvsarbete skall ha utförts under de senaste tolv månaderna (ramtid) före arbetslösheten. Kvalificerande som förvärvsarbete är även subventionerade anställningar, dock inte sådana anställningar som arbetsgivaren finansierat med särskilt anställningsstöd. När ramtiden skall bestämmas räknas inte (överhoppas) tid då den sökande varit hindrad att arbeta av vissa i lagen angivna skäl. Dit hör bl.a. sjukdom, viss vuxenutbildning, vård av barn under 2 år, tid med föräldrapenningförmåner och tid i vissa arbetsmarknadspolitiska program. För närvarande är tiden i aktivitetsgarantin överhoppningsbar, vilket innebär att sökanden kan grunda rätt till ersättning på förvärvsarbete som ligger i tiden före deltagandet i aktivitetsgarantin.

Ersättning kan lämnas antingen som grundförsäkring eller som inkomstbortfallsförsäkring. Ersättning enligt grundförsäkringen lämnas till personer som inte är medlemmar i en arbetslöshetskassa eller som är medlemmar men inte uppfyller villkoren för inkomstrelaterad ersättning.

I arbetslöshetsförsäkringen finns också ett särskilt studerandevillkor, som innebär att ersättning kan lämnas till en arbetslös som efter viss utbildning har stått till arbetsmarknadens förfogande under minst 90 dagar. Ersättning lämnas i så fall enligt grundförsäkringen.

Ersättning enligt försäkringen lämnas under längst 300 dagar (ersättningsperiod). Om arbetslösheten upphör före ersättningsperiodens slut har den sökande rätt till ersättning under det antal dagar som återstår av ersättningsperioden om han eller hon skulle bli arbetslös på nytt, även om arbetsvillkoret då inte skulle vara uppfyllt. Detta gäller dock inte om 12 månader har förflutit sedan den sökande senast fick ersättning. I den tiden räknar man inte in överhoppningsbar tid. För närvarande gäller att en sökande som lämnar garantin och åter blir arbetslös kan återgå till den påbörjade ersättningsperioden om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda. Detta kan uttryckas så att ersättningsrätten är vilande och kan återupptas om arbetslösheten kvarstår efter programmet.

Arbetslöshetsersättningen utges som en dagpenning. Den inkomstrelaterade ersättningen beräknas på grundval av den tidigare dagsförtjänsten under s.k. normalarbetstid.

Propositionen

I propositionen (punkt 1) läggs det fram ett antal förslag till ändringar av arbetslöshetsförsäkringen som avser personer som deltagit i aktivitetsgarantin. Syftet är att effektivisera samverkan mellan försäkringen och aktivitetsgarantin. Förslagen rör aktivitetsgarantins effekt på en påbörjad ersättningsperiod, villkoren för ny arbetslöshetsersättning efter arbete, dagpenningen efter arbete, villkoren för ny arbetslöshetsersättning efter studier samt dagpenning och normalarbetstid efter studier.

Förslaget innebär i korthet följande ändringar i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

En person som deltagit i aktivitetsgarantin men på nytt blir arbetslös

1) skall inte längre kunna återgå till en ersättningsperiod som påbörjats före deltagandet (23 §),

2) skall inte kunna kvalificera sig för ersättning på grund av förhållanden som ligger i tiden före deltagandet, dvs. den ramtid inom vilken arbetsvillkoret skall vara uppfyllt skall inte omfatta tiden före aktivitetsgarantin (ny 14 a §),

3) får inte räkna tiden i aktivitetsgarantin till den del som den avser jobbsökaraktiviteter som överhoppningsbar tid (17 §); skälet är att det som den arbetslöse gör under sådan tid till stor del motsvarar vad en arbetslös normalt gör, om än i mer organiserad form; tid i deltagande i andra program, t.ex. arbetspraktik, skall dock alltså vara överhoppningsbar,

4) får, om det är mer fördelaktigt, sin dagpenning bestämd på grundval av nivån på det aktivitetsstöd som senast lämnades under tiden i aktivitetsgarantin, förutsättningen är *att* arbetsvillkoret är uppfyllt med arbete i sådan mängd att det minst svarar mot det senaste arbetsutbudet i aktivitetsgarantin och *att* ansökan om ersättning görs inom 12 månader från deltagandet (30 §); med denna nya regel förhindras att en person avstår från att ta ett arbete som skulle kunna leda till att ersättningen vid senare arbetslöshet blir lägre än aktivitetsstödet i aktivitetsgarantin,

5a) får, om aktivitetsgarantin lämnades på grund av heltidsstudier som omfattat minst ett läsår och berättigat till studiestöd, grunda sin rätt till ny ersättning på ett *särskilt studerandevillkor*, förutsättningen är *att* studierna sker enligt en individuell handlingsplan, *att* utbildningen genomgåtts och avslutats och *att* ansökan om ersättning görs inom 10 månader – fristen kan förlängas i vissa fall – från det att studierna avslutats (18 §, 19 § första och tredje styckena); syftet är att uppmuntra till studier genom att garantera en viss inkomstnivå om studierna inte omedelbart leder till arbete,

5b) får inkomstrelaterad ersättning enligt studerandevillkoret enligt ovan om ersättningen i aktivitetsgarantin baserades på inkomstrelaterad ersättning

(19 § andra stycket) och får i så fall sin dagpenning enligt det särskilda studerandevillkoret bestämd enligt nivån på det aktivitetsstöd som senast lämnades i aktivitetsgarantin och efter sökandens arbetsutbud (30 a §).

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 september 2003. Lagförslaget är försett med två övergångsbestämmelser. Den nya regeln enligt 1 ovan, som innebär att sökanden inte kan återgå till en påbörjad ersättningsperiod, skall inte tillämpas för den som påbörjat deltagandet i aktivitetsgarantin före lagens ikraftträdande. Motsvarande gäller den regel enligt 2 ovan som innebär att ramtiden inte kan omfatta tid före deltagandet i aktivitetsgarantin.

Regeln under 4 ovan är kopplad till ett aviserat förslag om att en sökande som har uppfyllt ett arbetsvillkor inom aktivitetsgarantin med deltidsarbete som är av mindre omfattning än sökandens arbetsutbud skall få möjlighet att välja om han eller hon vill ha fortsatt stöd inom aktivitetsgarantin eller lämna den. Detta skall regleras genom en ändring i förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program.

I propositionen finns också ett förslag om möjlighet att under vissa förutsättningar återgå till aktivitetsgarantin sedan en anvisning återkallats. Detta förslag behandlas i avsnitt 3.3.

Motioner

Två av de motioner som väckts med anledning av propositionen gäller de föreslagna ändringarna i arbetslöshetsförsäkringen. I anslutning till detta behandlas också motionsyrkanden som mera allmänt gäller arbetslöshetsförsäkringen.

Moderaterna tillstyrker i motion A3 uttryckligen förslagen enligt 1–3 ovan medan förslagen enligt 5a och 5b avstyrks. Partiet hänvisar till sin uppfattning att det bör införas en tydlig borte gräns i arbetslöshetsförsäkringen. Eftersom riksdagen med stöd av Miljöpartiet och Vänsterpartiet kommer att vidmakthålla det nuvarande systemet tillstyrks dock propositionens förslag till den del som det gäller villkor för ny arbetslöshetsersättning efter arbete (yrk. 5 delvis). Motionen utgår från en kritisk inställning till aktivitetsgarantin som beskrivs som ytterligare en i raden av arbetsmarknadsåtgärder med syfte att ge konstlad sysselsättning snarare än den kompetenshöjning som krävs för att få ett nytt arbete. Det är dock bra att rätten att återgå till en påbörjad ersättningsperiod upphör för den som börjar i aktivitetsgarantin (yrk. 6). Regeringsförslaget om ett särskilt studerandevillkor avstyrks med hänvisning till partiets principiella inställning att endast reguljärt arbete skall få tillgodoräknas för att uppfylla arbetsvillkoret i försäkringen. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder skall enligt *Moderaterna* användas till det som de är avsedda för och inte för att återkvalificera till nya ersättningsperioder (yrk. 3).

Moderaterna anser att de nu framlagda förslagen visar att nuvarande system för arbetslöshetsförsäkringen inte fungerar bra. Partiet föreslår att regeringen får i uppdrag att skyndsamt se över arbetslöshetsförsäkringen av minst tre skäl. Den måste fungera som en omställningsförsäkring som stimulerar

rörlighet på arbetsmarknaden samtidigt som den ger ett fullgott tillfälligt ekonomiskt skydd vid arbetslöshet. Försäkringen skall vara allmän och obligatorisk och omfatta alla som uppfyller arbetsvillkoren, främja ekonomisk effektivitet och ha tydlig finansiering. Den skall fungera rättvist och präglas av rättssäkerhet i tillämpningen (yrk. 4).

Folkpartiet accepterar i motion A4 regeringsförslagen. Partiet är kritiskt mot aktivitetsgarantin men anser att den skall fungera så effektivt som möjligt så länge den finns kvar. Förslaget enligt 1 ovan som hindrar en återgång till en påbörjad ersättningsperiod kan godtas i avvaktan på en omläggning av hela arbetslöshetsförsäkringssystemet i riktning mot en omställningsförsäkring. Partiet säger sig också kunna acceptera förändringarna i fråga om ramtiden enligt 2 och 3 ovan. Likaså godtas förslaget om dagpenning enligt 4 eftersom detta skulle kunna utgöra en stimulans att våga ta ett lägre betalt arbete. Även det föreslagna särskilda studerandevillkoret accepteras eftersom detta skulle kunna stimulera personer att lämna garantin för studier (yrk. 9).

Kristdemokraterna förespråkar en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring och redovisar dess huvuddrag i motion A5 (yrk. 12). Ersättningen bör trappas ned till en undre gräns utan någon bortre parentes. Alla arbeten som den arbetslöse tar, även om de är av kortvarig karaktär, bör leda till höjd ersättningsnivå. Tillsammans med sänkt skatt i form av höjt grundavdrag skulle detta ge starka incitament till att aktivt söka arbete. Försäkringen bör i högre grad än i dag vara egenfinansierad. Kristdemokraterna anser att det bör göras en översyn av arbetslöshetsförsäkringen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att regeringen redan i samband med att aktivitetsgarantin infördes i hela landet den 1 augusti 2000 anmälde att det skulle läggas fram en proposition med förslag till förändringar i arbetslöshetsförsäkringen med anknytning till aktivitetsgarantin. Proposition 44 skall enligt regeringen ses som en del i arbetet med att överväga hur reglerna för arbetslöshetsersättning skall förhålla sig till aktivitetsgarantin.

Utskottet anser liksom regeringen att de skillnader som finns mellan aktivitetsgarantin och de övriga arbetsmarknadspolitiska programmen framför allt genom att de senare är tidsbegränsade också motiverar vissa skillnader i fråga om rätten till arbetslöshetsersättning. Som exempel kan tas att en person som lämnat ett tidsbegränsat arbetsmarknadspolitiskt program och åter blir arbetslös kan behöva återgå till en påbörjad period med arbetslöshetsersättning för att få sin försörjning. En person i aktivitetsgarantin som så önskar erbjuds däremot insatser och har sin försörjning tryggad fram till dess att hon eller han åter har en fast förankring på arbetsmarknaden eller påbörjar en reguljär utbildning. Utskottet kan också konstatera att förslagen till största delen inte mött några invändningar i motioner.

Det förslag som Moderaterna vänder sig mot avser det nya studerandevillkoret. Som konstateras i propositionen har de personer som deltar i aktivitetsgarantin många gånger haft en viss etablering på arbetsmarknaden innan de

blev arbetslösa och har därmed ett inkomstrelaterat aktivitetsstöd. De tar steget från aktivitetsgarantin till studier med studiemedel eller egen finansiering och tar på det sättet själva ansvaret för sin ekonomi under hela utbildningstiden. Utskottet delar regeringens uppfattning att det är rimligt med en viss garanterad inkomstnivå om studierna inte omedelbart leder till arbete. Som Folkpartiet framhåller kan det särskilda studerandevillkoret stimulera till studier, vilket är önskvärt. Utskottet godtar regeringens förslag till studerandevillkor för den som deltagit i aktivitetsgarantin, vilket innebär att motion A3 yrkande 3 (m) avstyrks.

Utskottet ansluter sig till de föreslagna ändringarna i övrigt i försäkringen med viss mindre redaktionell ändring i den föreslagna 17 § i fråga om rubriken på den i punkt 4 angivna lagen, vilket framgår av lagförslaget enligt bilaga 3 till betänkandet.

I fråga om de föreslagna övergångsbestämmelserna vill utskottet framföra följande. Som framgått ovan är tanken att de nya reglerna som hindrar en återgång till en påbörjad ersättningsperiod och en möjlighet att i arbetsvillkoret tillgodoräkna förvärvsarbete före inträdet i garantin inte skall gälla för personer som deltar i aktivitetsgarantin när de nya reglerna träder i kraft den 1 september 2003. Enligt utskottets mening bör motsvarande gälla i fråga om beräkningen av ramtid. Äldre bestämmelser om ramtid och överhoppningsbar tid bör alltså tillämpas för den som påbörjat sitt deltagande i garantin före ikraftträdandet. I tydlighetens intresse bör därför ett tillägg göras till punkt 3 i de föreslagna övergångsbestämmelserna.

Med dessa justeringar anser utskottet att riksdagen bör bifalla propositionen (punkt 1) även i övrigt. Det innebär också att motionerna A3 yrkandena 5 i denna del och 6 (m) samt A4 yrkande 9 (fp) tillstyrks.

När det gäller Moderaternas respektive Kristdemokraternas förslag om en översyn av arbetslöshetsförsäkringen vill utskottet hänvisa till sina tidigare ställningstaganden till motsvarande förslag från dessa partier och även från andra oppositionspartier. Senast skedde detta hösten 2002 i budgetbetänkande 2002/03:AU1 och för några månader sedan i betänkande 2002/02:AU4 Vissa frågor om arbetslöshetsförsäkringen. Utskottet har hänvisat till sin grundinställning att försäkringen skall vara utformad så att den ger trygghet i omställningssituationer, bidrar till att arbetsmarknaden fungerar bättre och till att exempelvis strukturförändringar inte skapar samma oro som annars skulle vara fallet. Utskottet har också framhållit att det är viktigt att reglerna svarar mot de förutsättningar som råder på arbetsmarknaden från tid till annan. Så sent som 1997 ersattes den äldre lagstiftningen med en ny lag, och sedan dess har mer omfattande förändringar genomförts. Grundstrukturen har bibehållits samtidigt som arbetslinjen skärpts. På det sättet har försäkringen blivit rättvisare och legitimiteten stärkts. Rundgången mellan åtgärder och öppen arbetslöshet har motverkats eftersom det inte längre är möjligt att kvalificera sig genom att delta i arbetsmarknadspolitiska program. Det är här som aktivitetsgarantin kommer in i bilden. I stället för den tidigare rundgången skall de som är eller riskerar att bli långtidsarbetslösa få erbjudande om en heltidsaktivitet

inom ramen för aktivitetsgarantin. I sammanhanget skall också nämnas att Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen kommer att inleda sitt arbete vid det kommande årsskiftet.

Det är utskottets uppfattning att den nya myndigheten kommer att medföra att tillsynen av arbetslöshetsförsäkringen blir tydligare. Någon allmän översyn av försäkringen kan inte anses påkallad.

Med hänvisning till det som nu sagts avstyrker utskottet motionerna A3 yrkande 4 (m) och A5 yrkande 12 (kd).

3.3 Övriga frågor om aktivitetsgaranti

Propositionen

Vissa grundläggande uppgifter om aktivitetsgarantin har redovisats i avsnitt 3.2.

Enligt propositionen bestäms inte centralt inom AMV hur aktivitetsgarantin skall vara utformad, men med tiden har en normalmodell utvecklats. Regeringen redovisar i propositionen huvuddragen i ett arbete som bedrivs av AMS och som syftar till att utveckla verksamheten och förbättra kvaliteten i aktivitetsgarantin. Detta arbete genomförs mot bakgrund av de betydande kvalitetsbrister som uppstod i samband med att garantin byggdes upp.

I propositionen redovisas också resultatet av uppföljningar och utvärderingar av hur aktivitetsgarantin genomförts och av vilka effekter den haft.

Regeringen anser enligt propositionen att reglerna om aktivitetsgarantin bör ändras enligt följande.

Om en anvisning till aktivitetsgarantin har återkallats på grund av att deltagaren utan godtagbart skäl har avvisat ett erbjudande om lämpligt arbete eller en insats inom aktivitetsgarantin, skall en ny anvisning till garantin göras. Detta skall ske när den enskilde har varit anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen under 45 dagar, för vilka aktivitetsstöd skulle ha lämnats om återkallelsen inte hade skett.

Sökanden får vid återanvisningen till aktivitetsgarantin aktivitetsstöd med det belopp som motsvarar vad han eller hon skulle ha fått om beslut om återkallelse inte hade fattats. Detta gäller dock endast om sökanden har anmält sig som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen inom 60 kalenderdagar från återkallelsen av anvisningen.

Motioner

Moderaterna framhåller i motion A3 (yrk. 5 i denna del) att partiet fortfarande är starkt kritiskt mot aktivitetsgarantin men klargör samtidigt att man står bakom de ändringar av reglerna för återgång till aktivitetsgarantin som presenteras i propositionen.

Enligt *Kristdemokraterna* i motion A5 (yrk. 6) finns det ett uppenbart behov av vad som benämns en övergångsarbetsmarknad. Frågor om aktivitetsgaran-

tin och långtidsarbetslösa tas upp av Kristdemokraterna i motion A320 (yrk. 5). Det är under arbetslöshetsperiodens första tid som möjligheterna är som störst att motverka långtidsarbetslöshet. Därför krävs en rad arbetsmarknadspolitiska insatser: individuella handlingsplaner, möjligheter till kompetenshöjning, tydliga krav på den arbetssökande parallellt med stöd och ekonomiska incitament som syftar till att bryta arbetslösheten. Även arbetslöshetsförsäkringens utformning har betydelse, menar partiet, som bl.a. förespråkar en successiv nedtrappning av ersättningen till en nedre gräns men också att försäkringen utformas så alla arbeten, även om de är av kortare karaktär, leder till höjd ersättningsnivå.

Själva grundidén bakom aktivitetsgarantin är enligt Kristdemokraterna riktig men man betonar att aktivitetsgarantin står och faller med den praktiska tillämpningen. Utöver jobbsökaraktiviteter krävs också tydliga och realistiska krav, stöd och hjälp att bryta arbetslöshetsmönstret och aktiva insatser för att möta den enskilda personens konkreta behov och problem. Det är också viktigt att nära samverkan sker med föreningsliv, näringsliv, privata bemanningsföretag och förmedlare.

Centerpartiet hävdar i motion A239 (yrk. 32) att många äldre arbetslösa uppfattar aktivitetsgarantin som kränkande och meningslös. Partiet förordar att aktivitetsgarantin tidsbegränsas till två år och att det i stället införs en möjlighet för arbetslösa över 60 år att erhålla anställning med lönebidrag.

Också i motion A305 av *Agneta Lundberg och Kerstin Kristiansson Karlstedt (båda s)* behandlas aktivitetsgarantin. Motionärerna menar att programmet för flertalet deltagare inneburit att deras arbetsvilja tas till vara på ett konstruktivt sätt. Det finns dock vissa brister, bl.a. att uppföljning inte alltid sker i den omfattning som vore önskvärt. Motionärerna efterlyser vidare en översyn av ersättningsystemet vid aktivitetsgaranti så att den enskilde får kompensation i de fall deltagande i aktiviteter medför ökade kostnader.

Ulf Holm (mp) begär i motion A308 att riksdagen skall besluta att det arbetsmarknadspolitiska programmet aktivitetsgaranti skall upphöra senast under 2003. Motionären konstaterar att Miljöpartiet stod bakom skapandet av programmet men menar att det mesta kring detta inte har fungerat så som det var tänkt.

I motionen refereras resultatet av ett antal studier som enligt motionären visar bl.a. att styrningen av programmets praktiska innehåll varit svag, att deltagande i aktivitetsgarantin leder till att den egna sökaktiviteten avtar och till att deltagarna tenderar att enbart söka arbete genom arbetsförmedlingen och inte via andra kanaler. Vidare dras slutsatsen att man inte kan se att deltagande i aktivitetsgarantin leder till positiva effekter när det gäller övergång till fast anställning och att programmet leder till undanträngning av arbetstillfällena på den reguljära arbetsmarknaden.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar Kristdemokraternas uppfattning i motion A320 att långtidsarbetslöshet måste motverkas på ett så tidigt stadium i arbetslösheten som möjligt och att det är viktigt att det finns ett brett spektrum av arbetsmarknadspolitiska insatser att ta till.

När det gäller aktivitetsgarantin instämmer utskottet i Kristdemokraternas uppfattning att det är viktigt med *samverkan* mellan arbetsförmedlingen och andra aktörer. Detta framhöll utskottet senast i betänkande 2002/03:AU1 och erinrade om att en grundtanke bakom aktivitetsgarantin är att den skall utformas i nära samverkan mellan stat, kommuner, företag och arbetsmarknadens parter. I tidigare utskottsbehandling har också framhållits vikten av att samverkan sker med föreningsliv och bemanningsföretag.

Utskottet instämmer även i Kristdemokraternas uppfattning att den praktiska tillämpningen av regelsystemen och utformningen av aktivitetsgarantin är av avgörande betydelse för kvaliteten i verksamheten. Också i motionerna A239 (c), A305 (s) och A308 (mp) tar motionärerna upp kvalitetsaspekter på aktivitetsgarantin. Utskottet kan instämma i att det på en del håll fanns kvalitetsbrister i ett inledande skede efter tillkomsten av aktivitetsgarantin.

Utskottet konstaterar att *kvalitetsfrågorna* uppmärksammades på ett tidigt stadium i AMV:s arbete med att utforma och utveckla aktivitetsgarantin. Den projektgrupp som tillsattes inom AMS för att ge stöd vid den närmare utformningen av aktivitetsgarantin fick i uppdrag att identifiera kvalitetsfaktorer och ge rekommendationer om hur kvaliteten skulle kunna förbättras. Arbetet ledde till att man redan år 2000 presenterade och diskuterade kvalitetsnormer vid en konferens för länsarbetsdirektörerna. Länsarbetsnämnderna fick därvid i uppdrag att några månader senare redovisa till verksledningen hur normerna hade genomförts. Likaså slogs redan då fast att kvaliteten i aktivitetsgarantin skall belysas när AMS genomför s.k. länsexaminationer.

Även därefter har kvalitetsfrågorna i anslutning till aktivitetsgarantin rönt stor uppmärksamhet inom verket. AMS har tillsammans med Institutet för kvalitetsutveckling (SIQ) tagit fram en modell för kvalitetsutveckling inom aktivitetsgarantin. Det övergripande syftet med detta arbete är enligt AMV:s interna information att kunna erbjuda mer meningsfulla insatser till deltagarna i aktivitetsgarantin vilket skall leda till att fler går vidare till arbete och utbildning.

Kvalitetsmodellen består av flera delar och skall ge underlag för förbättringar på olika nivåer i organisationen, stimulera lärande och utveckling och mäta kvaliteten på ett enhetligt sätt i linje med de ambitioner som gäller för arbetsförmedlingen i dess helhet.

Samtliga handledare inom aktivitetsgarantin och berörda chefer har i slutet av 2002 bedömt kvaliteten inom aktivitetsgarantin med hjälp av en utvärderingsmatris. En ny mätning har gjorts i april 2003. Under 2003 kommer AMS också att klarlägga förutsättningarna för en rikstäckande undersökning av hur deltagarna i aktivitetsgarantin ser på verksamheten. Mot denna bakgrund anser utskottet att kvalitetsfrågor rörande aktivitetsgarantin förefaller väl

uppmärksammade inom AMV. Utskottet kommer fortlöpande att följa insatserna för att ytterligare förbättra kvaliteten på aktivitetsgarantin.

Centerpartiet föreslår i motion A239 att det skall bli möjligt för *arbetslösa över 60 år* att erhålla anställning med lönebidrag. Utskottet anser att den föreslagna förändringen av det särskilda anställningsstödet i fråga om tillämpningen på personer från 61 års ålder kan anses tillgodose det aktuella motionsyrkandet.

När det gäller frågan om *kompensation för ökade kostnader vid deltagande i aktivitetsgarantin* som tas upp i motion A305 (s) vill utskottet peka på att reglerna för ersättning för dagliga resor vid deltagande i aktivitetsgarantin är desamma som vid andra arbetsmarknadspolitiska program, vilket framgår av förordningen (1996:1100) om aktivitetsstöd. Kostnader för dagliga resor får ersättas med belopp som överstiger 300 kr per månad eller som överstiger kostnader för normal dagpendling på hemorten. Milersättningen är 110 öre per kilometer.

Den bedömning rörande *reglerna för återgång till aktivitetsgaranti* som regeringen gör i propositionen stöds av utskottet. Som framgått delas denna uppfattning av Moderaterna.

Utskottet kan med hänvisning till de föreslagna ändringarna i reglerna för det särskilda anställningsstödet och till vad som i övrigt anförts ovan konstatera att de uppfattningar och krav som redovisas i motionerna A3 yrkande 5 i denna del (m), A5 yrkande 6 (kd), A239 yrkande 32 (c), A305 (s), A308 (mp) och A320 yrkande 5 (kd) helt eller delvis kan anses tillgodosedda. Utskottet avstyrker därför de aktuella motionerna.

Utskottet vill i detta sammanhang uppmärksamma en särskild fråga.

En person kan avstängas från aktivitetsgarantin i vissa angivna situationer. Ett sådant beslut om återkallelse kan överklagas. Innebörden av de nya reglerna är att den sökande avstängs under 45 dagar. Med de föreslagna ändringarna kan sökanden åter anvisas till garantin under vissa förutsättningar.

Denna situation skall hållas isär från den som råder när den enskilde på eget bevåg lämnar garantin. I så fall fattas inget formellt beslut. Sökanden ”avaktualiseras” hos förmedlingen.

Det kan förekomma att läget är oklart. Förmedlingen uppfattar att sökanden lämnat garantin, men situationen uppfattas inte så av den enskilde.

Enligt utskottets mening är det angeläget att det i sådana lägen så snart som möjligt klaras ut om situationen verkligen skall uppfattas så att den enskilde av egen drift lämnat garantin.

Detta bör kunna regleras föreskriftsvägen.

I sammanhanget bör också noteras att Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen bl.a. har till uppgift att se till att försäkringen tillämpas likformigt över hela landet. Som framhålls i propositionen är det lämpligt att inspektionen får i uppdrag att granska även hur myndigheterna inom AMV hanterar återkallelser av anvisningar till arbetsmarknadspolitiska program.

Vad som nu anförts bör riksdagen ge regeringen till känna.

4 Åtgärder för särskilda grupper på arbetsmarknaden, m.m.

Utskottets förslag i korthet

I avsnittet behandlas regeringens förslag i proposition 2002/03:44 om finansiering av arbetsplatsintroduktion för vissa invandrare (prop. punkt 2) liksom motionsförslag om att främja vissa invandrare. Utskottet tillstyrker propositionens förslag vilket innebär att yrkanden i en motion från Moderaterna blir tillgodosedda medan övriga motionsyrkanden avstyrks. Jämför reservationerna 13 (fp) och 14 (kd).

Motioner om åtgärder för äldre på arbetsmarknaden tas upp i avsnittet och avstyrks av utskottet. Jämför reservation 15 (m, fp, kd, c).

Även motionsförslag om vissa andra särskilda grupper på arbetsmarknaden behandlas i avsnittet. Utskottet föreslår att dessa avslås av riksdagen. Jämför reservationerna 16 (m, fp, kd, c) och 17 (mp).

I avsnittet behandlas förslag om att främja särskilda grupper på arbetsmarknaden. Sådana förslag avseende åtgärder för vissa invandrare tas upp i avsnitt 4.1, där också regeringens förslag i propositionen om finansiering av arbetsplatsintroduktion för vissa invandrare (prop. punkt 2) tas upp. I avsnitt 4.2 behandlas åtgärder för äldre och i avsnitt 4.3 åtgärder för andra grupper liksom ett förslag om sociala arbetskooperativ.

4.1 Åtgärder för vissa invandrare

Propositionen

Arbetsmarknaden för invandrare

Personer födda utomlands drabbades särskilt hårt av nedgången på arbetsmarknaden i början av 1990-talet. Särskilt utsatta var de nyanlända invandrarna, men även invandrare med längre vistelsetid i Sverige påverkades negativt. Under andra halvåret 1996 uppgick arbetslösheten bland utrikes födda till 18 %. Därefter har den trendmässigt sjunkit.

Sysselsättningsgraden för utländska medborgare har under de fem senaste åren stigit snabbare än för befolkningen i dess helhet. Ökningen har varit större bland män än bland kvinnor. Även om statistik för 2002 tyder på att den gynnsamma utvecklingen avstannat något så har den sammantaget varit starkt positiv de senaste åren.

Även i statistiken över personer med långa inskrivningstider på arbetsförmedlingen kan man konstatera att det skett en kraftig förbättring av situationen på arbetsmarknaden för invandrare. I september 2002 hade antalet lång-

tidsinskrivna utomnordiska medborgare, i jämförelse med januari 1996, minskat med 77 %. Det är en större procentuell minskning än bland långtidsinskrivna totalt.

Ju fler år en invandrad person varit i Sverige, desto högre är sysselsättningsgraden och desto lägre är arbetslösheten. Det tyder på att integrationen ökar med tiden. Samtidigt består skillnader mellan utrikes födda och infödda efter lång tid i landet. För utlandsfödda som varit mer än 20 år i Sverige är sysselsättningsgraden 5,5 procentenheter lägre och arbetslösheten 1,4 procentenheter högre än för personer födda i Sverige.

Strukturumvandlingen från industrisamhälle och massproduktion till ett mer kunskapsintensivt och kundorienterat samhälle har gjort det generellt svårare för invandrare att hävda sig på arbetsmarknaden. Kulturspecifik kunskap, såsom språkfärdigheter, förmåga att kommunicera med kunder och medarbetare samt kunskap om det svenska samhället, har tillmätts allt större vikt i arbetslivet.

Men också högutbildade invandrare möter problem. Ibland beror det på att deras utbildning inte motsvarar krav som ställs på den svenska arbetsmarknaden. Dessutom finns en oförmåga i svenskt arbetsliv att ta till vara kompetensen hos många högutbildade invandrare. Enligt AMS-rapporten *Rätt man på fel plats* (Ura 2001:5) har endast 39 % av de akademiker som invandrat under 1990-talet ett arbete som motsvarar deras utbildningsnivå, jämfört med 85 % av de svenskfödda. Invandrade kvinnor har i större utsträckning än invandrade män arbeten under sin utbildningsnivå.

Invandrare är däremot enligt AKU överrepresenterade inom arbeten som inte kräver någon särskild yrkesutbildning. Vissa av de lågutbildade invandrarna har lägre utbildning än grundskola. I gruppen förekommer också analfabeter.

Information till asylsökande och arbetsförmedlingsinsatser för nyanlända invandrare

Enligt regeringen behövs informationsinsatser av berörda myndigheter för att sprida kunskap om de möjligheter som finns för asylsökande att i vissa fall arbeta under den tid då deras ärende prövas.

Introduktionen av nyanlända invandrare bör enligt regeringen ges en ännu tydligare inriktning mot arbete och egen försörjning. Utgångspunkten bör vara att individen, i samband med att denne får permanent uppehållstillstånd och bosätter sig i en kommun, omedelbart skrivs in vid arbetsförmedlingen som arbetssökande.

En kommun har huvudansvar för nyanlända invandrare sedan dessa mottagits i kommunen. Arbetsförmedlingen och kommunen måste enligt regeringen utveckla ett nära samarbete så att handlingsplaner med slutmålet reguljärt arbete kan upprättas redan kort tid efter mottagandet i en kommun. Arbetsförmedlingen, som har ett kontaktnät med arbetsgivare, skall samarbeta med kommunerna för att hitta praktikplatser där praktiken är en integrerad del av

svenskundervisningen för invandrare (sfi). Det är av största vikt att praktikplatserna i möjligaste mån anpassas till individens kompetens och behov.

Ytterligare en väg för att uppnå snabbare och bättre integration är genom s.k. mentorsprogram där arbetsgivare åtar sig att frivilligt vara mentorer för personer som har utländsk bakgrund och som saknar kontakter på och erfarenhet av den svenska arbetsmarknaden. Även på detta område anser regeringen att arbetsförmedlingen, vilken som nämnts har ett kontaktnät med arbetsgivare, bör samarbeta med kommunerna och arbetsmarknadens parter för att initiera mentorsprogram. Erfarenheter av tidigare mentorsprogram bör tas till vara.

Ett intensivt arbete pågår för att utveckla introduktionen av nyanlända invandrare. I april 2001 träffades en överenskommelse om samverkan kring detta arbete mellan AMS, Integrationsverket, Migrationsverket, Skolverket och Svenska kommunförbundet. Överenskommelsen har senare följts upp och reviderats.

Inom ramen för samverkansöverenskommelsen har Integrationsverket med särskilda medel bedrivit arbete inriktat på samverkan mellan kommunerna och andra aktörer samt metodutveckling avseende arbetsplatsförlagd och annan introduktion. AMS har på uppdrag av regeringen i augusti 2002 redovisat hur myndigheten arbetar för att, oavsett konjunkturläge och generell medelstillsdelning, säkerställa att arbetsförmedlingarnas insatser för flyktingar och nyanlända invandrare prioriteras under introduktionsperioden.

Regeringen har också beslutat att en översyn skall göras av mottagande av och introduktion för flyktingar (dir. 2001:87). Utredningen skall belysa vilka hinder som finns mot att flyktingar får en individuellt anpassad introduktion och blir självförsörjande och delaktiga i det svenska samhällslivet. Översynen skall avse såväl organisation av och innehåll i den praktiska verksamheten som utformningen av lagar och andra författningar. Utredningen skall vara klar den 1 september 2003. Det skall också den pågående utredningen om utbildning i svenska för invandrare (dir. 2002:105).

Undervisningen i svenska för invandrare är en viktig del av den introduktion som erbjuds flyktingar och andra nyanlända invandrare. Regeringen bedömer att det krävs grundläggande förändringar på detta område så att det blir möjligt att erbjuda högkvalitativ utbildning i svenska parallellt med olika former av annan utbildning, praktik eller arbete.

I avvaktan på den ovannämnda utredningen har regeringen i 2003 års regleringsbrev för AMV, Integrationsverket, Migrationsverket och Myndigheten för skolutveckling på olika sätt markerat vikten av samverkan och andra insatser för att på ett tidigt stadium ta till vara nyanlända invandrades och asylsökandes kompetens så att inträdet på den svenska arbetsmarknaden effektiviseras och tidigareläggs. För att förbättra möjligheterna till mer aktiv medverkan från arbetsförmedlingens sida under introduktionen av nyanlända invandrare har regeringen avsatt 35 miljoner kronor årligen 2003–2005. Utöver dessa medel avsätts som tidigare årligen 165 miljoner kronor för att stärka ställningen på arbetsmarknaden för personer med utländsk bakgrund.

Särskilda förmedlingsinsatser och arbetsplatsintroduktion, m.m.

De befintliga arbetsmarknadspolitiska programmen är enligt propositionen otillräckliga för vissa grupper av invandrare. Det kan gälla såväl personer som befunnit sig länge i Sverige utan att få arbete på den reguljära arbetsmarknaden som personer som deltar i eller nyligen deltagit i kommunal introduktionsverksamhet och som bedöms få svårt att finna reguljärt arbete.

För att personer i denna situation skall kunna få en anställning behöver arbetsförmedlingen ofta ha omfattande kontakter med arbetsgivare. Enligt propositionen är erfarenheterna goda av att ha särskild personal på arbetsförmedlingen som under en introduktionsperiod hjälper den nyanställda med kontakter och erbjuder ett mer allmänt stöd.

Regeringen planerar att genomföra en försöksverksamhet med arbetsplatsintroduktion för vissa invandrare. I försöksverksamheten skall specialutbildade arbetsförmedlare använda en särskild arbetsmetodik och ha i uppgift att förmedla kontakt med lämplig arbetsgivare och under individens första tid på en arbetsplats bistå såväl denne som arbetsgivaren. De särskilda problem som invandrade kvinnor kan uppleva när de försöker etablera sig på arbetsmarknaden bör uppmärksammas i verksamheten. Arbetsförmedlaren skall svara för uppföljning.

Försöksverksamheten skall enligt propositionen bedrivas under perioden den 1 september 2003–den 31 december 2005. Regeringen avser att uppdra åt AMS att i samråd med Integrationsverket lämna förslag om lämpliga målgrupper och arbetsmetodik. Därefter kommer regeringen att besluta om den närmare utformningen av försöksverksamheten. IFAU skall få i uppdrag att utvärdera verksamheten.

I propositionen framhåller regeringen vikten av att stödet utformas så att det inte uppfattas som stigmatiserande. Likaså understryker regeringen att insatsen inte skall ta sikte på individer som har brister i sina grundläggande kunskaper i svenska eller som är arbetshandikappade. I stället skall den inriktas på personer som saknar arbetslivsrelaterade nätverk och som har bristande kunskaper i mer yrkesinriktad svenska.

I propositionen föreslås att utgifterna för försöksverksamheten beräknas under anslaget 22:3 Köp av arbetsmarknadsutbildning och övriga kostnader (prop. punkt 2). Utgifterna beräknas till 44 miljoner kronor 2003, 128 miljoner kronor 2004 och 128 miljoner kronor 2005. Förslaget påverkar enligt regeringen inte ramen för utgiftsområde 13.

Motioner

Moderaterna tillstyrker medan Folkpartiet avstyrker förslaget i propositionen om särskilda arbetsförmedlingsinsatser för invandrare.

Moderaterna ställer sig i motion A3 (yrk. 7 och 8) i och för sig positiva till regeringens förslag om insatser för att öka vissa invandrargrupperns möjligheter till arbete men anser samtidigt att dessa är otillräckliga. Partiet ser också positivt på regeringens förslag om tidigare och effektivare förmedlingsinsat-

ser och arbetsplatsintroduktion. Man poängterar dock att introduktionen av nyanlända invandrare måste ges en ännu tydligare inriktning mot arbete och egen försörjning. Alla som saknar kontakter med och anknytning till arbetsmarknaden borde kunna påräkna ett särskilt stöd från arbetsförmedlingens sida. Förslagen om förmedlingsinsatser och arbetsplatsintroduktion skulle kunna förbättras ytterligare om förmedlingsverksamheten blev konkurrensutsatt. Trots invändningarna tillstyrker Moderaterna regeringens förslag eftersom det utgör ett litet steg i rätt riktning.

Folkpartiet avstyrker i motion A4 (yrk. 3, 6 och 7) regeringens förslag om särskilda arbetsförmedlingsinsatser för invandrare. Det är i och för sig positivt att förslaget innebär ett närmande till Folkpartiets politik men samtidigt är det enligt partiet fullständigt otillräckligt. Åtgärder för att komma in på arbetsmarknaden måste börja avsevärt tidigare än vad regeringen föreslår, exempelvis genom införande av en jobb- och utvecklingsgaranti.

Förslaget om arbetsplatsintroduktion för vissa invandrare illustrerar enligt Folkpartiet att regeringen ohjälpligt är kvar i ett myndighetstänkande eftersom det innebär att särskilt avdelade arbetsförmedlare med hjälp av viss metodik skall särbehandla en del personer ur kollektivet invandrare så att dessa får ökade möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Enligt partiet bör förslaget om arbetsplatsintroduktion avvisas. I stället förespråkar man en ökad individualisering av arbetsmarknadspolitiken med fler aktörer och ökad makt samt större resurser till utsatta grupper.

Introduktionen av asylsökande bör enligt Folkpartiet förbättras. Likaså bör nyanlända asylsökande och invandrare få ökade möjligheter till arbete och egenförsörjning. Provisoriska arbetstillstånd bör lämnas till alla vuxna asylsökande. Det bör inte ställas generella krav på godkänd utbildning i svenska för invandrare (sfi) för att man skall vara ”anställningsbar”. Personer som väntar på uppehållstillstånd bör så snart som möjligt kunna bli anvisade arbetspraktik i kombination med individanpassad språkutbildning.

Kristdemokraterna anser i de likalydande motionsförslagen A5 (yrk. 9) och A320 (yrk. 12) att det ibland krävs specifika åtgärder för att kompetensen hos personer med invandrarbakgrund skall tas till vara på arbetsmarknaden. Det beror på att många saknar socialt nätverk, kontakter och erfarenheter av att söka arbete i Sverige.

Mot denna bakgrund förespråkar partiet införande av s.k. jobbguider för invandrare som är nya på den svenska arbetsmarknaden, något som behandlas också i motion Sf334 (yrk. 38, 39 och 41). Jobbguiderna skall finnas vid servicekontor som ersätter dagens arbetsförmedlingar. Det framhålls att servicekontoren skall erbjuda all information och service som behövs för att söka arbete samtidigt som de inte skall utgöra traditionella arbetsförmedlingar.

Jobbguiden skall ha ett personligt ansvar för att på olika sätt stödja, entusiasmera och lotsa den arbetssökande fram till ett arbete. Det skall finnas jobbguider med invandrarbakgrund som, utifrån sitt speciella perspektiv, känner till hur det är att söka arbete i Sverige.

Beträffande språkkunskaper betonar Kristdemokraterna att det inte är rimligt att ställa något absolut krav på goda kunskaper i svenska. Man skall alltid ha rätt att stå till arbetsmarknadens förfogande och detta synsätt måste präglade all förmedlingsverksamhet.

I motionen hävdas att arbetsförmedlingarna har utvecklat en policy som innebär att personer som inte uppnått en viss poäng i undervisningen i svenska för invandrare (sfi) inte anses kunna stå till arbetsmarknadens förfogande och alltså inte anses vara arbetssökande vid förmedlingen. Partiet betonar att man skall ha rätt att stå till arbetsmarknadens förfogande även om man inte har klarat av sfi-testet. För många arbetsuppgifter krävs inte så goda kunskaper i svenska, och dessutom förvärvar man språkkunskaper bäst i arbetslivet.

Dagens sfi-undervisning måste reformeras och anpassas till deltagarnas varierande utbildningsnivå och språkgrupper. Det skall även anordnas yrkesspecifik språkundervisning och finnas möjlighet att kombinera språkundervisning med arbete eller anpassade lärlings- och praktikplatser.

Särskilda insatser behövs enligt Kristdemokraterna för att inventera invandrarkvinnors specifika kompetens, som exempelvis kan vara till stor nytta för exportindustrin. Enligt partiet bör kvinnorna efter kartläggningsfasen ges utbildning om svenskt arbetsliv.

Vänsterpartiet pekar i motion Sf336 (yrk. 7, 9 och 11) på att invandrade ofta har ett sämre kontaktnät på arbetsmarknaden än andra, vilket utgör ett extra hinder för att få ett arbete. Därför bör arbetsförmedlingarna för invandrade och andra nytillträdde på arbetsmarknaden införa ett system med handledare som har goda kontakter med arbetsgivare. Systemet kan införas om arbetsförmedlingarna får möjlighet att använda medel avsedda för arbetsmarknadsutbildning och kontantstöd på ett mer flexibelt sätt. Det skulle bli fallet om medel för arbetsmarknadsutbildning och kontantstöd kunde användas även till AMV:s förvaltningskostnader, så att man kunde sätta in handledare när detta bedöms vara den bästa arbetsmarknadspolitiska insatsen.

Särskilda arbetsmarknadspolitiska insatser behövs för invandrare med utländsk examen som inte har fått arbete inom det område de är utbildade för. Insatserna skall således även kunna avse personer som har arbete. En utredning bör tillsättas med uppgift att ta fram ett samlat handlingsprogram för att öka möjligheterna för kvinnor med utländsk härkomst att komma in på arbetsmarknaden.

Inger Lundberg m.fl. (s) pekar i motion A271 (yrk. 1 och 3) på de i allt väsentligt goda erfarenheterna av språkstöd till invandrare som genomförts med hjälp av mål 3-medel. Motionärerna anser att det finns skäl till att erbjuda sådant språkstöd till invandrare som inte längre är aktuella för sfi-undervisning. Staten bör vara ett föredöme som arbetsgivare och erbjuda anställda med utländsk bakgrund möjlighet till fördjupade kunskaper i svenska.

Ana Maria Narti (fp) kritiserar i motion A207 (yrk. 1–3 och 5) regeringens och AMS passivitet när det gäller att öppna arbetsmarknaden för utländska

akademiker och reser en rad frågor om orsaker till diskriminering. Motionären förespråkar decentralisering av arbetsmarknadspolitiken och egenmakt för att framgång skall kunna nås i kampen mot arbetslöshet och diskriminering. Vidare krävs en systematisk uppvärdering av flerspråkighet och dubbel kulturell kompetens liksom utbildning av personalansvariga och rekryterare i syfte att träna förmågan att se och uppskatta dubbel kompetens hos arbetstagar.

Utskottets ställningstagande

Att öka de invandrade svenskarnas tillträde till arbetsmarknaden är en central uppgift för arbetsmarknadspolitiken. Viljan att arbeta måste tas till vara och en arbetsmarknad för alla skapas. Om detta råder det en bred politisk enighet, vilket utskottet konstaterade i betänkande 2002/03:AU1.

I regeringsförklaringen hösten 2002 pekade statsministern ut två samhällsproblem – de höga sjuktalen och många invandrades utanförskap – som denna mandatperiods allt annat överskuggande arbetsuppgifter.

Enligt utskottet hänger flera av ställningstagandena i proposition 2002/03:44 samman med dessa politiska prioriteringar.

Skillnaderna i arbetslöshet och sysselsättning mellan infödda och utrikes födda är oacceptabelt stora. Samtidigt är det enligt utskottet glädjande att notera att det skedde en uppgång i sysselsättningsgraden för utländska medborgare under de senaste fem åren. Denna var snabbare än för befolkningen i dess helhet. Även om sysselsättningsutvecklingen för utländska medborgare såtillvida varit positiv på senare år har utskottet noterat att förbättringen i sysselsättningsgrad inte var lika stor för kvinnorna som för männen. Invandrade kvinnor har enligt regeringen också i större utsträckning än invandrade män arbeten under sin utbildningsnivå. Utskottet anser att det är angeläget att arbetsförmedlingarna uppmärksammar detta förhållande.

Det är angeläget att motverka skillnaderna i arbetslöshet och sysselsättning mellan infödda och utrikes födda. Utskottet välkomnar därför den redovisning och de förslag som återfinns i propositionen avseende arbetsmarknaden för invandrare och som sammanfattas ovan. Sammantaget visar propositionen att regeringen tagit initiativ till ett brett spektrum av insatser för att främja arbetsmarknaden för invandrare.

Vid genomgången av motionsförslagen i detta avsnitt konstaterar utskottet att flertalet av dessa helt eller delvis torde tillgodoseas av de förslag eller redovisningar som återfinns i propositionen och som framgår ovan. Det gäller exempelvis förslag eller insatser som rör förbättrad introduktion av asylsökande och nyanlända flyktingar, effektivare arbetsförmedling och introduktion på arbetsplatser, mentorsverksamhet samt ökad flexibilitet och individinriktning i insatserna.

När det gäller bl.a. motionsförslag om behovet av språkkunskaper respektive kombinationer av arbete eller praktik å ena sidan och språkutbildning å den andra vill utskottet erinra om sin behandling våren 2002 av Riksdagens revisorers förslag om svenskundervisning för invandrare och invandrades

arbetsmarknad (förs. 2000/01:RR12, bet. 2001/02:AU5). I sammanhanget tog utskottet också ställning till ett antal motionsförslag.

Här kan också nämnas att utskottet för närvarande behandlar prop. 2002/03:65 Ett utvidgat skydd mot diskriminering. I propositionen föreslås en ny lag mot diskriminering och ändringar i 1999 års lagar mot diskriminering i arbetslivet. Enligt lagförslaget skall ett förbud mot diskriminering införas bl.a. vid förmedling av arbete hos den offentliga arbetsförmedlingen eller annan arbetsförmedling liksom vid andra arbetsmarknadspolitiska insatser. Vidare innebär de nya reglerna enligt regeringen att ett effektivt skydd mot diskriminering införs även utanför arbetslivet och högskolan. Genom den nya lagen genomförs två EG-direktiv. Såväl den nya lagen som de övriga lagändringarna föreslås träda kraft den 1 juli 2003.

Frågan om hur en framtida diskrimineringslagstiftning skall utformas behandlas för närvarande av den parlamentariskt sammansatta Diskrimineringskommittén (dir. 2002:11) som skall redovisa sitt uppdrag senast den 1 december 2004.

Utskottet tillstyrker med det anförda propositionen punkt 2 och motion A3 yrkandena 7 och 8 (m) samt avstyrker motionerna A4 yrkandena 3, 6 och 7 (fp), A5 yrkande 9 (kd), A207 yrkandena 1–3 och 5 (fp), A271 yrkandena 1 och 3 (s), A320 yrkande 12 (kd), Sf334 yrkandena 38, 39 och 41 (kd) och Sf336 yrkandena 7, 9 och 11 (v) i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet anför.

4.2 Åtgärder för äldre

Propositionen

I propositionens inledande avsnitt redovisar regeringen en rad uppgifter om utvecklingen på arbetsmarknaden. Där konstateras bl.a. att antalet långtidsinskrivna i åldersgruppen 55–64 år uppgick till drygt 17 200 i början av 1996 vilket motsvarade ca 14 % av alla långtidsinskrivna. Fram till i september 2002 ökade andelen betydligt, till 42 %, detta trots att antalet personer reducerades med 500 jämfört med 1996. Regeringen bedömer att de äldre inte påverkades särskilt mycket av konjunkturförstärkningen från 1997 och några år framåt.

Som framgått av betänkandets avsnitt 3.1 föreslår regeringen i propositionen ändringar av reglerna för det särskilda anställningsstödet. Syftet är att öka möjligheterna för personer som under lång tid varit utan arbete att åter få fotfäste på arbetsmarknaden. Ändringarna av det särskilda anställningsstödet avser bl.a. personer som fyllt 61 år.

Motioner

Moderaterna förespråkar i motion A321 (yrk. 8) att äldre arbetslösa får möjlighet att delta i kortare yrkesinriktad utbildning, arrangerad av yrkeshögskolor eller i form av företagsinriktad lärlingsutbildning.

Folkpartiet framhåller i motion A332 (yrk. 15) fördelarna med äldre arbetskraft och pekar bl.a. på att dessa personer har erfarenhet och kompetens som kan vara bra för många företag. Partiet motsätter sig alla förslag som innebär att äldre pensioneras ut eller generationsväxlas bort från arbetsmarknaden i förtid.

Kristdemokraterna pläderar i motionerna A5 (yrk. 7) och A320 (yrk. 8) för att äldre personers kompetens och erfarenhet bättre skall tas till vara i arbetslivet. Många arbetsgivare har en negativ attityd till äldre i arbetslivet. Partiet vill i diskrimineringslagstiftningen införa ett förbud mot diskriminering av äldre. Andra åtgärder som partiet förespråkar är bl.a. att det införs en lagstadgad rätt till kortare arbetstid efter 61 års ålder och att eget företagande uppmuntras.

I de nämnda motionerna och i motion A224 (yrk. 2 och 3) förordar partiet en informationskampanj om vinsten av äldre i arbetslivet liksom skapande av ett kompetenscentrum efter norsk modell för att utveckla en god seniorpolitik i arbetslivet. Kompetenscentrumet kan samlokaliseras med Arbetsmiljöverket och där skall arbetsgivare kunna få stöd och råd av konsulter för att kunna driva en aktiv seniorpolitik.

Inger Lundberg m.fl. (s) pekar i motion A327 på en rad faktorer som ligger bakom utslagningen av äldre i arbetslivet och föreslår att en studie görs av förutsättningarna för att utveckla arbetsmarknaden för den äldre arbetskraften. Studien bör utföras i nära samverkan med arbetsmarknadens parter.

Utskottets ställningstagande

Arbetsmarknadsutskottet har senast i betänkande 2001/02:AU5 behandlat motioner om arbetsmarknaden för äldre. Utskottet instämde där i uppfattningen i flera motioner om vikten av att ta till vara den äldre arbetskraften.

Regeringen har inte minst under senare år tagit en rad initiativ för att främja äldre i arbetslivet.

År 1998 antogs en nationell handlingsplan för äldrepolitiken (prop. 1997/98:113, bet. SoU24, rskr. 127) där nationella mål slogs fast. Regeringen har under innevarande riksmöte till riksdagen avlämnat skrivelse 2002/03:30 Uppföljning av den nationella handlingsplanen för äldrepolitiken.

Samma år som den nationella handlingsplanen antogs, 1998, tillsatte regeringen också en parlamentarisk äldreberedning med uppdrag att skapa förutsättningar för en långsiktig utveckling av äldrepolitiken (dir. 1998:109). Beredningen, Senior 2005, skall skapa förutsättningar för en långsiktig utveckling av äldrepolitiken. Beredningens arbete beräknas bli avslutat i november 2003.

Äldreberedningen ser som en viktig uppgift att stimulera ett offentligt samtal om hur arbetslivet skall utformas så att den äldre arbetskraften kan tas till vara. Det har man gjort på flera olika sätt, bl.a. i betänkande (SOU 2002:29) *Riv ålderstrappan! Livslopp i förändring*. Som ett underlag för samtalet om äldre i arbetslivet samlar beredningen in kunskaper och erfarenheter från olika håll. I skriften *Grått guld* (2003) redovisas erfarenheter av fleråriga nationella

satsningar i Norge, Danmark och Finland för att behålla äldre i förvärvsarbete längre tid.

Från hösten 2001 till våren 2002 genomfördes i Regeringskansliet projektet Seniorgruppen som hade till uppgift att se över en rad frågor om äldre och arbetslivet. Gruppen skulle arbeta i nära kontakt med arbetsmarknadens parter. I Seniorgruppens rapport (Ds 2002:10) *Riv hindren för äldre i arbetslivet!* lämnas bl.a. följande förslag.

- Lagen om anställningsskydd (LAS) ändras så att möjligheten att erbjuda visstidsanställning utvidgas till att gälla redan från 61 års ålder.
- Äldre över 61 år ges generell möjlighet att gå ned i arbetstid, och allmän pension kan från denna ålder tas ut med en, två eller tre fjärdedelar.
- Studiemedelssystemet ses över i syfte att öka medelålders och äldres möjligheter till kompetensutveckling inklusive egenfinansierade studier.
- Eventuella förslag om att arbetsgivaravgiften skall beräknas med utgångspunkt från antalet sjukdagar eller sjukfall per anställd avvisas eftersom detta skulle kunna försvåra för äldre och funktionshindrade personer att få anställning.
- Informationsinsatserna bör ökas om att det är möjligt att höja pensionen i det allmänna pensionssystemet genom att arbeta längre.

En slutrapport från de s.k. trepartssamtalen mellan regeringen och arbetsmarknadens parter i syfte att minska ohälsan i arbetslivet publicerades den 19 februari 2003. I slutrapporten presenteras programmet *Ett arbetsliv för alla*. Ett av förslagen där avser att undanröja de ekonomiska hinder som kan finnas för att anställa och behålla äldre i arbetslivet.

I slutrapporten föreslås också att en nationell grupp med representanter för arbetsgivare, arbetstagare och regering inrättas med ansvar för åtgärder för att öka arbetskraftsdeltagandet bland äldre. Arbetsgivare och arbetstagare föreslås förbinda sig att inom sina respektive avtalsområden se över regler som försvårar anställbarheten hos äldre arbetskraft. En översyn av lagar som kan ha sådana konsekvenser bör göras, enligt slutrapporten.

Här kan vidare nämnas att utskottet nyligen i betänkande 2002/03:AU6 understrukt betydelsen av företrädesrätt till återanställning och den särskilda vikt den har för de äldre arbetstagarnas möjlighet att återkomma i arbete. Utskottet framhöll att de äldre är en utsatt grupp på arbetsmarknaden och snarare skall ha ökat än minskat skydd jämfört med de yngre arbetstagarna. Det förstärkta skyddet har i LAS skapats genom att arbetstagare som är 45 år och äldre får tillgodoräkna sig extra anställningsmånader vid beräkning av anställningstid.

Arbetsmarknadsutskottet kan sammanfattningsvis konstatera att flera av de nu aktuella motionsförslagen om äldre i arbetslivet som redovisats ovan och som behandlas i detta betänkande har tydliga beröringspunkter med regeringsinitiativ på området, förslag i slutrapporten från trepartssamtalen och förslag som lagts fram i rapporten *Riv hindren för äldre i arbetslivet*.

När det gäller Kristdemokraternas förslag om förbud mot diskriminering av äldre och lagstadgad rätt till kortare arbetstid efter 61 års ålder vill utskottet hänvisa till pågående utredningsarbete.

Formerna för ett diskrimineringsförbud när det gäller äldre i arbetslivet behandlas i den parlamentariskt sammansatta diskrimineringskommittén (dir. 2002:11). Ett förslag i linje med vad Kristdemokraterna förordar om rätt för äldre arbetstagare att arbeta deltid övervägs enligt uppgift av Kommittén för nya arbetstids- och semesterregler (Knas). Detta har statsrådet Hans Karlsson nyligen uppgivit i sitt svar på en fråga (2002/03:627) i riksdagen. Kommitténs arbete skall vara slutfört den 30 juni 2003.

Moderaterna återkommer i motion A321 med ett tidigare framfört förslag om att äldre arbetslösa skall ha möjlighet att delta i kortare yrkesinriktade utbildningar exempelvis i form av företagsinriktad lärlingsutbildning. Med anledning av detta vill utskottet påpeka att det inte finns någon åldersgräns för deltagande i arbetsmarknadsutbildning. Däremot är äldre underrepresenterade i arbetsmarknadsutbildning om man också ser till deras andel av de arbetslösa. Inom arbetsmarknadsutbildningen på vård- och omsorgsområdet är dock andelen äldre förhållandevis stor, enligt Näringsdepartementet. Utskottet anser att det är viktigt att uppmärksamma frågan om äldre i arbetsmarknadsutbildningen. Det gäller för förmedlarna bl.a. att söka väcka intresse även hos äldre arbetslösa för sådan utbildning och att uppmuntra till deltagande.

I detta sammanhang vill utskottet nämna att deltagare inom aktivitetsgarantin har möjlighet att med bibehållet aktivitetsstöd delta i utbildning inom det reguljära utbildningsväsendet. Att det finns sådana möjligheter är viktigt med tanke på att många deltagare inom aktivitetsgarantin saknar kvalifikationer för de arbeten som finns eller väntas tillkomma framöver. Bristande kunskaper i t.ex. kärnämnen svenska, engelska och matematik kan innebära att personen inte har möjlighet att delta i upphandlade yrkesinriktade utbildningar och av det skälet inte kan komma i fråga för anställning inom expansiva branscher.

Utbildning inom det reguljära utbildningsväsendet för deltagare i aktivitetsgarantin får avse förberedande insatser på grundskole- eller gymnasienivå och får motsvara längst 6 månaders heltidsstudier. Sedan den 1 juli 2002 får personer som är över 50 år delta i sådan utbildning motsvarande längst 12 månaders heltidsstudier. Regler om detta finns i 30 § förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program.

För deltagare i aktivitetsgarantin kan detta innebära bättre möjligheter att inhämta kunskaper i kärnämnen men också att de kan delta i korta orienterande utbildningar som syftar till att stimulera till vidare studier inom aktivitetsgarantin eller i det reguljära utbildningsväsendet. Möjligheterna att erbjuda återkommande kvalitetshöjande inslag vid längre praktik har också förbättrats.

Utskottet vill i detta sammanhang framhålla att de förändringar av det särskilda anställningsstödet som utskottet ställer sig bakom i betänkandets av-

snitt 3.1 innebär förbättringar för personer som är äldre än 61 år och som har anställning med särskilt anställningsstöd.

I anslutning till vad utskottet här har anfört om äldre på arbetsmarknaden kan slutligen nämnas att Sverige är en av de tre EU-medlemsstater som nått de bästa resultaten när det gäller total faktisk sysselsättningsgrad för äldre kvinnor respektive äldre män. Detta framgår av en sammanställning i den s.k. syntesrapporten från EU-kommissionen som publicerades i januari 2003 (KOM (2003) 5 slutlig). Sverige återfinns också bland de mest framgångsrika EU-medlemsstaterna när det gäller kvinnornas genomsnittliga faktiska utträdesålder från arbetsmarknaden. I syntesrapporten redovisas de tre bästa respektive sämsta medlemsstaterna på grundval av en rad s.k. strukturindikatorer som medlemsstaterna enats om.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna A5 yrkande 7 (kd), A224 yrkandena 2 och 3 (kd), A320 yrkande 8 (kd), A321 yrkande 8 (m), A327 (s) samt A332 yrkande 15 (fp).

4.3 Åtgärder för övriga särskilda grupper, m.m.

Propositionen

I propositionen redovisas ett antal aktuella utmaningar för den framtida arbetsmarknadspolitiken. En av dessa avser åtgärder för att bibehålla och utöka arbetskraftsutbudet. Det gäller att mobilisera den stora arbetskraftsreserv som i dag finns bland *ungdomar, äldre, utlandsfödda och personer med funktionshinder* samt insatser för att minska deltidsarbetslösheten och ohälsan.

I fråga om *ungdomar* konstateras i propositionen att slutbetänkandet från Gymnasiekommittén 2000 (SOU 2002:120) *Åtta vägar till kunskap – en ny struktur för gymnasieskolan* presenterades i december 2002. Där föreslås att kommunernas ansvar för uppföljning av ungdomar under 20 år som inte går i gymnasieskolan skall förtydligas.

Regeringen avser att mot bakgrund av bl.a. förslagen från dessa båda utredningar återkomma i frågan om ungdomars sysselsättning.

Motioner

Kristdemokraterna anser enligt motionerna A5 (yrk. 8) och A320 (yrk. 10) att situationen för *ungdomar* på arbetsmarknaden bör förbättras. Partiet har målsättningen att alla ungdomar mellan 18 och 24 år skall erbjudas antingen arbete i det reguljära arbetslivet eller meningsfulla studier. För att möjliggöra detta krävs en bättre lönebildning och åtgärder riktade till olika ungdomsgrupper. Partiet pekar också på goda erfarenheter i andra länder av lärlingssystem och varnar för risken för att ungdomar kan fastna i rundgång mellan arbetsmarknadspolitiska åtgärder och arbetslöshetsersättning. Kommunerna bör ha ett grundläggande ansvar för ungdomar upp till 20 år.

Anders Bengtsson (s) finner det i motion A249 angeläget med fler försöksprojekt där *invandrare, äldre, långtidsjukskrivna och förtidspensionerade* får möjlighet att delta i arbetslivet. Enligt motionären kan projekt med ”klassmorfäder” som bedrivits i flera kommuner ses som exempel på förebilder.

Barbro Hietala Nordlund m.fl. (s) begär i motion A287 att situationen för *intellektuellt funktionshindrade* på arbetsmarknaden skall uppmärksammas eftersom dessa personer har små möjligheter till anställning.

Barbro Feltzing och Mona Jönsson (båda mp) föreslår i motion A264 (yrk. 1 och 2) att det genomförs en försöksverksamhet med statliga bidrag till ersättning för arbete som utförs i *sociala arbetskooperativ*. Bidraget skulle enligt motionärerna kunna ligga på samma nivå som lönebidrag. Anslagsmedel till lönebidrag eller förstärkt anställningsstöd skulle kunna användas för ändamålet. Motionärerna förespråkar också att försöksverksamheten skall innefatta ett statligt stimulansbidrag på 50 % av lönekostnaderna för handledare i de sociala arbetskooperativen.

Utskottets ställningstagande

Med anledning av Kristdemokraternas yrkande i motion A5 om insatser för att främja *ungdomars* situation på arbetsmarknaden vill utskottet framhålla att förslagen från Gymnasiekommittén 2000 för närvarande bereds i Regeringskansliet. Som framgått anser kommittén att det kommunala ansvaret för ungdomar som inte går i gymnasieskolan skall förtydligas. En utredning pågår också om samhällets insatser för att stödja ungdomar i åldern 16–24 år som varken studerar, arbetar eller söker arbete (dir. 2003:19). Utredningen skall vara klar senast den 31 oktober 2003.

Utskottet anser att det måste vara samhällets ambition att alla unga erbjuds arbete eller meningsfulla studier. Vissa ungdomar har behov av särskilt stöd i sammanhanget. Utskottet finner det angeläget att förslag om insatser för att rusta och förbereda ungdomar för en etablering på arbetsmarknaden utgår från en helhetssyn där ansvarsförhållanden skall vara klarlagda och där inga ungdomar skall riskera att ofrivilligt och långvarigt hamna utanför arbetslivet.

Frågor om *funktionshindrade* på arbetsmarknaden behandlas för närvarande i utredningarna om Samhall respektive lönebidrag m.m. När det gäller situationen för intellektuellt funktionshindrade som tas upp i motion A287 (s) är pågående utredningsarbete rörande styrning och inriktning av Samhall AB (dir. 2002:34) och arbetsmarknadspolitiska program för personer med nedsatt arbetsförmåga (dir. 2002:22) av intresse.

Den förstnämnda utredningen skall bl.a. behandla rekryteringsprocessen in i Samhall liksom alternativa insatser inom eller utom Samhall för de arbetshandikappade som inte kan erbjudas sysselsättning inom bolaget.

Den sistnämnda utredningen skall enligt direktiven bl.a. pröva om nuvarande arbetsmarknadspolitiska program är effektiva på dagens arbetsmarknad så att personer med nedsatt arbetsförmåga därigenom får ett stöd som gör det

möjligt för dem att försörja sig med eget arbete. Vid behov skall utredningen föreslå förändringar. I utredningsuppdraget ingår också att överväga om det är möjligt och lämpligt att lämna bidrag till s.k. sociala arbetskooperativ inom ramen för de arbetsmarknadspolitiska insatserna för funktionshindrade. Förslag om bidrag till sociala arbetskooperativ återfinns som framgått i motion A264 (mp).

Med anledning av förslagen i motion A249 (s) kan utskottet konstatera att det inom ramen för existerande arbetsmarknadspolitiska program finns möjlighet att anordna exempelvis *försöksverksamheter där personer med nedsatt arbetsförmåga bereds möjlighet att delta på arbetsmarknaden*.

Det kan i sammanhanget också finnas anledning att nämna att en gemensam verksamhets- och handlingsplan utarbetats av AMS och Riksförsäkringsverket (RFV) avseende samverkan på rehabiliteringsområdet när det gäller arbetslösa sjukskrivna. Planen avser all verksamhet som bedrivs och planeras i samverkan mellan arbetsförmedlingen och försäkringskassan under 2003 med inriktning på nyssnämnda grupp.

AMS och RFV ger försäkringskassorna och länsarbetsnämnderna i uppdrag att träffa gemensamma regionala överenskommelser om samverkansinsatser som skall leda till en ökning av antalet arbetslösa sjukskrivna som får arbetslivsinriktad rehabilitering. Målet är att sökande som får del av insatserna skall återfå arbetsförmågan och få ett arbete. I överenskommelserna skall man ange hur många personer i målgruppen som beräknas delta i insatser under 2003 och vilka insatser som skall genomföras. Utvärderingsbara mål och medelsbehov skall anges för insatserna och de skall följas upp och dokumenteras.

Med hänvisning till ovanstående avstyrks motionerna A5 yrkande 8 (kd), A249 (s), A264 yrkandena 1 och 2 (mp), A287 (s) samt A320 yrkande 10 (kd).

5 Vissa frågor rörande arbetsmarknadspolitiska program, m.m.

Utskottets förslag i korthet

I avsnittet behandlas motionsförslag om bl.a. arbetsmarknadspolitiska program, däribland anställningsstöd och stöd till utbildning av anställda samt åtgärder för att stimulera geografisk rörlighet. Utskottet avstyrker samtliga förslag.

Jämför reservation 18 (fp, kd, c).

Förslag som sammanhänger med det arbetsmarknadspolitiska programmet aktivitetsgaranti behandlas i avsnitt 3. Övriga förslag om arbetsmarknadspolitiska program tas upp i detta avsnitt.

Motioner

Flyttningsbidrag, pendlingsstöd m.m.

Flyttningsbidraget har enligt *Kristdemokraterna* i motion A320 (yrk. 27) ingen avgörande betydelse för benägenheten att byta bostadsort för ett arbete. Partiet vill dock att det skall finnas möjlighet till reseersättning för anställningsintervjuer och ersättning för studiebesök för arbetssökande liksom avdragsrätt för pendling med bil mellan arbete och bostad.

Anställningsstöd

Kristdemokraterna beskriver i motion A320 (yrk. 7) tillkomsten av olika former av anställningsstöd och kritiserar regeringens bristande långsiktighet när det gäller sådana stöd. Regeländringarna medför enligt partiet minskad överskådlighet och ökad byråkrati.

Kristdemokraterna betonar dock att det är positivt att regeringen med stödpartier inser att sänkta arbetskraftskostnader kan öka sysselsättningen men framhåller vikten av att en åtgärd får verka fullt ut och inte störs av ständiga regeländringar.

Partiet ifrågasätter också vad man anser vara orimligt höga subventionsnivåer i det särskilda anställningsstödet och menar att ett allmänt anställningsstöd vore tillräckligt. Likaså framhåller man att det faktum att anställningsstödet är utformat som en skattereduktion utan budgetrestriktioner kan leda till att arbetsförmedlingskontoren av budgetmässiga skäl överutnyttjar möjligheterna till anställningsstöd. Partiet menar att det innebär att alla arbetsmarknadspolitiska åtgärder inte utsätts för lika ingående budgetprövning och inte vägs mot varandra vilket i sin tur troligen leder till s.k. suboptimering (jämför *Kristdemokraternas* motion A5 yrk. 2 som behandlas i avsnitt 3.1).

Lärlingsutbildning

Kristdemokraterna förespråkar i motion A320 (yrk. 11) införande av ett lärlingssystem som kan byggas upp såväl inom gymnasieskolans ram som i form av ett arbetsmarknadspolitiskt program för arbetslösa.

Stöd till utbildning av anställda

Ann-Kristine Johansson och Helena Zakariasén (båda s) anser i motion A293 att möjligheterna till utbildning i företag bör utökas. Motionärerna menar att utbildningsinsatser kan användas för att överbrygga svackor i konjunkturen och lägger fram förslag om utbildningsstöd. Utbildning i företag borde vara ett alternativ till uppsägning eller permittering från små och medelstora företag.

Naturvårdsarbete inom arbetsmarknadspolitikens ram

Alf Eriksson och Ann-Kristine Johansson (båda s) förespråkar i motion A256 att de arbetsmarknadspolitiska reglerna utformas så att naturvårdsarbete kan

utföras inom arbetsmarknadspolitikens ram. Sådant arbete är lämpligt för många arbetslösa och det leder inte till s.k. undanträngningseffekter.

Sabbatsår – arbetsmarknadseffekter

Tuve Skånberg och Holger Gustafsson (båda kd) lägger i motion A212 fram förslag om försöksverksamhet med ett sabbatsår för arbetstagare över 45 år. Syftet skulle vara dels att öka livskvaliteten för dem som vill få en paus i sitt yrkesliv, dels att ”lätta på trycket” på arbetsmarknaden och ge arbetslösa möjligheter att få praktik. Motionärerna anser att alternativa finansieringsmöjligheter och dynamiska effekter av sabbatsåret bör utredas.

Utskottets ställningstagande

Flyttningsbidrag, pendlingsstöd m.m.

När det gäller Kristdemokraternas förslag om flyttningsbidrag m.m. i motion A320 vill utskottet framhålla att åtgärder för att främja arbetskraftens geografiska rörlighet är ett av de sju områden som regeringen pekar ut i proposition 44 och där man vill förstärka arbetsmarknadspolitikens tillväxtorienterade inriktning.

Pendlingsstöd syftar till att stödja den som inte kan få arbete på eller i närheten av hemorten och som har fått arbete genom arbetsförmedlingen eller på egen hand på annan ort och måste pendla till orten där arbetsplatsen är belägen. Pendling skall ske till ort utanför normalt pendlingsavstånd.

Det finns två typer av pendlingsstöd, stöd för dagpendling och för veckopendling.

Veckopendlingsstöd infördes den 1 januari 2002 och får bara lämnas för resor som görs t.o.m. den 31 december 2003. Stödet skall riktas till arbetslösa som får arbete i regioner med arbetskraftsbrist och som har ett yrke där arbetslösheten är hög på hemorten. Stöd till veckopendling lämnas för skäliga kostnader för en resa tur och retur mellan hemorten och arbetsorten varannan arbetad vecka. Arbetet skall beräknas pågå i minst tre månader. Stöd kan lämnas högst sex månader under en tvåårsperiod.

Stöd till dagpendling kan lämnas för resekostnader som överstiger de kostnader som arbetstagaren skulle haft för resa till ett arbete inom normalt pendlingsavstånd. Arbetet skall beräknas pågå i minst sex månader. Pendlingsstöd för dagpendling lämnas med högst 1 200 kr/månad och under längst sex månader.

Utredningen om rörlighetsstimulanser har den 9 april 2003 avlämnat betänkandet *Geografisk rörlighet för sysselsättning och tillväxt* (SOU 2003:37). Utredningen konstaterar att den arbetsmarknadsrelaterade geografiska rörligheten är viktig för de lokala arbetsmarknadernas funktionssätt. Geografisk rörlighet bidrar till att förkorta arbetslöshetstider och gör att lediga platser kan tillsättas snabbare.

Den geografiska rörligheten i form av arbetsmarknadsrelaterade flyttningar har minskat under de senaste decennierna. Attitydundersökningar visar också att benägenheten att flytta är låg hos befolkningen. Andra former av geografisk rörlighet, främst arbetspendling, har dock ökat.

Enligt utredningen ger dagens flyttningsbidrag otillräckliga stimulanser för att påverka människors val att flytta eller pendla. Bidragen, framför allt ersättningen för bohagstransport och starthjälp, stöder i stället i stor utsträckning flyttningar som skulle ha ägt rum även utan flyttningsbidrag.

Utredningen föreslår att pendlingsstöden förstärks såväl när det gäller dagpendling som veckopendling. I syfte att öka den geografiska rörligheten föreslås också att s.k. skattegynnade tjänster med särskilda beskattningsregler införs i delar av de nationella stödområdena.

Ersättning för tillträdesresa, bohagstransport och starthjälp bör enligt utredningsförslaget tas bort. En av anledningarna till detta är att mycket enligt utredningen tyder på att bidragen i sin nuvarande utformning endast har marginell påverkan på människors flyttbenägenhet. Utredningsförslaget bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion A320 yrkande 27 (kd).

Anställningsstöd

Kristdemokraterna riktar i motion A320 kritik mot vad som uppges vara bristande långsiktighet och svåröverskådlighet i utformningen av anställningsstöd.

Arbetsmarknadsutskottet uttryckte i budgetbetänkande 2000/01:AU1 uppfattningen att det kan finnas anledning att i förenklande syfte samordna regelverken för anställningsstöden. Uttalandet gjordes mot bakgrund av en redovisning i betänkandet av gällande former av anställningsstöd, dvs. allmänt anställningsstöd, förstärkt anställningsstöd, utökat förstärkt anställningsstöd och särskilt anställningsstöd. Utskottet ansåg dock att regelförenklingen kunde anstå tills dess att en pågående uppföljning och utvärdering av de aktuella stöden hade slutförts.

Antalet personer som under första kvartalet 2003 hade en anställning med allmänt anställningsstöd uppgick till i genomsnitt 3 100 per månad medan motsvarande antal var 6 700 för förstärkt anställningsstöd, 4 300 för utökat förstärkt anställningsstöd och 1 200 för särskilt anställningsstöd.

IFAU gör på uppdrag av regeringen en uppföljning av anställningsstöden. Den genomförs i tre etapper. I en första del¹ undersöktes hur åtgärderna hade genomförts, i en andra del² studerades hur stöden fungerat i förvaltningsprocessen, i den praktiska utformningen respektive i form av utfall av åtgärderna. Den tredje och avslutande delen väntas enligt uppgift från Näringsdepartementet bli publicerad inom kort.

¹ Anställningsstödens implementering vid arbetsförmedlingarna (IFAU, Stencilserie 2000:4)

² Hur fungerar anställningsstöden? (IFAU, Forskningsrapport 2001:9)

Utskottet har tidigare i betänkande 2000/01:AU1 refererat huvuddragen i slutsatserna från den första delstudien. Av den andra delstudien från 2001 framgår att såväl arbetsförmedlare som åtgärdsdeltagare var nöjda med anställningsstöden. Enligt studien upplevde dock arbetsförmedlarna att delar av regelverket är otydligt bl.a. när det gäller undantag från kraven på arbetslöshetstid innan anställningsstöd medges. I 30–40 % av fallen där allmänt och förstärkt anställningsstöd beviljats hade man gjort någon form av undantag. Det finns därmed en risk att två arbetslösa med samma eller mycket liknande förutsättningar blir bedömda på olika sätt beroende på vilken förmedlare som handlägger ärendet, vilket enligt IFAU kan anses vara ett rättssäkerhetsproblem.

Efter arbetsmarknadsutskottets ställningstagande i betänkande 2000/01:AU1 rörande behovet av förenkling och samordning av reglerna har ytterligare en form av anställningsstöd beslutats. Denna benämns anställningsstöd som kombineras med vård- och omsorgsutbildning.

Utöver de ändringar av det särskilda anställningsstödet som föreslås i propositionen och som utskottet behandlat i avsnitt 3.1 i detta betänkande aviserar regeringen i 2003 års ekonomiska vårproposition (prop. 2002/03:100) införande av en temporär form av anställningsstöd för personer som varit långtidssjuka. Detta stöd skall enligt vårpropositionen innebära en tidsbegränsad subvention av lönen för de långtidssjuka som får en anställning hos en annan arbetsgivare. Stödet skall gälla de långtidssjukskrivna vars arbetsgivaransvar har överförts till försäkringskassan.

Som framgått finns redan i dag ett flertal anställningsstöd. Villkoren för att stöd skall kunna beviljas varierar i fråga om bl.a. åldersgräns, inskrivningstid vid arbetsförmedlingen, maximal stödperiod och stödbeloppets storlek.

Sedan 1998 då den nu gällande förordningen (1997:1275) om anställningsstöd trädde i kraft har den ändrats flera gånger. Utöver bestämmelserna i förordningen finns av AMS utfärdade föreskrifter (AMSFS 1997:17) om anställningsstöd, allmänna råd (AMSFS 2001:4) om tillämpningen av den nyssnämnda förordningen och administrativa föreskrifter (AMSFS 2001:5) om handläggningen av anställningsstöd.

Mot den redovisade bakgrunden finner utskottet anledning att på nytt framhålla behovet av en översyn av regelsystemen kring anställningsstöden. Utskottet ser positivt på att regeringen såväl i proposition 44 som i Vårpropositionen 2003 aviserat en sådan översyn. Av proposition 44 framgår att regeringen avser att återkomma till riksdagen i denna fråga under 2003.

Anställningsstöd är enligt regeringen i vårpropositionen ett effektivt verktyg för att etablera personer på arbetsmarknaden. Samtidigt riskerar anställningar med sådant stöd att tränga undan möjligheten till anställning för andra arbetssökande. Effektiviteten och legitimiteten påverkas enligt regeringen av antalet personer med anställningsstöd och genom att stödet riktas till grupper som står längst från arbetsmarknaden. Den aviserade översynen skall mot denna bakgrund syfta till att öka effektiviteten och prioritera dem som har svårast att få en reguljär anställning.

Med hänvisning till ovanstående och till vad utskottet anfört om finansieringen av anställningsstöd i avsnitt 3.1 avstyrker utskottet motion A320 yrkande 7 (kd) i den mån motionen inte kan anses tillgodosedd med vad utskottet anfört.

Läringsutbildning och stöd till utbildning av anställda

Gymnasiekommittén 2000 har haft i uppdrag att föreslå hur samverkan mellan skola och arbetsliv kan utvecklas samt hur ett ökat inslag av lärande i arbetslivet i gymnasieskolan bör utformas (tilläggsdirektiv 2001:8). Kommittén lämnade sitt slutbetänkande i december 2002. Förslaget bereds för närvarande i Regeringskansliet. Utskottet anser att regeringens fortsatta beredning av frågan bör avvaktas. Utskottet kan i sammanhanget peka på att en genomgång av gällande bestämmelser avseende lärlingsutbildning i skolan gjorts i utbildningsutskottets betänkande 2001/02:UbU9 Gymnasieskolan.

När det gäller lärlingsutbildning i arbetslivet vill utskottet framhålla att ca 30 % av arbetsmarknadsutbildningen sker genom praktik på arbetsplatserna. I nästan alla län används praktikinriktade utbildningsmetoder som exempelvis lärlingsutbildning och annan företagsförlagd utbildning.

Utskottet tog i betänkande 2001/02:AU5 ställning till ett förslag om användning av arbetsmarknadsmedel för utbildning så att företag skall slippa säga upp eller permittera arbetstagare på grund av arbetsbrist vid tillfälliga nedgångar i verksamheten, en fråga som nu behandlas i motion A293 (s). Utskottet anförde i betänkandet att det med hänsyn till konkurrensneutraliteten är nödvändigt med stor restriktivitet när det handlar om att med hjälp av arbetslöshetsförsäkringen eller de arbetsmarknadspolitiska insatserna jämna ut tillfälliga nedgångar i företagets verksamhet.

Utskottet erinrade i betänkande 2001/02:AU5 också om de möjligheter som står till buds genom den arbetsmarknadspolitiska insatsen Stöd till utbildning av anställda. Den regleras i förordningen (2001:626) där det framgår att stöd får lämnas om utbildningen genomförs för att stärka anställdas möjligheter. Om utbildningen är inriktad i huvudsak på den verksamhet arbetsgivaren bedriver eller avser att bedriva, s.k. företagsspecifik utbildning, får stöd lämnas med högst 25 % av kostnaderna.

Som framgår av avsnitt 6.1 innebär det förslag om bristyrkesutbildning för anställda som lagts fram i propositionen att sådan utbildning även skall kunna beviljas anställda som avser att stanna kvar hos samma arbetsgivare men vill byta till mer kvalificerade arbetsuppgifter. En förutsättning är dock att arbetsgivaren betalar normal lön under utbildningstiden.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att möjligheter till kompetensutveckling för sysselsatta finns också inom ramen för Europeiska socialfondens mål 1 respektive 3. Inom dessa finns särskilda insatsområden som syftar till att genom verksamhetsrelaterad kompetensutveckling av sysselsatta få till stånd processer som bidrar till förnyelse och flexibilitet på arbetsmarknaden.

Enligt en utvärderingsrapport från Riksrevisionsverket, *Kompetensutveckling för sysselsatta – delutvärdering av ett insatsområde inom Europeiska*

socialfondens program Mål 3 (RRV 2002:2) har genomförandet varit framgångsrikt, intresset och engagemanget hos arbetsgivarna för kompetensutvecklingen stort och de intervjuade deltagarna överlag lämnat goda omdömen om kompetensutvecklingen.

En annan undersökning som kan nämnas i detta sammanhang är en nyligen publicerad IFAU-studie³ enligt vilken företagen lägger ut mer på personalutbildning under högkonjunkturår än under perioder med lågkonjunktur, detta trots att det under högkonjunktur är svårare och dyrare att avvara personal i produktionen. Enligt studien kan en förklaring vara att redovisningspraxis försvårar personalutbildning i lågkonjunktur.

Utskottet avstyrker mot ovanstående bakgrund motionerna A320 yrkande 11 (kd) och A293 (s).

Naturvårdsarbete inom arbetsmarknadspolitikens ram

I motion A256 (s) förespråkas naturvårdsarbete inom arbetsmarknadspolitikens ram. Utskottet konstaterar att under budgetåret 2003 medel från anslaget 22:3 Köp av arbetsmarknadsutbildning och övriga kostnader får användas för förhöjda dagsverkskostnader i samband med anställningsstöd som medför investeringar i bl.a. skogligt arbete och arbete inom miljö-, natur- och fornvård. Av AMV:s regleringsbrev för 2003 framgår att stöd för sådana arbeten får lämnas med högst 2 500 kr per dag i stödområden och med högst 1 500 kr per dag i övriga landet.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion A256 (s).

Sabbatsår

Utskottet har tidigare tagit ställning till förslag om införande av sabbatsår från samma motionärer som nu för fram sitt förslag i motion A212 (kd). I betänkande 2001/02:AU5 konstaterade utskottet att man med friårsförsöket infört en sådan arbetsmarknadspolitisk insats som förordas genom förslaget om sabbatsår. På förslag från utskottet avsåg riksdagen motionsyrkandet. Utskottet vidhåller sin uppfattning att förslaget om sabbatsår kan anses tillgodosett genom det pågående friårsförsöket.

Med anledning av att motionärerna också efterlyser en utredning av effekter av ett sabbatsår kan utskottet nämna att IFAU i april 2003 publicerat en första delrapport om friåret ur ett arbetsmarknadsperspektiv. Uppföljningsrapporten har utarbetats på uppdrag av Näringsdepartementet och skall åtföljas av ytterligare två delrapporter. Därefter skall institutet färdigställa en utvärderingsrapport till juli 2005.

Utskottet avstyrker motion A212 (kd).

³ Employer-sponsored training in stabilisation and growth policy perspectives (IFAU, working paper 2003:8)

6 Arbetskraftsutbud och kompetensutveckling

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker förslaget i proposition 2002/03:44 om att arbetsmarknadsutbildning inom bristyrkesområden får beviljas anställda på försök under perioden den 1 juli 2003–den 31 december 2005 (prop. punkt 4). Motionsyrkanden om avslag på propositionsförslaget avstyrks av utskottet. Jämför reservation 19 (m, fp, kd, c). I avsnittet behandlas också motionsyrkanden om individuellt kompetenssparande som avstyrks av utskottet. Jämför reservation 20 (m, fp, kd, c).

Vidare behandlas i avsnittet ett motionsyrkande om arbetskraftsinvandring vilket också avstyrks. Jämför reservation 21 (m, fp, kd, c)

6.1 Bristyrkesutbildning

Propositionen

Rekryteringsproblemen väntas bli mer påtagliga på längre sikt. Detta beror främst på att stora pensionsavgångar kan förutses. Inom bl.a. industrin och vården kan rekryteringsproblem också befaras på grund av att ungdomar uppvisar ett svagt intresse för arbete där.

Under 1990-talets lågkonjunktur tvingades många arbetstagare, inte minst inom industrin och vården, lämna arbetsmarknaden tidigare än planerat. Det har bidragit till att tillgången till utbildad arbetskraft inte överensstämmer med efterfrågan.

Om ungdomars attityder inte förändras och sysselsättningsnivån hos den äldre arbetskraften inte ökar förutspår AMS och SCB att bristen på kvalificerad arbetskraft kommer att kvarstå och fördjupas inom vissa strategiskt viktiga områden.

Enligt flera undersökningar uppger arbetsgivare att rekryteringen i många fall försvåras av att de sökande inte uppfyller de kompetenskrav som ställts upp.

Arbetsmarknadsutbildning är ett viktigt instrument för att balansera tillgång och efterfrågan på arbetskraft. Den syftar till att motverka flaskhalsar och främja ekonomisk tillväxt i alla delar av landet, såväl i tillväxtregioner som i små lokala arbetsmarknadsregioner.

Även om det finns ett arbetsmarknadspolitiskt program för förberedande insatser så når ändå vissa personer inte sådana förkunskaper att de kan påbörja yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning.

Det är önskvärt att ytterligare bredda sökandeunderlaget och erbjuda utbildning för redan anställda inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen för att på så vis effektivare kunna möta arbetsgivares kompetensbehov. I propo-

sitionen föreslås att arbetsmarknadsutbildning inom bristyrkesområden får beviljas anställda på försök under perioden den 1 juli 2003–den 31 december 2005 (prop. punkt 4). Bristyrkesutbildningen skall avse yrken inom områden där det finns en uppenbar risk för att flaskhalsar kan uppstå.

I propositionen framhåller regeringen att bristyrkesutbildning inte får utformas så att den uppfattas som ett produktionsstöd till företag och stör konkurrensen. Utbildningen skall syfta till att underlätta matchningen och därmed en väl fungerande arbetsmarknad. Den utbildning som ges skall vara yrkesinriktad men generell till sin karaktär utan företagsspecifikt innehåll, och den skall vara användbar inom hela den bransch där flaskhalsar kan förväntas uppstå.

Förslaget innebär kostnader för upphandlad arbetsmarknadsutbildning och aktivitetsstöd. Den aktuella målgruppen beräknas uppgå till ca 3 300 personer under försöksperioden. Stödet skall riktas till anställda som utbildar sig inom yrkesområden där AMV tillsammans med de regionala kompetensråden bedömer att arbetsmarknadsutbildningen på kort sikt kan motverka flaskhalsar.

Anställda som genomgår bristyrkesutbildning och som har för avsikt att byta arbetsgivare skall prioriteras och under utbildningstiden kunna få aktivitetsstöd. För övriga, som avser att stanna kvar hos samma arbetsgivare men byta till mer kvalificerade arbetsuppgifter, skall bristyrkesutbildning kunna beviljas under förutsättning att arbetsgivaren betalar normal lön under utbildningstiden.

Personer med utländsk högskoleexamen, som inte arbetar i utbildningsyrket men som genom kompletterande utbildning bedöms kunna ta arbeten som ligger mer i nivå med deras kunskap och kompetens, skall vara en prioriterad grupp i sammanhanget. Det innebär att arbetsförmedlingen skall göra särskilda ansträngningar att identifiera sådana individer som kan komma i fråga för satsningen.

Försöksverksamheten skall utvärderas.

Regeringen avser att under anslagen 22:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd och 22:3 Köp av arbetsmarknadsutbildning och övriga kostnader avsätta sammanlagt 360 miljoner kronor för försöksverksamheten. Utgifterna beräknas till 34 miljoner kronor 2003, 261 miljoner kronor 2004 och 65 miljoner kronor 2005. Förslaget påverkar inte ramen för utgiftsområde 13 Arbetsmarknad.

Motioner

Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna avstyrker regeringens förslag om bristyrkesutbildning.

Moderaterna anser enligt motion A3 (yrk. 2) att arbetsmarknadsutbildning bör förbehållas den som är arbetslös och behöver sådan utbildning för att kunna få ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden.

Enligt partiets uppfattning är det fel att belasta den redan hårt ansträngda arbetsmarknadsutbildningen med uppdrag som rimligen borde skötas inom det reguljära utbildningsväsendet. Vissa delar av de arbetsmarknadspolitiska insatserna borde tas bort och ersättas med ökade satsningar på reguljär utbildning, exempelvis kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning. Sådan utbildning bör stå öppen för arbetslösa eller anställda som av olika skäl vill byta yrke.

Folkpartiet motiverar i motion A4 (yrk. 10 i denna del och 11) sin negativa inställning till regeringsförslaget med att partiet i och för sig starkt förespråkar ökad rörlighet på arbetsmarknaden men att bristyrkesutbildning för anställda är fel metod. AMS bör inte alls hantera utbildning för människor som har ett arbete utan detta bör även fortsättningsvis vara en uppgift för det reguljära utbildningsväsendet. Folkpartiet anser att den föreslagna bristyrkesutbildningen inte minskar problemen med svaga incitament till förkovran samt felaktig lönestruktur och skattesystem.

Kristdemokraterna argumenterar i motion A5 (yrk. 3) mot att AMS får i uppdrag att ansvara för den föreslagna bristyrkesutbildningen. Partiet har dock en positiv inställning till att bristyrkesutbildning som sådan eftersom den kan leda till att matchningen förbättras.

Vänsterpartiet begär i motion Sf336 (yrk. 8) en översyn av reglerna för aktivitetsstöd så att ersättning kan lämnas till personer med utländsk examen som genomgår tilläggsutbildning för att kunna arbeta inom sitt kompetensområde.

Utskottets ställningstagande

De förestående demografiska förändringar som har behandlats i flera propositioner och utskottsbetänkanden de senaste åren leder till att en allt större andel av befolkningen kommer att vara i försörjningsberoende ålder jämfört med den andel som är i förvärvsarbetande ålder. Förhållandet är likartat inom hela EU och EU-kommissionens förslag till riktlinjer för sysselsättningsarbetet från 2003 fokuseras på bl.a. ökat arbetskraftsutbud och bättre matchning.

Utskottet konstaterade i betänkande 2002/03:AU1 att frågor om den framtida kompetensförsörjningen på arbetsmarknaden har hög prioritet. I betänkandet redovisade utskottet en rad uppgifter om utrednings- och analysarbete rörande framtida arbetskraftsbehov och möjligheterna att tillgodose detta.

I propositionen betonar regeringen på nytt vikten av åtgärder för att hålla uppe utbudet av arbetskraft. När behovet av nyanställningar ökar kraftigt kring 2010 måste allas arbetsvilja tas till vara. Det gäller dem som i dag är undersysselsatta på arbetsmarknaden och då främst yngre och äldre eftersom deras andel av den arbetsföra befolkningen kommer att öka framöver. Även bland personer med utländsk bakgrund och bland funktionshindrade finns en stor och viktig arbetskraftspotential.

Det är, som Vänsterpartiet framhåller i motion Sf336, viktigt att ta till vara det intresse som finns bland många personer med utländsk högskoleutbild-

ning att skaffa sig kompletterande utbildning. Förutsättningarna för detta förbättras enligt utskottet genom den föreslagna bristyrkesutbildningen.

Utskottet delar regeringens uppfattning att en rad olika åtgärder behövs för att säkra ett framtida arbetskraftsutbud. Bristyrkesutbildning kan enligt utskottet vara en viktig komponent i åtgärdsarsenalen. Efter förslag i budgetpropositionen för 2000 (prop. 1999/2000:1 utgiftsområde 14) fick 130 miljoner kronor av anslaget till arbetsmarknadspolitiska åtgärder under 2000 användas för en försöksverksamhet med bristyrkesutbildning för anställda.

Erfarenheterna av försöket med bristyrkesutbildning 2000 bör enligt utskottet tas till vara i den försöksverksamhet med sådan utbildning som nu planeras. Här kan den uppföljning som gjorts av AMS i rapporten *Uppföljning av försöksverksamhet med bristyrkesutbildning för redan anställda* (Prora 2002:1) ge underlag. Enligt utskottet måste huvudsyftet med den nu planerade bristyrkesutbildningen vara att stimulera den yrkesmässiga rörligheten, vilket i sin tur främjar matchningen på arbetsmarknaden.

Genom att AMV tillsammans med de regionala kompetensråden bedömer behovet av arbetsmarknadsutbildning för att på kort sikt motverka flaskhalsar bör verket också vara ett lämpligt organ för att bedöma behovet av bristyrkesutbildning. Också på andra sätt, exempelvis genom arbetsmarknadsprognoser men också i det dagliga arbetet, inhämtar AMV information om var det exempelvis råder brist på arbetskraft.

Utskottet vill framhålla vikten av utvärdering av bristyrkesutbildningen.

Utskottet tillstyrker propositionen punkt 4 samt avstyrker motionerna A3 yrkande 2 (m), A4 yrkandena 10 i denna del och 11 (fp), A5 yrkande 3 (kd) och Sf336 yrkande 8 (v) i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet anfört.

6.2 Individuellt kompetenssparande

Motioner

Folkpartiet riktar i motion A4 (yrk. 10 i denna del) kritik mot att regeringen dröjt oförsvarligt länge med att presentera förslag om individuellt kompetenssparande och nämner i sammanhanget ett gemensamt förslag i ämnet från Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet.

Också *Kristdemokraterna* hänvisar till fyrpartiförslaget om individuellt kompetenssparande och kritiserar i motion A5 (yrk. 11) regeringen för att ännu inte ha lagt fram en detaljerad proposition i frågan, trots att man tidigare aviserat att ett system för individuellt kompetenssparande skulle träda i kraft den 1 juli 2003.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen beslutade den 12 juni 2002 om grunderna för ett system för individuell kompetensutveckling (prop. 2001/02:175, bet. AU10, rskr. 322). Enligt

propositionen avsåg regeringen att återkomma till riksdagen med en kompletterande proposition där systemets utformning skulle utvecklas närmare.

Statsrådet Hans Karlsson har i ett skriftligt svar på en fråga (2002/03:519) i riksdagen den 19 februari 2003 redovisat en rad uppgifter om det fortsatta arbetet med att utforma ett system för individuellt kompetenssparande. Det gäller bl.a. hur systemet skall organiseras, hur skattereglerna skall utformas och formerna för arbetsgivarnas medverkan i systemet.

Redan före riksdagsbeslutet om propositionen fick Statskontoret i uppdrag att överväga utformningen av systemets olika myndighetsfunktioner såsom kontoförvaltning, beslut om kompetenspremie, godkännande av utbildningsanordnare samt uppgifter om information och utvärdering. En rapport överlämnades till regeringen i augusti 2002. Där presenterade Statskontoret sex olika möjliga modeller utan att någon förordades. Myndigheten ansåg att ett ikraftträdande måste uppskjutas till åtminstone den 1 juli 2004. Arbetet med organisationsfrågorna har fortsatt efter att Statskontorets rapport avlämnades.

I juli 2002 presenterades en promemoria som behandlar huvuddelen av de skatteregler som krävs. Därefter har arbetet fortsatt bl.a. med att belysa de frågor som uppkommer när sparare tillfälligt eller permanent flyttar från Sverige. En annan fråga som krävt fortsatta överväganden gäller utformningen av den kompetenspremie i form av skattereduktion som skall ges vid kompetensutveckling. I riktlinjepropositionen preciserades inte vilka slag av kompetensutveckling som skulle berättiga till premie.

Ytterligare ett spörsmål som behövt penetreras mer ingående gäller formerna för arbetsgivarnas medverkan i systemet, där ett antal centrala aspekter för fortsatt analys beskrevs redan i riktlinjepropositionen; effekter på sambandet mellan avgifter och förmåner i socialförsäkringssystemet, olika lösningars förenlighet med EG-rätten, hur riskerna för dubbelbeskattning skall undvikas och hur systemet skall utformas så att reglerna inte medger en allmän reduktion av lönekostnaderna utan koppling till kompetensutveckling. Enligt vad statsrådet Hans Karlsson uppgivit i det ovannämnda svaret i riksdagen har flertalet av dessa aspekter visat sig aktualisera betydande problem.

I sitt yttrande (yttr. 2002/03:AU2y) nyligen till konstitutionsutskottet över regeringens skrivelse 2002/03:75 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen har utskottet uttryckt förståelse för att frågan om individuell kompetensutveckling kräver ett omfattande beredningsarbete. Utskottet har därför ingen erinran mot att regeringen ännu inte färdigbehandlat frågan.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motionerna A4 yrkande 10 i denna del (fp) och A5 yrkande 11 (kd).

6.3 Arbetskraftsinvandring

Motionen

Kristdemokraterna menar i motion A5 (yrk. 10) att det finns såväl ekonomiska som mänskliga skäl att vidga arbetskraftsinvandringen till Sverige. För att klara välfärden och tillväxten i framtiden behövs fler i arbetskraften. Redan i dag råder arbetskraftsbrist. Regeringen har ett statiskt synsätt då den hävdar att alla som står utanför arbetskraften först skall ha ett arbete innan arbetskraftsinvandring medges.

Från partiets sida framhåller man att arbetskraftsinvandring inte står i motsatsförhållande till integration. Det är i stället sannolikt att arbetskraftsinvandring, som leder till att det blir fler människor med utländsk bakgrund på den svenska arbetsmarknaden, också för med sig bättre integration av de invandrare som redan lever i Sverige. Dessutom kan arbetskraftsinvandring bidra till tillväxt och nya arbetstillfällen.

Partiet föreslår att en parlamentarisk utredning får i uppgift att utreda ett vidgat regelverk för arbetskraftsinvandring. Därvid bör man överväga sambandet med asylrätten så att denna inte urholkas till följd av ökad arbetskraftsinvandring. I utredningsuppdraget bör det ingå att göra en översyn av hur socialförsäkringar, sociala förmåner och arbetsrätt skall utformas. Enligt *Kristdemokraterna* får lön, försäkringsskydd och övriga anställningsförmåner inte vara sämre för dem som kommit till Sverige genom arbetskraftsinvandring, än vad som är fallet för inhemsk arbetskraft.

Utskottets ställningstagande

Arbetsmarknadsutskottet genomförde den 8 maj 2003 en offentlig utfrågning om arbetskraftsinvandring. Där belystes en rad aspekter på framtida arbetskraftsbehov, problem och möjligheter kring arbetskraftsinvandring från EU före och efter den förestående utvidgningen respektive från länder som inte återfinns i ett utvidgat EU. Dokumentation från utfrågningen kommer att finnas tillgänglig.

Frågor om arbetskraftsinvandring är aktuella också i andra EU-länder och inom EU-institutionerna. Detta framkom när en delegation från arbetsmarknadsutskottet den 5–6 maj 2003 besökte bl.a. EU-kommissionens generaldirektorat för sysselsättning och sammanträffade med ledamöter i Europaparlamentets utskott för sysselsättning och sociala frågor respektive utskottet för kvinnors rättigheter och jämställdhetsfrågor.

Behovet av att öka arbetskraftsutbudet framöver har behandlats i tidigare avsnitt i betänkandet. Utskottet instämmer i vad som sägs i proposition 2002/03:44 om att grunden för en framgångsrik politik i detta avseende läggs under de närmaste åren. Flera politikområden kommer att beröras. Arbetsmarknadspolitikerna kommer att ställas inför allt större utmaningar när det gäller att underlätta omställningen på arbetsmarknaden. Fortsatta satsningar behövs för att anpassa de arbetslösas kompetens efter arbetsmarknadens be-

hov, men också för att öka arbetskraftsutbudet och sysselsättningen. Förslagen i propositionen utgör steg i denna riktning.

Utskottet delar regeringens uppfattning att ökningen av arbetskraftsutbudet framför allt måste ske genom en mobilisering av den stora inhemska arbetskraftsreserv som i dag finns bland ungdomar, äldre, utlandsfödda och personer med funktionshinder samt genom insatser för att minska deltidsarbetslösheten och ohälsan. Detta står dock inte i motsatsförhållande till att det längre fram kan finnas behov av en ökad arbetskraftsinvandring.

Som regeringen konstaterar i propositionen finns över landet stora regionala skillnader i arbetskraftsdeltagande.

Riksdagen beslutade den 11 april 2003 att ge regeringen i uppdrag att tillsätta en parlamentarisk utredning om hur ett regelverk som öppnar för en större arbetskraftsinvandring från länder utanför EU skulle kunna se ut. Ställningstagandet gjordes med anledning av motionsförslag (bet. 2002/03:SfU8, rskr.143).

Utskottet avstyrker med det anförda motion A5 yrkande 10 (kd) och konstaterar samtidigt att utskottet nyligen i betänkande 2002/03:AU6 avstyrkt ett likartat motionsyrkande. Betänkandet har ännu inte behandlats i plenum.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Mål och inriktning, styrning av AMV (punkt 1) (m)

av Anders G Högmark (m), Patrik Norinder (m) och Henrik Westman (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 1 *dels* om översyn av mål och målstruktur, regeringens resultatredovisning, verksamhetsplaneringen inom AMV, preliminära verksamhetsmål för AMV, kunskaperna om målen, uppföljning och utvärdering inom AMS och om länsarbetsnämndernas verksamhetsredovisning, varmed riksdagen bifaller dels Riksdagens revisorers förslag 2002/03:RR10 yrkandena 1–7, dels motion 2002/03:A6 yrkande 1 (m), *dels* vad som i övrigt framförs under Ställningstagande, varmed riksdagen bifaller motionerna 2002/03:A3 yrkandena 9 och 10 (m) samt 2002/03:A6 yrkande 2 (m) och avslår motionerna 2002/03:A4 yrkandena 1, 2, 4 och 5 (fp), 2002/03:A5 yrkandena 1, 4 och 5 (kd), 2002/03:A7 yrkandena 1–7 (kd), 2002/03:A8 yrkandena 1–3 (c), 2002/03:A9 yrkandena 1–4 (fp) samt 2002/03:Sf226 yrkande 7 (fp).

Ställningstagande

Riksdagens revisorer har i sin granskning av styrningen av AMS och länsarbetsnämnderna funnit åtskilliga brister och riktar enhällig, allvarlig kritik mot nuvarande system. Vi delar i allt väsentligt revisorernas analys och kritik som i stort sett överensstämmer med synpunkter som vi framfört under åtskilliga år.

Den svenska arbetsmarknadspolitiken har misslyckats och måste förändras i grunden.

Vi instämmer i revisorernas uppfattning att målet en väl fungerande arbetsmarknad med full sysselsättning och ekonomisk tillväxt inte är lämpligt för att kunna styra ett område som arbetsmarknadspolitiken. Skälet är att arbetsmarknadspolitiken inte har några direkta effekter på den reguljära sysselsättningen. Det övergripande sysselsättningsmålet måste omgående omformuleras så att det blir relevant och mäter andelen av befolkningen i arbetsför ålder som är i arbete.

Vi delar revisorernas åsikt att målstrukturen inom arbetsmarknadspolitiken är komplicerad och orealistisk. Revisorerna menar att det sker en allvarlig sammanblandning av mål och medel och att det finns alltför många mål, vilket negativt påverkar effektiviteten.

Ett antal andra brister inom styrningen av arbetsmarknadspolitiken påtalas av revisorerna. Dessa anser att det saknas förklaringar till verksamhetsmålen och hur dessa hör ihop med de mer överordnade målen. Vidare anser de att problemen på arbetsmarknaden inte analyseras på ett kvalificerat sätt. Bland annat saknas en gedigen koppling till arbetsmarknadsprognoserna. Vi delar revisorernas kritik i dessa avseenden.

Revisorernas slutsats är att verksamhetsplaneringen inom AMV är förknippad med mycket stora brister, vilket får en betydande inverkan på resultatstyrningen. Vi instämmer därför i att verksamhetsplaneringen måste förändras så att den kan ligga till grund för en effektiv styrning.

Revisorerna poängterar att riksdagens och regeringens beslut och intentioner måste få ett tydligt och direkt genomslag i verksamheten och att regeringens redovisning till riksdagen måste förbättras högst väsentligt. Vi delar denna uppfattning liksom revisorernas slutsats att utvärderingsfrågorna måste få en starkt ställning inom AMV. Krav måste ställas på länsarbetsnämnderna att systematiskt följa upp verksamheten.

Sammanfattningsvis anser vi att riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att skyndsamt genomföra de åtgärder som revisorerna föreslår. Dessa borde ha genomförts för länge sedan.

Vi har i motioner och i andra sammanhang fört fram en rad förslag om reformer av arbetsmarknadspolitiken. Förutsättningar måste skapas så att alla ges en möjlighet till arbete och till att försörja sig själva. Företagandet måste öka och skatterna sänkas för låg- och medelinkomsttagare. Det skall alltid löna sig att arbeta.

Arbetsmarknaden måste bli öppen, tillgänglig och rörlig. Såväl den geografiska som den sociala rörligheten måste öka. För att detta skall bli möjligt krävs en översyn av bl.a. den arbetsrättsliga lagstiftningen. En allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring måste införas.

Utbildning skall alltid löna sig och människor skall uppmuntras till utbildning och förkovran. I arbetslivet är vårt förslag om individuella kompetenskonton ett tydligt redskap.

Oavsett bakgrund skall alla så tidigt som möjligt få kontakt med arbetsmarknaden. Den stora arbetskraftsreserven måste tas till vara. Satsningar behövs på kvalificerad yrkesutbildning. Undervisningen i svenska för invandrare bör förbättras liksom möjligheterna till varvad språkträning och praktik.

Med en ny och modern arbetsmarknadspolitik måste åtgärderna ta större hänsyn till de arbetslösa individernas varierande bakgrund, förutsättningar och behov. Arbetsförmedlingen måste bli mer individuell. Den bör konkurrensutsättas. En ny myndighet bör ersätta AMS som misslyckats med sitt huvuduppdrag. Den nya myndigheten skall bl.a. ansvara för att förmedlingstjänster erbjuds över hela landet liksom erforderlig myndighetsutövning.

2. Mål och inriktning, styrning av AMV (punkt 1) (fp)

av Tina Acketoft (fp) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 2

dels om översyn av mål och målstruktur, regeringens resultatredovisning, verksamhetsplaneringen inom AMV, preliminära verksamhetsmål för AMV, kunskaperna om målen, uppföljning och utvärdering inom AMS och om länsarbetsnämndernas verksamhetsredovisning, varmed riksdagen bifaller Riksdagens revisorers förslag 2002/03:RR10 yrkandena 1–7,

dels vad som i övrigt framförs under Ställningstagande, varmed riksdagen bifaller motionerna 2002/03:A4 yrkandena 1, 2, 4 och 5 (fp), 2002/03:A9 yrkandena 1–4 (fp) och 2002/03:Sf226 yrkande 7 (fp) samt avslår 2002/03:A3 yrkandena 9 och 10 (m), 2002/03:A5 yrkandena 1, 4 och 5 (kd), 2002/03:A6 yrkandena 1 och 2 (m), 2002/03:A7 yrkandena 1–7 (kd) samt 2002/03:A8 yrkandena 1–3 (c).

Ställningstagande

Den svenska arbetsmarknaden fungerar inte som den borde. Vi anser att den misslyckade styrning av AMV som redovisas av Riksdagens revisorer bara är ett i raden av tecken på att arbetsmarknadspolitikens nuvarande inriktning är felaktig och att AMS bedriver en verksamhet som bör avvecklas. I stället förordar vi en effektiv verksamhet inriktad på myndighetsuppgifter och upphandling av tjänster.

Vi delar revisorenas kritik mot det övergripande målet för politikområdet Arbetsmarknadspolitik och dess ringa grad av samband med AMS arbetssätt. Ett annat, och kanske större, problem är att varken målet för politikområdet eller verksamhetsmålen för AMV har ett sådant innehåll eller precision att de kan ligga till grund för styrningen av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

Revisorerna anser att orealistiska mål och en bristande uppföljning inom AMV kan leda till en övertro på vad arbetsmarknadspolitikerna kan åstadkomma. Vi instämmer i revisorenas kritik och menar att en sådan övertro funnits under många år.

Vi menar att den generella ekonomiska politiken kan påverka betingelserna för sysselsättningen men att effekterna av arbetsmarknadspolitikerna är mer indirekta.

Därför anser vi att det är viktigt att göra en klar åtskillnad mellan vad som utgör uppgifter för sysselsättningspolitiken i stort och vad som utgör uppgifter för den aktiva arbetsmarknadspolitikerna.

Vi anser att den absolut viktigaste arbetsmarknadspolitiska åtgärden är att skapa ett företagsklimat och ett skattesystem som gör att nya arbeten kan

skapas. Vi förordar därför sänkta skatter på arbete och reformer av företagsbeskattningen samt förenklingar när det gäller att starta och driva företag.

Reformer och förnyelse måste till av dagens arbetsmarknadspolitik som kännetecknas av omhändertagandementalitet, en omfattande centralbyråkrati och alltför lite frihet för den enskilde. Att fler människor försörjer sig genom eget arbete är avgörande för tillväxt och välfärd.

Vi välkomnar den översyn av mål och målstrukturer som revisorerna föreslår. Målen måste utformas tydligare, innehålla prioriteringar, och knytningen mellan arbetsmarknadspolitik och näringspolitik måste göras klarare. Arbetsmarknadspolitikens mål skall vara att förstärka de arbetslösas ställning på arbetsmarknaden så att de kan få ett nytt jobb så snart som möjligt. Därför måste det finnas en effektiv arbetsmarknadspolitik i hela landet.

Arbetsmarknadspolitikerna kan inte och skall inte ensam skapa nya arbetstillfällen men den skall däremot erbjuda övergångslösningar genom den jobb- och utvecklingsgaranti som vi föreslår. Denna skall ha sin utgångspunkt i ett underifrånperspektiv, där den enskilde individen står i centrum.

Vi instämmer i revisorernas kritik av regeringens resultatredovisning och framhåller vikten av att analysera effekterna av arbetsmarknadspolitikerna. Uppföljning och resultatvärdering är nödvändiga för att kontinuerligt anpassa verksamhetsmålen. Det faktum att dagens verksamhetsmål inte väger in omvärldsfaktorer hotar att omintetgöra syftet med resultatstyrd verksamhet.

Vi ser allvarligt på revisorernas påpekande av en bristande koppling mellan verksamhetsmålen inom AMV och de övergripande målen liksom deras kritik mot de fördelningsmodeller som används inom AMV för att fördela resurser till regional och lokal nivå.

De många kritiska punkterna i revisorernas rapporter sammanhänger enligt vår uppfattning i samtliga fall med AMS struktur och uppdrag. Vi vill här peka på revisorernas slutsats att det krävs en förstärkning av kompetens och en vilja att förändra och utveckla modellerna i en riktning som innebär en effektivare styrning.

Vi menar att den enda rimliga vägen ur de problem som påtalats är att AMS roll renodlas till att omfatta myndighetsfunktioner medan den platsförmedlande verksamheten och andra åtgärder för att stärka den enskilde bedrivs av andra, konkurrerande, aktörer. AMS i sin nuvarande form bör således ersättas av en förhållandevis liten organisation på central nivå för rena myndighetsuppgifter och tillsyn.

Arbetsförmedlingen måste få konkurrens från andra aktörer när det gäller förmedlingsverksamheten. Delar av "servicefunktionen" i arbetsmarknadspolitikerna, som jobbförmedling och yrkesutbildning, kan till stor del genomföras av andra aktörer som utbildningsföretag, komvux, folkhögskolor etc. Vi räknar också med att det växer fram en rad nya aktörer som privata arbetsförmedlingar, branschvisa arbetsförmedlingar, privata utbildningsföretag, ideella föreningar, kooperativ, nätverk samt nya bemanningsföretag.

Det skall finnas ett grundläggande offentligt ansvar för förmedlingsverksamheten eftersom det inte finns underlag för privata aktörer överallt. I glest

befolkade och arbetsmarknadssvaga områden måste det offentliga träda in och se till att det finns förmedlingsverksamhet.

Vi vill se en omställningspeng som ett centralt styrinstrument för arbetsmarknadspolitiken efter det att den ovan skisserade förändringen av AMS har genomförts. Genom ett system med en omställningspeng för individen skapas ökad valfrihet för den arbetslöse. Den enskilde ansöker hos en arbetsförmedling om en ”omställningspeng”, och storleken på denna avgörs utifrån vilka åtgärder som krävs.

I likhet med revisorerna förordar vi att resultatuppföljningen inom AMV utvecklas. Detta är nödvändigt när man tillämpar styrning med resultatmål. Med våra förslag om ändrad inriktning av AMS verksamhet ökar betydelsen av resultatuppföljning och utvärdering av insatsers effekt ytterligare. AMS bör ges ett särskilt uppdrag att förbättra uppföljnings- och utvärderingsprocessen inom ramen för de förändringar vi föreslår i övrigt, och detta bör involvera extern utvärderingsexpertis. Vi menar att det finns vägande skäl för regeringen att särskilt se över regleringsbrevets innehåll med avseende på hur återrapporterings- och uppföljningsansvaret kan förstärkas.

3. Mål och inriktning, styrning av AMV (punkt 1) (kd)

av Stefan Attefall (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

- a) Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 3 *dels* om översyn av mål och målstruktur, regeringens resultatredovisning, verksamhetsplaneringen inom AMV, kunskaperna om målen, uppföljning och utvärdering inom AMS och om länsarbetsnämndernas verksamhetsredovisning. Därmed bifaller riksdagen *dels* Riksdagens revisorers förslag 2002/03:RR10 yrkandena 1–3 och 5–7, *dels* motion 2002/03:A7 yrkandena 1, 2 och 4–6 (kd).
- b) Riksdagen *dels* avslår Riksdagens revisorers förslag 2002/03:RR10 yrkande 4, *dels* tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 3 om preliminära verksamhetsmål för AMV. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:A7 yrkande 3 (kd).
- c) Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i övrigt under Ställningstagande i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:A5 yrkandena 1, 4 och 5 (kd) samt 2002/03:A7 yrkande 7 (kd).
- d) Riksdagen avslår motionerna 2002/03:A3 yrkandena 9 och 10 (m), 2002/03:A4 yrkandena 1, 2, 4 och 5 (fp), 2002/03:A6 yrkandena 1 och 2 (m), 2002/03:A8 yrkandena 1–3 (c), 2002/03:A9 yrkandena 1–4 (fp) samt 2002/03:Sf226 yrkande 7 (fp).

Ställningstagande

Vi anser att det finns en tendens till att uppgifterna för arbetsmarknadspolitiken beskrivs med alltför stark tonvikt på ekonomisk nytta för den offentliga sektorn. Det handlar då om att företag skall försörjas med arbetskraft, att samhällets produktion skall öka och om tillskottet till den gemensamma försörjningen. Med ett sådant perspektiv är faran stor att den arbetslöse inte hamnar i centrum, utan att det i stället är företagen eller statens utgiftstak som hamnar i fokus.

Bekämpandet av arbetslösheten måste dock i första hand handla om att alla människor skall känna delaktighet och ha möjlighet att försörja sig själva och därmed bättre kunna ta ansvar för sina egna liv.

Full sysselsättning är ett viktigt politiskt mål. En förutsättning för att detta mål skall uppnås är att det svenska näringslivets konkurrenskraft upprätthålls gentemot omvärlden. En långsiktig och stabil ekonomisk politik i samspel med en aktiv arbetsmarknadspolitik är därför nödvändig för att skapa ett gott samhälle där alla är delaktiga.

Jag anser att regeringens nuvarande mål för arbetsmarknadspolitiken inte är ändamålsenliga och är starkt kritisk mot målet om 4 % öppen arbetslöshet som uppnåddes genom en ökning av antalet personer i olika former av arbetsmarknadspolitiska åtgärder samtidigt som sjukskrivningarna steg. Inte heller regeringens sysselsättningsmål som innebär att 80 % av arbetskraften skall vara sysselsatt år 2004 är tillräckligt träffsäkert. I takt med att sjukskrivningarna blir fler ökar också sysselsättningen, eftersom både de sjukskrivna och de arbetslösa, som t.ex. får sjukvikariat, räknas som sysselsatta.

Det kan i sammanhanget konstateras att målet om 4 % öppen arbetslöshet har spruckit och att Konjunkturinstitutet bedömer att regeringen inte kommer att uppnå sysselsättningsmålet 2004.

Jag menar att det behövs ett nytt övergripande mål för sysselsättningen som visar verkligheten som den är. Man skall inte med hjälp av bl.a. ändrade statistiska definitioner flytta människor mellan kolumner för öppen arbetslöshet, kunskapslyft, arbetsmarknadspolitiska åtgärder, sjukskrivningar eller förtidspension i syfte att uppfylla politiska mål och vallöften. Jag delar Riksdagens revisorers uppfattning att en översyn bör göras av mål och målstruktur för arbetsmarknadspolitiken. Vid denna översyn bör redovisningen av statistik ske i enlighet med förslagen i SOU 2002:5. Jag instämmer också i att regeringens resultatredovisning till riksdagen måste förbättras väsentligt.

En ordentlig översyn bör göras av hela arbetsmarknadspolitiken. Utgångspunkten för översynen skall vara att en ny arbetsmarknadspolitik utformas där AMS och AMV:s roll tonas ned betydligt. Även på kort sikt, dvs. innan översynen är genomförd och fått praktiskt genomslag, är det dock nödvändigt att förbättra AMV:s verksamhet. Revisorerna pekar bl.a. på en rad brister i verksamhetsplaneringen inom AMV, däribland dålig anpassning till lokala förutsättningar. Mot bakgrund av de brister i verksamhetsplaneringen som revisorerna påvisat är det angeläget att en oberoende utredning tillsätts för att se över verksamhetsplaneringen.

Kunskaperna är bristfälliga inom AMV om de av regeringen beslutade verksamhetsmålen, anser revisorerna, och menar att de bör förbättras genom någon form av skriftlig dokumentation. Jag anser att riksdagen bör uppdraga åt regeringen att genom regleringsbrevet öka kunskaperna om och förståelsen för verksamhetsmålen.

Revisorerna finner stora brister i AMS uppföljning och utvärdering. De anser att regeringen bör ge AMS i uppdrag att förbättra metoderna kring uppföljning och utvärdering och föreslår att extern utvärderingsexpertis skall involveras. Jag anser i likhet med IFAU att AMS fortsättningsvis skall ansvara för uppföljning av verksamheten medan ett från myndigheten fristående organ skall ansvara för utvärderingen.

Länsarbetsnämndernas verksamhetsredovisning har enligt revisorerna stora brister. Jag instämmer i kritiken och anser att regeringen bör besluta att länsarbetsnämnderna skall följa upp sin verksamhet. Att det inte är en självklarhet redan i dag är uppseendeväckande. Regeringen bör också besluta om riktlinjer för hur länsarbetsnämndernas uppföljning skall gå till och att extern utvärderingsexpertis skall utvärdera deras verksamhet. Däremot delar jag inte revisorernas uppfattning om preliminära verksamhetsmål för AMV.

Som framgått anser jag att en översyn bör göras av arbetsmarknadspolitiken. Översynen bör genomföras i form av en parlamentariskt sammansatt utredning. Den bör ha i uppgift att se över hela arbetsmarknadspolitiken inklusive AMS och länsarbetsnämnderna med sikte på en radikal omläggning av arbetsmarknadspolitiken i syfte att öka tryggheten och valfriheten för den enskilde individen.

Förändringarna skall i korthet innebära att servicekontor inrättas för att ge service till den arbetslöse, att mångfald och valfrihet erbjuds genom fler aktörer, att en omställningspeng erbjuds den arbetslöse och att en mindre myndighet ersätter dagens AMS och AMV. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna skall genomföras av olika aktörer på arbetsmarknaden, exempelvis bemannings- och utbildningsföretag, folkhögskolor, fackliga organisationer etc. Arbetslösa skall fritt kunna välja aktör. Genom konkurrensen ökar kvaliteten i arbetsmarknadsåtgärderna.

4. Mål och inriktning, styrning av AMV (punkt 1) (c)

av Margareta Andersson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

a) Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 4 om översyn av mål och målstruktur, regeringens resultatredovisning, verksamhetsplaneringen inom AMV, preliminära verksamhetsmål för AMV, kunskaperna om målen, uppföljning och utvärdering inom AMS och om länsarbetsnämndernas verksamhetsredovis-

ning, varmed riksdagen bifaller Riksdagens revisorers förslag 2002/03:RR10 yrkandena 1–7.

b) Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 4 i övrigt. Därmed bifaller riksdagen 2002/03:A8 yrkandena 1–3 (c) och avslår motionerna 2002/03:A3 yrkandena 9 och 10 (m), 2002/03:A4 yrkandena 1, 2, 4 och 5 (fp), 2002/03:A5 yrkandena 1, 4 och 5 (kd), 2002/03:A6 yrkandena 1 och 2 (m), 2002/03:A7 yrkandena 1–7 (kd), 2002/03:A9 yrkandena 1–4 (fp) samt 2002/03:Sf226 yrkande 7 (fp).

Ställningstagande

Från Centerpartiets sida anser vi att det behövs en kraftig reformering av arbetsmarknadspolitiken. Vi vill minska såväl AMS som AMV i sin helhet till förmån för ett mer decentraliserat system där beslut och resurser läggs där kunskapen om de lokala förhållandena finns.

Mot denna bakgrund välkomnar jag den granskning som Riksdagens revisorer genomfört av styrningen av AMV. Granskningen visar med all tydlighet att det finns stora brister i AMV:s verksamhet. Jag anser att den kritik som Centerpartiet har riktat mot dagens centraliserade arbetsmarknadspolitik till stora delar blir bekräftad i revisorernas rapport.

Även om revisorernas slutsatser utgör ett steg i rätt riktning anser jag att det finns skäl att sträcka sig längre än vad de gjort och genomföra en mer omfattande förändring av arbetsmarknadspolitiken. Den svenska arbetsmarknaden har genomgått stora förändringar på kort tid. Detta gäller såväl efterfrågan som utbud av arbetskraft. En majoritet av tillsättningarna av lediga tjänster på arbetsmarknaden sker i dag genom informella informationskanaler, vilket visar att det behövs en stark lokal kännedom om arbetsmarknaden.

Som framgått anser vi i Centerpartiet att AMS och AMV bör minskas och resurser och beslut decentraliseras. Genom att införa en omställningspeng skall arbetslösa själva kunna besluta om vilken åtgärd som behövs och olika aktörer få möjlighet att erbjuda arbetsmarknadsåtgärder. Jag vill i sammanhanget peka på att IFAU i studien *Effekter av ett ökat lokalt inflytande i arbetsmarknadspolitiken* dragit slutsatsen att ett ökat lokalt inflytande lett till bättre effektivitet i den aktiva arbetsmarknadspolitiken eftersom kunskap om lokala förhållanden kan utnyttjas fullt ut.

För att arbetsmarknadspolitiken skall bli mer dynamisk behövs lokal förankring och idéer från alla parter. I dag finns lokala arbetsmarknadsnämnder där företrädare för kommunerna utgör majoritet i nämnderna. Dessutom ingår i arbetsmarknadsnämnderna företrädare för näringsliv, fackföreningsrörelse, arbetsförmedlingar och länsarbetsnämnder. Genom denna ordning skulle fler engageras och bli delaktiga i den lokala arbetsmarknadspolitiken. Men arbetsmarknadsnämnderna har inte haft några resurser till sitt förfogande, vilket har hämmat deras verksamhet. Jag anser att regelverk och organisationen för nämnderna bör utvärderas och reformeras med inriktning på att stärka förankringen på den lokala arbetsmarknaden.

Som framgått förordar jag att AMV reformeras och minskas kraftigt. Det behövs en central myndighet för att bl.a. samla in statistik, göra kvalitetsbedömningar, ha tillsynsansvar, förmedla omställningspengar och auktorisera aktörer, men i övrigt bör så mycket som möjligt beslutas på en lägre nivå.

5. Aktivitetsgaranti – särskilt anställningsstöd (punkt 2) (m)

av Anders G Högmark (m), Patrik Norinder (m) och Henrik Westman (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen dels avslår proposition 2002/03:44 punkt 3 och bifaller därmed motionerna 2002/03:A3 yrkande 1 i denna del (m), 2002/03:A4 yrkande 8 (fp) och 2002/03:A5 yrkande 2 (kd), dels tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 5 och bifaller därmed motion 2002/03:A3 yrkande 1 i denna del (m).

Ställningstagande

Vi avvisar såväl regeringens förslag om att öka subventionsgraden i det särskilda anställningsstödet som förslaget om att kraftigt utvidga målgruppen för stödet.

Vi motsätter oss att regeringen, trots ökande arbetslöshet, minskar anslaget till arbetsmarknadsutbildning för att på detta sätt kompensera en höjd subventionsnivå i det särskilda anställningsstödet. Denna subvention i anställningsstödet beräknas vara högre än den genomsnittliga ersättningen för aktivitetsstöd, detta trots att anställningsstöden belastar budgetens inkomstsida i stället för utgiftssidan.

Den föreslagna utformningen av det särskilda anställningsstödet innebär att såväl subventionsgraden som målgruppen kan ökas utan att utgifterna synes bli större och hota utgiftstaken. Självfallet medför det ändå ökade kostnader för arbetsmarknadspolitiken. Till detta kommer att utvärderingar visar att anställningsstöd leder till att ordinarie arbeten slås ut. Det särskilda anställningsstödet riskerar även att försämra möjligheterna för personer med svag ställning på arbetsmarknaden att få ett arbete utan subvention.

Med det anförda anser utskottet att motionerna A3 yrkande 1 (m), A4 yrkande 8 (fp) och A5 yrkande 2 (kd) bör bifallas medan proposition 44 punkt 3 bör avslås.

6. Aktivitetsgaranti – särskilt anställningsstöd (punkt 2) (fp)

av Tina Acketoft (fp) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår proposition 2002/03:44 punkt 3. Riksdagen bifaller därmed bifaller motionerna 2002/03:A3 yrkande 1 (m), 2002/03:A4 yrkande 8 (fp) och 2002/03:A5 yrkande 2 (kd).

Ställningstagande

Vi vidhåller vår tidigare framförda kritik mot det särskilda anställningsstödet. De ändrade stödregler som regeringen föreslår i propositionen innebär ingen grundläggande förändring och den ökar byråkratin inom arbetsmarknadspolitiken. Förslaget bör därför avvisas av riksdagen.

Med det anförda anser utskottet att motionerna A3 yrkande 1 (m), A4 yrkande 8 (fp) och A5 yrkande 2 (kd) bör bifallas medan proposition 44 punkt 3 bör avslås.

7. Aktivitetsgaranti – särskilt anställningsstöd (punkt 2) (kd)

av Stefan Attefall (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen dels avslår proposition 2002/03:44 punkt 3 och därmed bifaller motionerna 2002/03:A3 yrkande 1 (m), 2002/03:A4 yrkande 8 (fp) och 2002/03:A5 yrkande 2 i denna del (kd), dels tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 7 och bifaller därmed motion 2002/03:A5 yrkande 2 i denna del (kd).

Ställningstagande

Med hänvisning till den kritik mot de ideliga förändringarna i anställningsstöden som redovisas i reservation nr 18, vilken avlämnats tillsammans med Folkpartiet och Centerpartiet, anser jag att regeringens förslag om ändring av reglerna för det särskilda anställningsstödet bör avslås av riksdagen. Jag anser också att subventionsnivån i det särskilda anställningsstödet är orimligt hög.

Med det anförda bör motionerna A3 yrkande 1 (m), A4 yrkande 8 (fp) och A5 yrkande 2 (kd) bifallas medan proposition 44 punkt 3 bör avslås.

8. Lagförslaget om studerandevillkor efter deltagande i aktivitetsgarantin (punkt 3) (m)

av Anders G Högmark (m), Patrik Norinder (m) och Henrik Westman (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår dels proposition 2002/03:44 punkt 1 såvitt avser 18, 19 och 30 a §§ i det av regeringen enligt bilaga 2 framlagda förslaget till lag om ändring i

lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, dels motion 2002/03:A4 yrkande 9 i denna del (fp). Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:A3 yrkande 3 (m).

Ställningstagande

Regeringens förslag i proposition 44 ger en kluven bild. Det är å ena sidan positivt att regeringen sakta börjar inse att nuvarande system inte stimulerar rörligheten på arbetsmarknaden och att regelverket till en viss del bör stramas upp, men å andra sidan negativt att regeringens förslag inte rör den väsentliga kärnan, nämligen att arbetslöshetsförsäkringen skall vara en omställningsförsäkring som ger tillfälligt ekonomiskt skydd i perioder av arbetslöshet. Vi moderater anser att försäkringen måste ha en tydlig bortre parentes. Den får inte fungera som en möjlighet att med olika metoder få ersättning från försäkringen under långa perioder. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder skall användas för det som de är avsedda för och inte till att återkvalificera för nya ersättningsperioder. I princip skall endast reguljärt arbete kunna tillgodoräknas för att uppfylla arbetsvillkoret i försäkringen. Det är också viktigt att försäkringen behandlar alla rättvist. Särregler fungerar i motsatt riktning. I konsekvens med denna principiella uppfattning om hur försäkringen bör fungera anser vi att regeringens förslag om ett särskilt studerandevillkor för personer som deltagit i aktivitetsgarantin skall avvisas.

Propositionen bör alltså avslås i denna del, vilket innebär att motion A3 yrkande 3 (m) tillstyrks. Även motion A4 yrkande 9 i denna del (fp) bör avslås.

9. Översyn av arbetslöshetsförsäkringen (punkt 5) (m, fp, kd, c)

av Margareta Andersson (c), Anders G Högmark (m), Stefan Attefall (kd), Patrik Norinder (m), Tina Acketoft (fp), Henrik Westman (m) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 9. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2002/03:A3 yrkande 4 (m) och 2002/03:A5 yrkande 12 (kd).

Ställningstagande

Riksdagen beslutade våren 1997 om en ny sammanhållen arbetslöshetsförsäkring vars ikraftträdande skett successivt. Enligt vår mening uppfyller denna försäkring inte de krav som man bör ställa på en arbetslöshetsförsäkring. Den bygger på gamla strukturer och tar inte hänsyn till de förändringar som skett på arbetsmarknaden vad gäller anställningsformer, arbetstid m.m.

Redan ett år efter den nyss nämnda reformen av arbetslöshetsförsäkringen ansåg regeringen sig tvungen att tillsätta en intern arbetsgrupp för att se över flera viktiga delar i systemet. Det som därefter åstadkoms var inte några förbättringar utan snarare ett lapptäcke av regler som av de flesta, både arbetslösa och personal som skall hantera försäkringen, upplevs som krångliga.

Förändringarna har i sig skapat en stor osäkerhet om vad som egentligen gäller. Uppenbart är också att det nya systemet inte håller måttet, inte ens med regeringens egna mått mätt.

Enligt vår uppfattning är det därför angeläget att arbetslöshetsförsäkringens regler ändras. Utgångspunkten skall vara att allt arbete, oavsett anställningsform, skall löna sig. Försäkringen skall bygga på enkla och överblickbara regelverk som är anpassade för dagens arbetsmarknad. Nuvarande regler är till stor del utformade för en tid när flertalet hade fast heltidsanställning. Arbetsmarknaden är i stark förändring och rigorösa, stelbenta system måste i takt med detta genomgå förändringar.

Dagens medlemsvillkor och kvalifikationskrav för a-kassa är problematiska och krångligt utformade med en mängd olika begränsande komponenter. Bland de grupper på arbetsmarknaden som drabbas extra hårt av dagens regelverk är företagare, invandrade svenskar, unga svenskar och de som är delägare i olika former av kooperativa verksamheter.

I detta sammanhang måste relationerna mellan de fackliga organisationerna och arbetslöshetskassorna beröras. Arbetslöshetsförsäkringen är en märklig försäkring. Den sköts av från staten fristående arbetslöshetskassor, med i de flesta fall starka band till olika fackliga organisationer. Samtidigt är de beslut a-kassorna fattar myndighetsbeslut och deras verksamhet bekostas nästan helt med statliga medel.

I två utredningar som presenterades hösten 1999, från Statskontoret och från Riksrevisionsverket (RRV), ifrågasattes dagens system med fristående a-kassor knutna till fackliga organisationer. RRV kommer i sin utredning bl.a. fram till att a-kassornas privaträttsliga ställning utgör ett hinder för en effektiv tillsyn. Statskontoret pekar bl.a. på att statsbidragen inte är utformade på ett sätt som stimulerar till god hushållning med skattebetalarnas pengar.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att regeringen bör göra en allmän översyn av arbetslöshetsförsäkringens regelverk. I samband därmed bör regeringen även låta utreda konsekvenserna av att förändra relationerna mellan de fackliga organisationerna och arbetslöshetskassorna. Detta bör ges regeringen till känna.

Med det anförda bör motionerna A3 yrkande 4 (m) och A5 yrkande 12 (kd) bifallas.

10. Övriga frågor om aktivitetsgaranti (punkt 6) (m)

av Anders G Högmark (m), Patrik Norinder (m) och Henrik Westman (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 10. Riksdagen bifaller därmed motion 2002/03:A3 yrkande 5 i denna del (m) och avslår motionerna 2002/03:A5

yrkande 6 (kd), 2002/03:A239 yrkande 32 (c), 2002/03:A305 (s), 2002/03:A308 (mp) och 2002/03:A320 yrkande 5 (kd),

Ställningstagande

Vi är starkt kritiska mot aktivitetsgarantin och anser oss ha fått ytterligare fog för vår kritik när man ser hur den fungerar i verkligheten. Aktivitetsgarantin har blivit ännu en i raden av arbetsmarknadsåtgärder, vars syfte snarare är att ge konstlad sysselsättning för stunden än att ge deltagarna den kompetenshöjning som krävs för att kunna få ett nytt arbete. Vi står dock bakom regeringens förslag om att när den arbetssökande börjar i aktivitetsgarantin upphöra rätten att återgå till den påbörjade ersättningsperioden i arbetslöshetsförsäkringen.

Med det anförda bör motion A3 yrkande 5 i denna del (m) bifallas och övriga i sammanhanget behandlade motioner bör avslås.

11. Övriga frågor om aktivitetsgaranti (punkt 6) (kd)

av Stefan Attefall (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 11. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2002/03:A5 yrkande 6 (kd) och 2002/03:A320 yrkande 5 (kd) samt avslår motionerna 2002/03:A3 yrkande 5 i denna del (m), 2002/03:A239 yrkande 32 (c), 2002/03:A305 (s) och 2002/03:A308 (mp).

Ställningstagande

För att undvika långtidsarbetslöshet är det nödvändigt att på ett tidigt stadium sätta in relevanta åtgärder för att stödja den arbetslösa att snabbt få rätt utbildning, praktik eller hjälp på annat sätt.

En lång rad åtgärder krävs för att bryta långtidsarbetslöshet: individuella handlingsplaner, kompetenshöjning, tydliga krav på den arbetssökande samtidigt som stöd och ekonomiska incitament ges för att bryta arbetslösheten. Jag anser att en ny arbetslöshetsförsäkring tillsammans med sänkt skatt i form av ett höjt grundavdrag ger starka incitament att aktivt söka arbete.

Jag kan konstatera att det har funnits stora problem med kvaliteten i aktivitetsgarantin även om själva grundtanken bakom den är riktig, dvs. att långtidsinskrivna aktivt och nära samarbetar med arbetsförmedlingens personal, och att varje individs särskilda behov beaktas i utformningen av en individuell handlingsplan.

En aktivitetsgaranti står och faller med den praktiska tillämpningen. Självklart skall jobbsökaraktiviteter ingå, men det räcker inte. Vad som krävs är tydliga krav som går att leva upp till, stöd och hjälp att bryta arbetslöshetsmönstret och aktiva insatser för att möta den enskilde personens konkreta

behov och problem. Det är också viktigt att nära samverkan sker med föreningsliv, näringsliv, privata bemanningsföretag och förmedlare.

Bland de långtidsinskrivna vid arbetsförmedlingarna finns många människor som inte är anställningsbara på grund av språkproblem, handikapp, sociala problem, dåligt självförtroende och utbildningsnivå m.m. Enligt uppskattningar av arbetsförmedlare omfattar gruppen ca 10 000 personer. För dessa behövs extra insatser som enligt min uppfattning bör bedrivas i kommunal regi eller föreningsregi inom ramen för en s.k. övergångsarbetsmarknad. Jag anser att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med ett förslag till hur reglerna bör vara utformade för en sådan övergångsarbetsmarknad. Förslagen bör utformas så att risken för osund konkurrens undanröjs.

Med det anförda tillstyrks motionerna A5 yrkande 6 (kd) och A320 yrkande 5 (kd) medan övriga i sammanhanget behandlade motionsyrkanden avstyrks.

12. Övriga frågor om aktivitetsgaranti (punkt 6) (c)

av Margareta Andersson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 12. Riksdagen bifaller därmed motion 2002/03:A239 yrkande 32 (c) och avslår motionerna 2002/03:A3 yrkande 5 i denna del (m), 2002/03:A5 yrkande 6 (kd), 2002/03:A305 (s), 2002/03:A308 (mp) samt 2002/03:A320 yrkande 5 (kd).

Ställningstagande

Aktivitetsgarantin som infördes av regeringen hösten 2000 måste ses som ett led i att nå målet om 4 % öppen arbetslöshet. Många äldre arbetslösa uppfattar aktivitetsgarantin som kränkande och meningslös. Jag anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om att tidsbegränsa aktivitetsgarantin till två år och i stället införa en möjlighet för arbetslösa över 60 år att erhålla anställning med lönebidrag.

Med det anförda bör motion A239 yrkande 32 (c) bifallas medan övriga i sammanhanget behandlade motioner bör avslås.

13. Åtgärder för vissa invandrare (punkt 7) (fp)

av Tina Acketoft (fp) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

a) Riksdagen avslår proposition 2002/03:44 punkt 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:A4 yrkande 7 (fp).

b) Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 13. Riksdagen bifaller därmed motion 2002/03:A4 yrkandena 3 och 6 (fp) och avslår 2002/03:A3 yrkandena 7 och 8 (m), 2002/03:A5 yrkande 9 (kd), 2002/03:A207 yrkandena 1–3 och 5 (fp), 2002/03:A271 yrkandena 1 och 3 (s), 2002/03:A320 yrkande 12 (kd), 2002/03:Sf334 yrkandena 38, 39 och 41 (kd) samt 2002/03:Sf336 yrkandena 7, 9 och 11 (v).

Ställningstagande

Vi anser att det förutom åtgärder mot diskrimineringen av invandrare på arbetsmarknaden krävs kompletterande insatser för att avlägsna en rad strukturella hinder mot invandrade svenskers inträde på arbetsmarknaden. Det handlar om reformering av bl.a. skatte- och bidragssystem och arbetsmarknadslagar samt om att motverka en utbredd ”omhändertagandementalitet” i samhällssystemet.

Inriktningen på åtgärderna för nyanlända personer måste vara att så snart som möjligt anvisa en arbetspraktik i kombination med individanpassad språkutbildning, vilket överensstämmer med vårt förslag om en jobb- och utvecklingsgaranti. Att redan från första början kunna få möjlighet till en meningsfull sysselsättning är avgörande för chanserna att lyckas i det nya hemlandet. Därför anser vi att provisoriska arbetstillstånd bör ges till alla vuxna som väntar på beslut i asylärenden.

Regeringens förslag om tidigare och effektivare arbetsförmedlingsinsatser för nyanlända invandrare innebär ett steg i riktning mot den politik som vi förordar. Samtidigt är det dock helt otillräckligt och bör därför avvisas av riksdagen. Åtgärder för att komma in på arbetsmarknaden måste börja avsevärt tidigare än regeringen föreslår, exempelvis genom införandet av den av oss förordade jobb- och utvecklingsgarantin som i princip skall gälla från ankomstdagen i Sverige.

Att regeringen ohjälpligt är fast i ett kontraproduktivt myndighetsperspektiv visas genom förslaget om arbetsplatsintroduktion för vissa invandrare. Särbehandling av invandrare är enligt vår uppfattning en del av det segregerade och stelbenta system som bidrar till utsattheten på arbetsmarknaden. Åtgärder skall i stället utgå från faktiska sociala och arbetsmarknadsmässiga problem, inte från det faktum att vissa personer har invandrat till Sverige. Därför avvisar vi denna segregering. Vi förordar i stället ökad individualisering av arbetsmarknadspolitiken med fler aktörer och ökad makt för den enskilde att påverka utformningen av åtgärder och insatser.

Med det anförda tillstyrks motion A4 yrkandena 3, 6 och 7 (fp) medan proposition 44 punkt 2 och övriga i sammanhanget behandlade motionsförslag avstyrks.

14. Åtgärder för vissa invandrare (punkt 7) (kd)

av Stefan Attefall (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

- a) Riksdagen avslår proposition 2002/03:44 punkt 2.
- b) Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 14. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2002/03:A5 yrkande 9 (kd), 2002/03:A320 yrkande 12 (kd) och 2002/03:Sf334 yrkandena 38, 39 och 41 (kd) och avslår motionerna 2002/03:A3 yrkandena 7 och 8 (m), 2002/03:A4 yrkandena 3, 6 och 7 (fp), 2002/03:A207 yrkandena 1–3 och 5 (fp), 2002/03:A271 yrkandena 1 och 3 (s) och 2002/03:Sf336 yrkandena 7, 9 och 11 (v).

Ställningstagande

För många med invandrabakgrund kan det krävas särskilda åtgärder för att underlätta inträdet på arbetsmarknaden. Det gäller personer som saknar socialt nätverk, kontakter och erfarenhet av att söka arbete i Sverige. Jag menar att detta behov kan mötas genom införande av så kallade jobbguider för invandrare som är nya på den svenska arbetsmarknaden.

Verksamhet med jobbguider skall kunna bedrivas såväl i offentlig som exempelvis ideell regi. Jobbguidens uppgift skall vara att stödja, entusiasmera och lotsa den arbetssökande fram till ett arbete. Det bör finnas jobbguider med invandrabakgrund eftersom de har en viktig erfarenhet av arbetsmarknaden ur sitt särskilda perspektiv.

När det gäller språkkunskaper anser jag att man alltid skall ha rätt att stå till arbetsmarknadens förfogande, oavsett språkkunskaper. Ett sätt att underlätta inträdet på arbetsmarknaden är genom en kombination av språkundervisning, arbete och arbetspraktik. Dagens sfi-kurser (svenska för invandrare) måste förändras och anpassas efter olika utbildningsnivåer och språkgrupper. Det skall även finnas yrkesspecifik språkundervisning liksom möjligheter att kombinera språkundervisning med arbete eller anpassade lärlings- och praktikplatser.

Med det anförda bör motionerna A5 yrkande 9 (kd), A320 yrkande 12 (kd) och Sf334 yrkandena 38, 39 och 41 (kd) bifallas medan proposition 44 punkt 2 och övriga i sammanhanget behandlade motioner bör avslås.

15. Åtgärder för äldre (punkt 8) (m, fp, kd, c)

av Margareta Andersson (c), Anders G Högmark (m), Stefan Attefall (kd), Patrik Norinder (m), Tina Acketoft (fp), Henrik Westman (m) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 15. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2002/03:A5 yrkande 7 (kd), 2002/03:A224 yrkandena 2 och 3 (kd), 2002/03:A320 yrkande 8 (kd), 2002/03:A321 yrkande 8 (m) samt 2002/03:A332 yrkande 15 (fp) och avslår motion 2002/03:A327 (s).

Ställningstagande

Äldre personers kompetens och erfarenhet bör bättre tas till vara i arbetslivet. Likaså måste diskriminering av äldre i arbetslivet motverkas och arbetslivet göras mer flexibelt så att äldre får ökade möjligheter att exempelvis förkorta sin arbetstid. Likaså måste eget företagande uppmuntras.

Det finns en rad fördelar med äldre arbetskraft. Äldre personer har exempelvis erfarenhet och kompetens som kan vara värdefull för många företag.

Äldre arbetslösa måste enligt vår uppfattning få möjlighet att delta i kortare yrkesinriktad utbildning, arrangerad av yrkeshögskolor eller i form av företagsinriktad lärlingsutbildning.

Vi motsätter oss alla förslag som innebär att äldre ofrivilligt pensioneras ut eller generationsväxlas bort från arbetsmarknaden i förtid.

Med det anförda tillstyrks motionerna A5 yrkande 7 (kd), A224 yrkandena 2 och 3 (kd), A320 yrkande 8 (kd), A321 yrkande 8 (m) samt A332 yrkande 15 (fp) medan motion A327 (s) avstyrks.

16. Åtgärder för övriga särskilda grupper m.m. (punkt 9) (m, fp, kd, c)

av Margareta Andersson (c), Anders G Högmark (m), Stefan Attefall (kd), Patrik Norinder (m), Tina Acketoft (fp), Henrik Westman (m) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 16. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2002/03:A5 yrkande 8 (kd) och 2002/03:A320 yrkande 10 (kd) samt avslår motionerna 2002/03:A249 (s), 2002/03:A264 yrkandena 1 och 2 (mp) samt 2002/03:A287 (s).

Ställningstagande

Vi anser att det är angeläget att förbättra situationen för ungdomar på arbetsmarknaden. Enligt vår uppfattning bör alla ungdomar mellan 18 och 24 år antingen erbjudas arbete i det reguljära arbetslivet eller meningsfulla studier. För att detta skall bli möjligt måste lönebildningen förbättras och åtgärder riktas mot olika ungdomsgrupper.

Det finns anledning att ta del av goda erfarenheter av lärlingssystem i andra länder. Det har visat sig att sådana system bl.a. kan sänka trösklarna för ungdomar när det gäller att få en första kontakt med arbetsmarknaden. Likaså kan lärlingssystem väsentligt öka möjligheterna till arbete för ungdomar som inte önskar en lång teoretisk utbildning.

Vi vill varna för risken att ungdomar kan fastna i rundgång mellan arbetsmarknadspolitiska åtgärder och arbetslöshetsersättning och framhåller vikten av att kommunerna har ett grundläggande ansvar för ungdomar upp till 20 år.

Med det anförda bör motionerna A5 yrkande 8 (kd) och A320 yrkande 10 (kd) bifallas medan övriga i sammanhanget behandlade motioner bör avslås.

17. Åtgärder för övriga särskilda grupper m.m. (punkt 9) (mp)

av Ulf Holm (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 17. Riksdagen bifaller därmed motion 2002/03:A264 yrkandena 1 och 2 (mp) samt avslår motionerna 2002/03:A5 yrkande 8 (kd), 2002/03:A249 (s), 2002/03:A287 (s) och 2002/03:A320 yrkande 10 (kd).

Ställningstagande

Ett socialt arbetskooperativ har en viktig funktion i en rehabiliteringsprocess. Medlemmarna i de sociala arbetskooperativen befinner sig oftast längst bort från arbetsmarknaden. I sina kontakter med offentliga aktörer hamnar de ofta mellan stolarna därför att de utgör gränsfall i förhållande till olika regelverk och inte ses som rehabiliteringsbara.

Vad är då ett socialt arbetskooperativ? Någon exakt definition finns inte. Men kooperativet fungerar som en egen juridisk person och utgör en demokratiskt styrd ekonomisk förening som erhåller någon form av ekonomiskt stöd från den offentliga sektorn. Människor som arbetar i kooperativet står utanför den ordinarie arbetsmarknaden. De måste vara i majoritet i föreningen och i någon utsträckning producera varor eller tjänster på en marknad.

Vad skall då de här kooperatörerna leva på? Alla vill ju ha lön för det arbete de utför. Många av dessa människor kan inte arbeta heltid, och när de arbetar sker detta med nedsatt arbetskapacitet. Eftersom varken lönebidrag eller sjukbidrag kan ses som en lämplig ersättning i sammanhanget föresprå-

kar jag en försöksverksamhet med ett statligt kooperatörsbidrag under tre år. Kooperatörsbidraget skulle kunna utges med hänsyn till arbetad tid och ligga på samma nivå som lönebidrag. Finansieringen skulle kunna ske med exempelvis lönebidragsmedel.

Kommunerna är ålagda att ha ansvaret för meningsfull sysselsättning för funktionshindrade men det behövs en morot för detta. Ett stimulansbidrag om 50 % av kostnaderna för handledarlöner i sociala arbetskooperativ skulle kunna lämnas under försöksperioden på tre år. Detta bör utredas av regeringen.

Med det anförda bör motion A264 yrkandena 1 och 2 (mp) bifallas medan övriga motioner som behandlas i sammanhanget bör avslås.

18. Vissa frågor rörande arbetsmarknadspolitiska program, m.m. (punkt 10) (fp, kd, c)

av Margareta Andersson (c), Stefan Attefall (kd), Tina Acketoft (fp) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 18. Riksdagen bifaller därmed motion 2002/03:A320 yrkandena 7, 11 och 27 (kd) samt avslår motionerna 2002/03:A212 (kd), 2002/03:A256 (s) och 2002/03:A293 (s).

Ställningstagande

När det gäller åtgärder för att öka den *geografiska rörligheten* anser vi att flyttningsbidraget inte har någon avgörande betydelse för benägenheten att byta bostadsort på grund av arbete. Däremot anser vi att det även i fortsättningen bör kunna utbetalas reseersättning till arbetssökande för anställningsintervjuer och/eller studiebesök.

Vi anser att floran av förslag i fråga om *anställningsstöd* illustrerar avsaknaden av långsiktighet i regeringens arbetsmarknadspolitik.

Sedan några år tillbaka finns ett *allmänt anställningsstöd* som skall hjälpa alla som varit arbetslösa i minst tolv månader. Arbetsgivaren får ett bidrag med 50 % av lönekostnaden i sex månader.

Efter förslag från regeringen infördes från den 1 oktober 1999 ett *förstärkt anställningsstöd* för personer som är långtidsinskrivna vid arbetsförmedlingen i mer än tre år. Rent tekniskt sker det genom en skattereduktion för de arbetsgivare som anställer dessa personer. Stödet till arbetsgivaren uppgår till 75 % av lönekostnaden de första 6 månaderna och till 25 % av lönekostnaderna i ytterligare 18 månader.

Redan innan denna stödform hade införts föreslog regeringen att stödet skulle omfatta personer som varit långtidsinskrivna i mer än två år i form av

ett *utökat förstärkt anställningsstöd*. De nya reglerna började gälla från och med den 1 januari 2000.

Dessa regler hade varit i funktion i fyra månader när regeringen föreslog ytterligare en förändring, nämligen införande av ett *särskilt anställningsstöd*. Detta innebar att det för den som fyllt 57 år och varit inskriven på arbetsförmedlingen i två år kan utges ett anställningsstöd under 24 månader omfattande 75 % av lönekostnaden.

I vårbudgeten år 2000 föreslogs ännu en förändring av anställningsstödet, ett *utökat särskilt anställningsstöd* inriktat på dem som varit arbetslösa mer än fyra år och med särskilda stödregler.

Till detta kommer att det under perioden den 1 juni 2002 till den 31 maj 2004 bedrivs en tidsbegränsad försöksverksamhet med *anställningsstöd som kombineras med vård- och omsorgsutbildning*.

Samtidigt som alla dessa regelförändringar har genomförts har regeringen betonat vikten av regelförenklingar inom arbetsmarknadspolitiken.

Vi stöder uppfattningen att sänkta arbetskraftskostnader kan öka sysselsättningen men betonar vikten av att en åtgärd får verka fullt ut och inte störs av ständiga regeländringar vilket minskar överskådligheten och ökar byråkratin. Vi vänder oss också mot de orimligt höga subventionsnivåer som finns i vissa av stödformerna.

Vi är också kritiska mot finansieringen av anställningsstöden eftersom denna är utformad som en skattereduktion utan budgetrestriktioner. Det lokala arbetsförmedlingskontoret har därför all anledning att i första hand nyttja anställningsstöden och inte stödformer som finansieras via den egna budgeten. Det innebär att olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder inte underställs samma budgetprövning och vägning mot varandra. Det är inte sannolikt att detta i längden leder till den mest optimala avvägningen sett utifrån de mål och anslag som riksdagen beslutat om.

Ett utvecklat *lärlingssystem* bör finnas för att inte minst ungdomar skall kunna få yrkes- och arbetslivserfarenhet inom den svenska gymnasieskolans ram, men det bör också finnas i form av ett arbetsmarknadspolitiskt program för dem som är arbetslösa.

Med det anförda bör motion A320 yrkandena 7, 11 och 27 (kd) bifallas medan övriga i sammanhanget behandlade motionsförslag bör avslås.

19. Bristyrkesutbildning (punkt 11) (m, fp, kd, c)

av Margareta Andersson (c), Anders G Högmark (m), Stefan Attefall (kd), Patrik Norinder (m), Tina Acketoft (fp), Henrik Westman (m) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 19. Riksdagen bifaller därmed motion-

erna 2002/03:A3 yrkande 2 (m), 2002/03:A4 yrkandena 10 i denna del och 11 (fp) samt 2002/03:A5 yrkande 3 (kd) och avslår dels proposition 2002/03:44 punkt 4, dels motion 2002/03:Sf336 yrkande 8 (v).

Ställningstagande

Vi avstyrker regeringens förslag om bristyrkesutbildning. Vi kan inte se att förslaget kommer till rätta med de alltför svaga incitamenten till förkovran samt felaktig lönestruktur och skattesystem.

Vi anser att den föreslagna bristyrkesutbildningen för anställda innebär att fel metod valts för att uppnå ökad rörlighet på arbetsmarknaden. Andra åtgärder måste till för att öka rörligheten.

Enligt vår uppfattning måste arbetsmarknadsutbildningen förbehållas den som är arbetslös och som behöver sådan utbildning för att kunna få ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Vi motsätter oss att den redan hårt ansträngda arbetsmarknadsutbildningen skall användas till uppgifter som rimligen borde skötas av det reguljära utbildningsväsendet, exempelvis i form av kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning. Dessutom anser vi inte att AMS skall hantera utbildning för människor som har ett arbete.

Med det anförda bör motionerna A3 yrkande 2 (m), A4 yrkandena 10 i denna del och 11 (fp) samt A5 yrkande 3 (kd) bifallas medan proposition 44 punkt 4 och motion Sf336 yrkande 8 (v) bör avslås.

20. System för individuell kompetensutveckling (punkt 12) (m, fp, kd, c)

av Margareta Andersson (c), Anders G Högmark (m), Stefan Attefall (kd), Patrik Norinder (m), Tina Acketoft (fp), Henrik Westman (m) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 20. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2002/03:A4 yrkande 10 i denna del (fp) och 2002/03:A5 yrkande 11 (kd).

Ställningstagande

Kompetensutveckling är en fråga som har strategisk betydelse bl.a. för att öka rörligheten och flexibiliteten på arbetsmarknaden och därmed människors möjligheter att byta yrke och sysselsättning. Trots detta har regeringen misskött frågan under en längre tid. Nödvändiga reformer har gång på gång skjutits på framtiden. Redan år 2000 färdigställdes en utredning om individuellt kompetenssparande (SOU 2000:11). Länge var det oklart om regeringen över huvud taget skulle orka med att åstadkomma den aviserade proposition-

en som dock till sist avlämnades till riksdagen. Den innehöll emellertid inga lagförslag utan endast knapphändiga riktlinjer.

Regeringen skulle återkomma till riksdagen med en mer detaljerad proposition för att systemet skulle träda i kraft den 1 juli 2003. Så har dock inte skett och därmed har den viktiga reform som införandet av kompetenssparande innebär skjutits på en osäker framtid. Detta är ytterst anmärkningsvärt med tanke på att rörligheten på arbetsmarknaden måste öka och individens möjligheter till livslångt lärande förstärkas.

Vi har under innevarande riksmöte i fyrpartimotionen A297 och i en fyrpartireservation i arbetsmarknadsutskottets betänkande AU2 redovisat vår syn på utgångspunkter för och syfte med ett system för individuell kompetensutveckling. Där har vi också klargjort vår uppfattning om valet av sparmodell. Vi anser bl.a. att systemet skall bygga på en möjlighet för fysiska personer att med skattemässig verkan göra insättningar på individuella kompetenssparkonton. Det skall inte bara gälla för anställda, utan även för egenföretagare.

I fråga om avsättningsmöjligheter föreslår vi bl.a. en ordning där varje individ ges möjlighet att göra avdrag vid inkomstbeskattningen för insättningar på ett individuellt kompetenssparkonto.

Enligt vår uppfattning är arbetsgivarnas medverkan viktig för att stödja och utveckla individernas kontinuerliga vidareutbildning. För att stimulera arbetsgivare att bidra till den anställdes eget utbildningssparande anser vi att det bör införas en rätt till avdrag för sociala avgifter vid avsättningar till den anställdes kompetenssparkonto. I likhet med tidigare vill vi också framhålla att medlen bör förvaltas av banker och andra finansiella institut, inte av en statlig myndighet.

Med hänsyn till det ovan anförda bör motionerna A4 yrkande 10 i denna del (fp) och A5 yrkande 11 (kd) bifallas av riksdagen.

21. Arbetskraftsinvandring (punkt 13, motiveringen) (m, fp, kd, c)

av Margareta Andersson (c), Anders G Högmark (m), Stefan Attefall (kd), Patrik Norinder (m), Tina Acketoft (fp), Henrik Westman (m) och Mauricio Rojas (fp).

Ställningstagande

Vi anser att texten under rubriken Utskottets ställningstagande i avsnitt 6.3 borde ha följande lydelse:

Invandring är i grunden en stor tillgång för ett land, givet att förutsättningarna som skapas för att ta till vara möjligheter för mänsklig utveckling och ökat välstånd är tillräckligt goda.

Det finns starka skäl – både mänskliga och ekonomiska – att skapa regler som möjliggör vidgad arbetskraftsinvandring till Sverige. I dag finns regler som endast medger mycket begränsad invandring av främst utländska experter och som bl.a. innefattar en gräddfil i skattesystemet.

I en globaliserad värld är det naturligt att människor kan röra sig över nationsgränser och bygga sig en ny framtid i ett annat land än födelselandet. Ett Sverige som öppnar för arbetskraftsinvandring ger människor denna möjlighet, samtidigt som arbetskraftsinvandring skulle göra Sverige till en mer dynamisk och växande ekonomi.

När det gäller arbetskraftsinvandring från EU-länder bör enligt vår uppfattning unionens regler om fri rörlighet få genomslag så snart som möjligt. Regeringens särskilda utredare kring dessa frågor, Berit Rollén, har nyligen överlämnat ett förslag enligt vilket Sverige skulle utnyttja de längre övergångstider som avtalen med ansökarländerna medger. Utredningen bereds för närvarande, men vår bedömning är att Sverige skall besluta om att fri rörlighet skall gälla för alla medborgare i EU från medlemskapets första dag.

Sverige kommer att behöva fler som arbetar för att klara framtidens välfärd och tillväxt. I Sverige råder redan arbetskraftsbrist inom exempelvis sjukvård, skola och delar av verkstadsindustrin samtidigt som en mycket stor andel människor är arbetslösa, sjukskrivna eller sjukpensionerade.

Att som regeringen hänvisa till att de som står utanför arbetsmarknaden först skall få arbete innan arbetskraftsinvandring medges håller inte. Det synsättet innebär ett alldeles för statiskt synsätt på arbetsmarknaden. Framtida arbetskraftsbrist riskerar att leda till lägre tillväxt och därmed till högre arbetslöshet.

I dag står en stor andel av de nya svenskarna utanför arbetsmarknaden och mångas kompetens tas inte till vara. Vi anser det centralt att lyckas med integrationen, men arbetskraftsinvandring står inte emot integration. Snarare tvärtom, arbetskraftsinvandring kan bidra till tillväxt och nya arbetstillfällen. Det är vidare sannolikt att arbetskraftsinvandring, genom att den medför en ökad representation av människor med utländsk bakgrund på arbetsmarknaden, kan leda till förbättrad integration av de invandrare som redan lever i Sverige.

En rad rapporter från bl.a. AMS, Kommunförbundet och Svenskt Näringsliv pekar på en kommande brist på arbetskraft. De bekräftar vår bild att dagens omfattning av arbetskraftsinvandringen är för restriktiv.

Mot bakgrund av vad som nu anförts beslutade riksdagen den 11 april 2003 att en parlamentarisk utredning skall tillsättas för att ta fram ett vidgat regelverk för arbetskraftsinvandring från länder utanför EU. I detta uppdrag bör ingå att se över hur socialförsäkringar, sociala förmåner och arbetsrätt skall utformas. Lön, försäkringsskydd och övriga anställningsvillkor får inte vara sämre för arbetskraftsinvandrare än vad som gäller för svensk arbetskraft. Sambandet med asylrätten bör också studeras, så att den inte urholkas. Ett EU-perspektiv bör finnas i utredningens arbete. Vi förutsätter att regeringen en så snart som möjligt verkställer detta riksdagsbeslut.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2002/03:44

1. Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.
2. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om finansiering av arbetsplatsintroduktion för vissa invandrare (avsnitt 6.3).
3. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om ändrade villkor i samband med det särskilda anställningsstödet (avsnitt 7.1).
4. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om bristyrkesutbildning för anställda (avsnitt 8).

Följdmotioner med anledning av proposition 2002/03:44

2002/03:A3 av Anders G Högmark m.fl. (m):

1. Riksdagen avslår regeringens förslag om att öka subventionsgraden och att utvidga målgruppen för det särskilda anställningsstödet i enlighet med vad som anförs i motionen.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag om bristyrkesutbildning för redan anställda inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen i enlighet med vad som anförs i motionen.
3. Riksdagen avslår regeringens förslag om införande av ett särskilt studerandevillkor för personer som lämnat aktivitetsgarantin i syfte att bedriva heltidsstudier i enlighet med vad som anförs i motionen.
4. Riksdagen begär att regeringen skyndsamt ser över systemen som rör arbetslöshetsförsäkringen i enlighet med vad som anförs i motionen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om villkor för ny arbetslöshetsersättning efter arbete och reglerna för återgång till aktivitetsgarantin.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att när den arbetssökande börjar i aktivitetsgarantin upphör rätten att återgå till den påbörjade ersättningsperioden i arbetslöshetsförsäkringen.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka olika grupper av invandrares möjligheter till arbete.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tidigare och effektivare förmedlingsinsatser och arbetsplatsintroduktion.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av att öppna upp den orörliga arbetsmarknaden.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett tydligt reformprogram för en arbetsmarknad för alla.

2002/03:A4 av Erik Ullenhag m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inriktningen av arbetsmarknadspolitiken.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om omställningspeng.
3. Riksdagen avslår regeringens förslag om särskilda arbetsförmedlingsinsatser för invandrare.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om jobb- och utvecklingsgaranti.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om situationen för invandrare på arbetsmarknaden.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om arbete och egenförsörjning för nyanlända asylsökande och invandrare samt om åtgärder för att förbättra introduktionen av asylsökande.
7. Riksdagen avslår regeringens förslag om arbetsplatsintroduktion för vissa invandrare.
8. Riksdagen avslår regeringens förslag om förändring av anställningsstödet.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om aktivitetsgarantin.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om individuella kompetenskonton.
11. Riksdagen avslår regeringens förslag om bristyrkesutbildning för anställda.

2002/03:A5 av Stefan Attefall m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att en utredning tillsätts med uppgift att se över hela arbetsmarknadspolitiken.
2. Riksdagen avslår förslaget om ändrade villkor i det särskilda anställningsstödet och tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det särskilda anställningsstödet.
3. Riksdagen avslår förslaget om bristyrkesutbildning för anställda.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om omställningspeng, mångfald och valfrihet inom arbetsmarknadspolitiken.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om målen för arbetsmarknadspolitiken.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en s.k. övergångsarbetsmarknad.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de äldres situation på arbetsmarknaden.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ungdomars situation på arbetsmarknaden.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om jobbguidar och att ta till vara invandrares kompetens.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om arbetskraftsinvandring.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om individuellt kompetenssparande.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om arbetslöshetsförsäkringen.

Förslag från Riksdagens revisorer 2002/03:RR10

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad Riksdagens revisorer anfört i avsnitt 2.1 om översyn av mål och målstruktur.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad Riksdagens revisorer anfört i avsnitt 2.2 om regeringens resultatredovisning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad Riksdagens revisorer anfört i avsnitt 2.3 om verksamhetsplaneringen inom AMV.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad Riksdagens revisorer anfört i avsnitt 2.4 om preliminära verksamhetsmål för AMV.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad Riksdagens revisorer anfört i avsnitt 2.5 om kunskaperna om målen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad Riksdagens revisorer anfört i avsnitt 2.6 om uppföljning och utvärdering inom AMS.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad Riksdagens revisorer anfört i avsnitt 2.7 om länsarbetsnämndernas verksamhetsredovisning.

Följdmotioner med anledning av förslag från Riksdagens revisorer 2002/03:RR10

2002/03:A6 av Anders G Högmark m.fl. (m):

1. Riksdagen begär att regeringen skyndsamt genomför de förslag som Riksdagens revisorer föreslår i skrivelse 2002/03:RR10 i enlighet med vad som anförs i motionen.
2. Riksdagen begär att regeringen skyndsamt formulerar om det övergripande sysselsättningsmålet i enlighet med vad som anförs i motionen.

2002/03:A7 av Annelie Enochson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett nytt övergripande sysselsättningsmål.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att en oberoende utredning tillsätts för att se över AMV:s verksamhetsplanering.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om preliminära verksamhetsmål för AMV.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen genom regleringsbrevet skall öka kunskapen om, och förståelsen för, verksamhetsmålen inom AMV.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att AMS fortsättningsvis skall ansvara för uppföljning av verksamheten medan ett från myndigheten fristående organ ansvarar för utvärderingen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om riktlinjer för hur länsarbetsnämndernas verksamhet skall följas upp och att extern utvärderingsexpertis skall utvärdera verksamheten.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att en utredning tillsätts med uppgift att se över hela arbetsmarknadspolitiken.

2002/03:A8 av Margareta Andersson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att flytta fler beslut från statlig och regional nivå till lokal nivå.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om utvärdering av regelverk och organisationer för arbetsförmedlingsnämnderna.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en reformering av AMS/AMV.

2002/03:A9 av Erik Ullenhag m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en politik för fler riktiga jobb.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mål för arbetsmarknadspolitiken.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en renodling av AMS myndighetsroll och införandet av en omställningspeng.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en särskild översyn av regleringsbrevets innehåll med avseende på hur återrapporterings- och uppföljningsansvar kan förstärkas.

Motioner från allmänna motionstiden

2002/03:Sf226 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att införa en jobb- och utvecklingsgaranti för långtidsarbetslösa och invandrare som har fått uppehållstillstånd, men står utanför arbetsmarknaden.

2002/03:Sf334 av Sven Brus m.fl. (kd):

38. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rätten att stå till arbetsmarknadens förfogande även om man inte klarat av sfi-testet.
39. Riksdagen beslutar starta en projektverksamhet med jobbguider, i enlighet med vad som anförs i motionen.
41. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en inventering av invandrarkvinnors specifika kompetens.

2002/03:Sf336 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om arbetsmarknadspolitiska insatser för invandrade med utländsk examen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över reglerna för aktivitetsstöd med avseende på ersättning vid tilläggsutbildning.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om handledare som arbetsmarknadspolitisk insats för invandrade.
11. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att utarbeta ett samlat handlingsprogram för att öka möjligheterna för kvinnor med utländsk härkomst att komma in på arbetsmarknaden.

2002/03:A207 av Ana Maria Narti (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en decentralisering av arbetsmarknadspolitiken och om minoriteteters egenmakt.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en uppvärdering av flerspråkighet och dubbel kulturell kompetens.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbildningar för personalansvariga och om lärare med särskild kompetens rekryterade från invandrabefolkningen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om invandrarnas egenmakt och arbetet med finansiering från EU:s sociala fonder.

2002/03:A212 av Tuve Skånberg och Holger Gustafsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda möjligheten att införa ett sabbatsår.

2002/03:A224 av Annelie Enochson m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en informationskampanj om vinsten av äldre i arbetslivet.
3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om att inrätta ett seniorkompetenscentrum.

2002/03:A239 av Margareta Andersson m.fl. (c):

32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om att tidsbegränsa aktivitetsgarantin till två år och i stället införa möjligheten för arbetslösa över 60 år att erhålla anställning med lönebidrag.

2002/03:A249 av Anders Bengtsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om möjligheten att stimulera till försöksprojekt där invandrade kvinnor och män, äldre, långtidssjukskrivna och förtidspensionerade ges möjlighet att på olika sätt delta i arbetslivet.

2002/03:A256 av Alf Eriksson och Ann-Kristine Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om naturvårdsarbeten och reglerna inom arbetsmarknadspolitiken.

2002/03:A264 av Barbro Feltzing och Mona Jönsson (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett kooperatörsbidrag bör utgå vid arbete i sociala arbetskooperativ.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda möjligheten till ett stimulansbidrag för handledarlöner i sociala arbetskooperativ.

2002/03:A271 av Inger Lundberg m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om språkstöd till arbetslösa invandrare.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att staten som arbetsgivare bör genomföra ett antal försök med svenskundervisning för statligt anställd personal med utländsk bakgrund.

2002/03:A287 av Barbro Hietala Nordlund m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet att särskilt uppmärksamma arbetsmarknadsläget för personer med särskilda behov.

2002/03:A293 av Ann-Kristine Johansson och Helena Zakariásen (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbildning i företag.

2002/03:A305 av Agneta Lundberg och Kerstin Kristiansson Karlstedt (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om aktivitetsgarantin.

2002/03:A308 av Ulf Holm (mp):

Riksdagen beslutar att aktivitetsgarantin som arbetsmarknadspolitisk åtgärd bör upphöra omgående, dock senast under 2003.

2002/03:A320 av Stefan Attefall m.fl. (kd):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om långtidsarbetslösa och aktivitetsgarantin.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om anställningsstödet storlek och regelverk.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de äldres situation på arbetsmarknaden.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ungdomsarbetslösheten.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lärlingsutbildning som en arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om jobbguidar och att ta till vara invandrares kompetens.

27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avskaffande av flyttningsbidraget.

2002/03:A321 av Anders G Högmark m.fl. (m):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om yrkesutbildning för äldre arbetslösa.

2002/03:A327 av Inger Lundberg m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den äldre arbetskraften.

2002/03:A332 av Erik Ullenhag m.fl. (fp):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om äldre arbetskraft.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring
dels att 7, 17, 18 och 23 §§ skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas fyra nya paragrafer, 14 a, 19, 30 och 30 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Ersättning enligt inkomstbortfallsförsäkringen lämnas till den som varit medlem i en arbetslöshetskassa under minst tolv månader, under förutsättning att medlemmen efter det senaste inträdet i kassan uppfyllt arbetsvillkoret enligt 12–14 §§ (medlemsvillkor).

Föreslagen lydelse

7 §

Ersättning enligt inkomstbortfallsförsäkringen lämnas till den som varit medlem i en arbetslöshetskassa under minst tolv månader, under förutsättning att medlemmen efter det senaste inträdet i kassan uppfyllt arbetsvillkoret enligt 12–14 a §§ eller studerandevillkoret enligt 19 § (medlemsvillkor).

14 a §

Vid prövning av arbetsvillkoret kan ramtiden inte omfatta tid före deltagande i aktivitetsgarantin enligt förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program.

17 §⁴

När ramtid skall bestämmas enligt 12 § räknas inte heller tid då den sökande

1. fått föräldrapenningförmån enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. varit hindrad att arbeta på grund av tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt,

⁴ Senaste lydelse 2002:626.

3. varit hindrad att arbeta på grund av deltagande i arbetsmarknadsutbildning eller annan utbildning inom ramen för ett arbetsmarknadspolitiskt program, arbetspraktik, *aktivitetsgarantin*, ungdomsgarantin, datorteknisk verksamhet, arbetslivsinriktad rehabilitering eller projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning enligt förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program,

3. varit hindrad att arbeta på grund av deltagande i arbetsmarknadsutbildning eller annan utbildning inom ramen för ett arbetsmarknadspolitiskt program, arbetspraktik, ungdomsgarantin, datorteknisk verksamhet, arbetslivsinriktad rehabilitering eller projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning enligt förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program,

4. varit hindrad att arbeta på grund av utbildning för vilken rekryteringsbidrag lämnas enligt lagen (2002:624) om rekryteringsbidrag till vuxenstudier, eller

5. varit hindrad att arbeta på grund av deltagande i verksamhet där ersättning enligt 3 a § har lämnats,

6. utfört förvärvsarbete som arbetsgivaren finansierat med särskilt anställningsstöd enligt förordningen (1997:1275) om anställningsstöd, eller

7. utfört förvärvsarbete som bedrivits med stöd av bestämmelserna om stöd till start av näringsverksamhet enligt förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program.

Tid som enligt 13 a § har jämförts med förvärvsarbete skall dock räknas in i ramtiden.

18 §⁵

Sökande är *berättigade* till ersättning enligt grundförsäkringen utan att ha uppfyllt arbetsvillkoret, om *de* stått till arbetsmarknadens förfogande som arbetssökande genom den offentliga arbetsförmedlingen eller förvärvsarbetat i minst 90 kalenderdagar under en ramtid av 10 månader i anslutning till att *de* avslutat en utbildning på heltid som omfattar minst ett läsår och som berättigar till *studiesocialt stöd*. När ramtiden bestäms räknas inte in den tid då *sökandena* har varit *hindrade* att stå till arbetsmarknadens förfogande på grund av sjukdom, tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om

En sökande är berättigad till ersättning enligt grundförsäkringen utan att ha uppfyllt arbetsvillkoret, om *han eller hon* stått till arbetsmarknadens förfogande som arbetssökande genom den offentliga arbetsförmedlingen eller förvärvsarbetat i minst 90 kalenderdagar under en ramtid av 10 månader i anslutning till att *han eller hon* avslutat en utbildning på heltid som omfattar minst ett läsår och som berättigar till *studiestöd enligt studiestöds-lagen (1999:1395)*. För en sökande som deltagit i *aktivitetsgarantin finns särskilda bestämmelser i 19 §*.

När ramtiden bestäms räknas inte

⁵ Senaste lydelse 2000:1460.

totalförsvarsplikt, havandeskap, vård av eget barn som inte har fyllt 2 år eller vård av adoptivbarn i 2 år efter barnets ankomst i familjen.

in den tid då *en sökande* har varit *hindrad* att stå till arbetsmarknadens förfogande på grund av sjukdom, tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt, havandeskap, vård av eget barn som inte har fyllt 2 år eller vård av adoptivbarn i 2 år efter barnets ankomst i familjen.

För en sökande som avslutat sin utbildning genom att fullfölja en treårig gymnasieutbildning och är under 20 år efter att ramtiden om 10 månader i första stycket förflutit förlängs dock ramtiden till den dag den sökande fyller 20 år.

19 §⁶

En sökande som deltagit i aktivitetsgarantin är berättigad till ersättning enligt grundförsäkringen utan att ha uppfyllt arbetsvillkoret, om han eller hon enligt överenskommelse i handlingsplanen enligt 24 § förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program, lämnat aktivitetsgarantin för studier samt därefter genomgått och avslutat en utbildning på heltid som omfattar minst ett läsår och som berättigar till studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395).

Om ersättningen i aktivitetsgarantin baserades på en inkomstrelaterad ersättning är en sökande som uppfyllt studerandevillkoret enligt första stycket berättigad till ersättning enligt inkomstbortfallsförsäkringen. I 30 a § finns särskilda regler om hur den inkomstrelaterade ersättningen bestäms.

Rätt till ersättning förutsätter att en sökande inom en ramtid av 10 månader efter att han eller hon avslutat utbildningen ansökt om ersättning. När ramtiden bestäms skall 18 § andra stycket tillämpas.

⁶ Tidigare 19 § upphävd genom 2000:1460.

23 §⁷

Om arbetslösheten upphör före ersättningsperiodens slut, har den sökande rätt till ersättning under det återstående antalet dagar av perioden vid ny arbetslöshet, även om den sökande då inte uppfyller arbets- och karensvillkoren. *Vad som nu har sagts gäller dock inte om en sammanhängande tid av 12 månader har förflutit sedan den sökande senast fick ersättning. I sådan tid räknas inte in tid som anges i 16 och 17 §§.*

Om arbetslösheten upphör före ersättningsperiodens slut, har den sökande rätt till ersättning under det återstående antalet dagar av perioden vid ny arbetslöshet, även om den sökande då inte uppfyller arbets- och karensvillkoren.

Sökanden har efter deltagande i aktivitetsgarantin dock inte rätt till ersättning under återstående antal dagar av perioden som föregått aktivitetsgarantin.

Sökanden har heller inte rätt till ersättning efter det att en sammanhängande tid av 12 månader har förflutit sedan den sökande senast fick ersättning. I sådan tid räknas inte in tid som anges i 16 och 17 §§.

Om ersättningsperioden har löpt ut men den sökande under perioden på nytt uppfyllt arbetsvillkoret lämnas ersättning under ytterligare en ersättningsperiod. Då skall dock karensvillkoret på nytt uppfyllas. Den nya ersättningsperioden räknas från den tidpunkt när den tidigare perioden löper ut.

30 §⁸

Till en sökande som lämnat aktivitetsgarantin får, om det är förmånligare, dagpenning lämnas med ett belopp som motsvarar vad som senast lämnades i aktivitetsstöd under deltagandet i aktivitetsgarantin om

– sökanden uppfyllt arbetsvillkoret med arbete som minst motsvarar sökandens senaste arbetsutbud inom aktivitetsgarantin och

– ansökan om ersättning sker inom 12 månader från tidpunkten när sökanden lämnade aktivitetsgarantin.

30 a §

⁷ Senaste lydelse 2000:1460.

⁸ Tidigare 30 § upphävd genom 2000:1460.

Till en sökande som är berättigad till ersättning enligt studerandevillkoret i 19 § skall dagpenning lämnas med ett belopp som motsvarar vad som senast lämnades i aktivitetsstöd under deltagandet i aktivitetsgarantin.

Normalarbetstiden skall bestämmas till tid som svarar mot sökandens arbetsutbud.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2003.
 2. Bestämmelsen i 14 a § skall inte tillämpas för den som påbörjat deltagande i aktivitetsgarantin före lagens ikraftträdande.
 3. För den som påbörjat deltagande i aktivitetsgarantin före lagens ikraftträdande gäller 23 § i sin äldre betydelse.

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

17 §⁹

När ramtid skall bestämmas enligt 12 § räknas inte heller tid då den sökande

1. fått föräldrapenningförmån enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,

2. varit hindrad att arbeta på grund av tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarspikt,

3. varit hindrad att arbeta på grund av deltagande i arbetsmarknadsutbildning eller annan utbildning inom ramen för ett arbetsmarknadspolitiskt program, arbetspraktik, *aktivitetsgarantin*, ungdomsgarantin, datorteknisk verksamhet, arbetslivsinriktad rehabilitering eller projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning enligt förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program,

3. varit hindrad att arbeta på grund av deltagande i arbetsmarknadsutbildning eller annan utbildning inom ramen för ett arbetsmarknadspolitiskt program, arbetspraktik, ungdomsgarantin, datorteknisk verksamhet, arbetslivsinriktad rehabilitering eller projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning enligt förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program,

4. varit hindrad att arbeta på grund av utbildning för vilken rekryteringsbidrag lämnas enligt lagen (2002:624) om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande, eller

5. varit hindrad att arbeta på grund av deltagande i verksamhet där ersättning enligt 3 a § har lämnats,

6. utfört förvärvsarbete som arbetsgivaren finansierat med särskilt anställningsstöd enligt förordningen (1997:1275) om anställningsstöd, eller

7. utfört förvärvsarbete som bedrivits med stöd av bestämmelserna om stöd till start av näringsverksamhet enligt förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program.

Tid som enligt 13 a § har jämförts med förvärvsarbete skall dock räknas in i ramtiden.

⁹ Senaste lydelse 2002:626.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2003.
 2. Bestämmelsen i 14 a § skall inte tillämpas för den som påbörjat deltagande i aktivitetsgarantin före lagens ikraftträdande.
 3. För den som påbörjat deltagande i aktivitetsgarantin före lagens ikraftträdande gäller 17 och 23 §§ i sin äldre lydelse.